

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

**Διερεύνηση Αντιλήψεων Σχετικά με την Δικαιοσύνη Έργου και την
Συμπερίληψη Μέσω του Θεάτρου: Ερευνητική Μελέτη**

Ραφαηλία Γεωργιάδου

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Αικατερίνη Κατσίανα

Πτολεμαΐδα, Σεπτέμβριος 2023

UNIVERSITY OF WESTERN MACEDONIA
SCHOOL OF HEALTH SCIENCES
DEPARTMENT OF OCCUPATIONAL THERAPY

**Exploring Perceptions of Occupational Justice and Inclusion Through
Theatre: A Research Study**

Rafailia Georgiadou

THESIS

Supervisor: Aikaterini Katsiana

Ptolemaida, September 2023

Δήλωση περί Πνευματικών Δικαιωμάτων

Δηλώνω ρητά ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο **«Διερεύνηση Αντιλήψεων σχετικά με την Δικαιοσύνη Έργου και την Συμπερίληψη μέσω του Θεάτρου: Ερευνητική μελέτη»** έχει εκπονηθεί στο Τμήμα Εργοθεραπείας της Σχολής Επιστημών Υγείας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, υπό την επίβλεψη της Επίκουρης Καθηγήτριας του Τμήματος, Αικατερίνης Κατσιάνα, και συνιστά έργο πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου όσο και του Ιδρύματος. Βεβαιώνω δε ότι η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν προσβάλλει καμίας μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους.

Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν αναφέρονται σαφώς τόσο στο κείμενο όσο και στη βιβλιογραφία, ενώ κάθε εξωτερική βοήθεια, εφόσον υπήρξε, αναγνωρίζεται ρητά. Οι όποιες πηγές χρησιμοποιήθηκαν για την άντληση δεδομένων, ιδεών ή/και αρχείων, είτε αυτούσιων είτε παραφρασμένων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο σύνολό τους εντός του κειμένου με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή των συγγραφέων, του εκδοτικού οίκου ή του περιοδικού, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολόκληρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικούς σκοπούς. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το

παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν στη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικούς λόγους θα πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο. Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Εργοθεραπείας της Σχολής Επιστημών Υγείας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας δεν υποδηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Πτολεμαΐδα, Σεπτέμβριος 2023

Η δηλούσα

Copyright © Ραφαηλία Γεωργιάδου

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

1. Αικατερίνη Κατσιάνα,

Επίκουρη Καθηγήτρια,

Τμήμα Εργοθεραπείας Π.Δ.Μ.,

Επιβλέπουσα

2. Ιωάννης Βεντούλης,

Επίκουρος Καθηγητής,

Τμήμα Εργοθεραπείας Π.Δ.Μ.

3. Κωνσταντίνος Γεωργίου,

Διδάσκων ΕΛΚΕ,

Τμήμα Εργοθεραπείας Π.Δ.Μ

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ από καρδιάς στην επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, Αικατερίνη Κατσιάνα, για την ανεκτίμητη συμβολή της στην ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας μου, καθώς και για το κουράγιο και την έμπνευση που μου μετέδωσε τις στιγμές που το χρειαζόμουν. Έπειτα, να ευχαριστήσω την κ. Παρασκευή Κλάζογλου, για την πολύτιμη συνεισφορά της στην ολοκλήρωση του ερευνητικού τμήματος της εργασίας. Ακόμη, να ευχαριστήσω την κ. Άννα Καλίντσεβα, για την σπουδαία αρωγή που μου προσέφερε, κατά το ξεκίνημα της πτυχιακής εργασίας μου, σχετικά με την έμπνευση στην σχεδίαση του ερωτηματολογίου. Δεν θα μπορούσα να παραλείψω τα μέλη της ομάδας «Εν Δυνάμει», τους ηθοποιούς Σοφία Μπλέτσου, Παναγιώτης Ματζίρης, Μιχάλης Ντολόπουλος, τον σκηνοθέτη Γιώργος-Ζήσης Μπιλιώνης και καλλιτεχνική διευθύντρια κ. Ελένη Δημοπούλου για την συνεργασία μας και την συνδρομή τους στην υλοποίηση της συγκεκριμένης μελέτης, καθώς και για την ευκαιρία που μου πρόσφεραν, να γνωρίσω έναν τρόπο σκέψης, που εγείρει την περιέργεια μου να τον ανακαλύψω πιο βαθιά. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την οικογένεια μου και τους κοντινούς φίλους μου για την στήριξη που μου χάρισαν κατά τη διάρκεια της συγγραφής.

Μια Στιγμή Αναστοχασμού...

Ο λόγος που επέλεξα να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα στην πτυχιακή μου εργασία, πηγάζει κυρίως από τα ερεθίσματα που μου μετέδωσε η σχολή μου. Κυρίως η εστίαση σε μια πρακτική εργοθεραπείας που δεν είναι τόσο καθοδηγούμενη από «κουτάκια» μεθόδων, από το «να φτιάξω την βλάβη», από το να «εκπαιδεύσω με συγκεκριμένες δεξιότητες», από το να «ταιριάζει στην κοινωνία», αλλά από την χρήση άλλων τρόπων, που ακόμα έχω πολλούς να μάθω, που προσφέρουν μια άλλη οπτική της αναπηρίας.

Ίσως αυτή η οπτική δεν έχει να κάνει με το να δεις την αναπηρία ή έτσι ή αλλιώς, ίσως δεν είναι καν οπτική, είναι απλώς αυτό που είναι. Είναι κάτι που υπάρχει και θα υπάρχει. Και είναι απολύτως εντάξει να είναι έτσι όπως είναι. Μέσα από την μικρή αλληλεπίδραση μου με την ομάδα «Εν Δυνάμει», μπορώ να πω πως είδα, ένιωσα, προβληματίστηκα, ανησύχησα, χάρηκα, συγκινήθηκα και γνώρισα ένα τρόπο σκέψης, που εγείρει την περιέργεια μου να τον ανακαλύψω περισσότερο. Είμαι ευγνώμων...

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ABSTRACT	3
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	7
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	9
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
Δικαιοσύνη Έργου (Occupational Justice).....	14
Αδικίες Έργου (Occupational Injustices).....	18
<i>Στέρση Έργου (Occupational Deprivation)</i>	18
<i>Περιθωριοποίηση Έργου (Occupational Marginalization)</i>	18
<i>Αποξένωση Έργου (Occupational Alienation)</i>	19
<i>Απαρτχάιντ Έργου (Occupational Apartheid)</i>	20
<i>Ανισορροπία Έργων (Occupational Imbalance)</i>	20
<i>Εκτοπισμός Έργου (Occupational Displacement)</i>	21
Συμπερίληψη (Inclusion)	22
Συμπεριληπτικό Θέατρο (Inclusive Theatre)	27
<i>Οφέλη-Θετικά Στοιχεία Συμπεριληπτικού Θεάτρου</i>	30
Κοινωνικός Μετασχηματισμός (Social Transformation).....	34

Βασικά Στοιχεία Κοινωνικού Μοντέλου Αναπηρίας (Social Model of Disability)	37
<i>Διαφορές Κοινωνικού-Ιατρικού Μοντέλου Αναπηρίας</i>	40
ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ «ΓΟΥΤΟΥ ΓΟΥΠΑΤΟΥ» ΚΑΙ ΟΜΑΔΑ «ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ»	44
Θεατρική Διαδικασία	45
<i>Πρόβες</i>	46
Προσαρμογές/Μέθοδοι Συμπερίληψης.....	47
Ομάδα «Εν Δυνάμει»	48
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	51
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	52
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	53
Βιβλιογραφική Ανασκόπηση (Literature Review).....	53
Σχεδιασμός (Design)	53
Συμμετέχοντες (Participants)/Διαδικασία (Process)	55
Εργαλεία (Instruments)	56
Στατιστική Ανάλυση (Statistical Analysis).....	56
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	58
Ανάλυση Απαντήσεων Ερωτηματολογίου.....	58
<i>Ενότητα: Κοινωνικο-Δημογραφικά Στοιχεία</i>	58
<i>Ενότητα: Δικαιοσύνη του έργου (Occupational Justice) και Συμπερίληψη των Ανάπηρων</i> <i>Ατόμων μέσω της τέχνης.</i>	63

Παράγοντες	78
<i>Παράγοντας Γνώση/Αντίληψη για την Αναπηρία.</i>	78
<i>Παράγοντας Τομέας Έργου: Εργασία/Παραγωγικές Δραστηριότητες.</i>	79
<i>Παράγοντας «Εκφοβισμός»</i>	81
<i>Παράγοντας «Θέατρο ως Επάγγελμα/ Μέσο Συμπερίληψης</i>	82
<i>Παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Συνολικό Δείγμα</i>	83
<i>Παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Δείγμα των Θεατών της</i> <i>Παράστασης</i>	93
<i>Παράγοντας «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός»</i>	98
Ποιοτική Ανάλυση των Συνεντεύξεων	102
ΣΥΖΗΤΗΣΗ	104
Ο Αντίκτυπος της Παράστασης Γουτού Γουπατού και της Ομάδας «Εν Δυνάμει» στα μέλη της	104
Αντιλήψεις Συμμετεχόντων Ατόμων για την Αναπηρία, την Δικαιοσύνη Έργου και την Συμπερίληψη	109
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	116
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	119
ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ	120
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	121
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	122

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια οι επαγγελματίες εργοθεραπείας έχουν ενστερνιστεί στην πρακτική τους τη φιλοσοφία της Δικαιοσύνης Έργου. Μέσω της χρήσης της τέχνης και συγκεκριμένα του θεάτρου, τόσο η εργοθεραπευτική πρακτική όσο και η τέχνη έχουν λάβει μια πιο κοινωνική διάσταση, προωθώντας τα δικαιώματα έργου. Συγκεκριμένα, το θέατρο διαδραματίζει καίριο ρόλο στη συμπερίληψη κυρίως περιθωριοποιημένων ομάδων, όπως τα ανάπηρα άτομα, που αντιμετωπίζουν αδικίες έργου. Σύμφωνα με τη σύγχρονη βιβλιογραφία, το συμπεριληπτικό θέατρο συνεισφέρει θετικά τόσο στα άτομα που συμμετέχουν στη διαδικασία του θεάτρου όσο και στο κοινό, συμβάλλοντας στην ισότιμη συμμετοχή, καθώς και στον κοινωνικό μετασχηματισμό.

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία, σχεδιάστηκε μια μικτή ερευνητική μελέτη, περιλαμβάνοντας ποσοτικές και ποιοτικές διαστάσεις.

Για την ποσοτική διάσταση της ερευνητικής μελέτης σχεδιάστηκε ένα ερωτηματολόγιο που αφορούσε την παράσταση «Γουτού Γουπατού» της ομάδας «Εν Δυνάμει», με σκοπό τη διερεύνηση απόψεων σχετικά με τη δικαιοσύνη έργου και τη συμπερίληψη των ανάπηρων ατόμων μέσω της συγκεκριμένης παράστασης. Η ποσοτική ανάλυση διενεργήθηκε μέσω του στατιστικού λογισμικού SPSS και της χρήσης του προγράμματος Excel.

Για την ποιοτική διάσταση της ερευνητικής μελέτης διεξήχθησαν συνεντεύξεις σε μερικούς από τους ηθοποιούς της παράστασης «Γουτού Γουπατού», από ανάπηρα και μη ανάπηρα άτομα, από τον σκηνοθέτη και την καλλιτεχνική διευθύντρια της ομάδας «Εν Δυνάμει». Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν αναλύθηκαν ποιοτικά.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η παράσταση «Γουτού Γουπατού» φάνηκε να συνδράμει στη δικαιοσύνη έργου, στη συμπερίληψη, έχοντας μια κοινωνικομετασχηματιστική ροπή. Βρέθηκε σημαντική συσχέτιση μεταξύ του επαγγέλματος των συμμετεχόντων και των αντιλήψεών τους για τη δικαιοσύνη έργου, σε σχέση με τα ανάπηρα άτομα. Επίσης, τα μέλη της ομάδας «Εν Δυνάμει» φάνηκε να έχουν εξελιχθεί τόσο καλλιτεχνικά όσο και σε προσωπικό επίπεδο στα πλαίσια της ομάδας.

Λέξεις-κλειδιά: δικαιοσύνη έργου, συμπερίληψη, συμπεριληπτικό θέατρο, τέχνη, κοινωνικός μετασχηματισμός, αναπηρία, κοινωνικό μοντέλο αναπηρίας

ABSTRACT

In recent years, occupational therapy practice has embraced the philosophy of occupational justice. Through the use of art and specifically theatre, both occupational therapy practice and art have taken on a more social dimension, promoting occupational rights. In particular, theatre plays a key role in the inclusion processes especially of marginalized groups, such as disabled people, who encounter occupational injustices. According to current literature, inclusive theatre contributes positively both to the people who participate in the theatre process and to the audience, contributing to equal participation as well as to social transformation.

In this thesis, a mixed methods research study was designed, including quantitative and qualitative dimensions.

The quantitative dimension of the research study, employed a questionnaire, which particularly was designed for the performance of “Goutou Goupatou” by the "En Dynamei" group, with the aim of exploring opinions about occupational justice and the inclusion of disabled people through this specific theatre performance. Quantitative analysis was performed through SPSS statistical software and the use of Excel.

The qualitative dimension of the research study, valid on interviews, which were conducted with some of the actors of the theatrical performance “Goutou Goupatou”, disabled and non-disabled people, by the director and the artistic director of the "En Dynamei" group. The data collected were analyzed qualitatively.

According to the findings, the theatrical performance "Goutou Goupatou" seemed to contribute to aspect of occupational justice and inclusion and to develop a social transformative dynamic. A significant correlation was found between participants'

occupation and their perceptions of occupational justice in relation to disabled people. Also, the members of the “En Dynamei” group seemed to have developed both artistically and individually within the group.

Keywords: occupational justice, inclusion, inclusive theatre, art, social transformation, disability, social model of disability

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

<i>Γράφημα 1. Το Φύλο των Συμμετεχόντων στην Έρευνα (N=187)</i>	58
<i>Γράφημα 2. Η Ηλικία των Συμμετεχόντων στην Έρευνα (N=187).....</i>	59
<i>Γράφημα 3. Το Μορφωτικό Επίπεδο των Συμμετεχόντων (N=187)</i>	60
<i>Γράφημα 4. Το Επάγγελμα των Συμμετεχόντων (N=187).</i>	61
<i>Γράφημα 5. Αναπηρία στο Οικογενειακό ή Κοινοτικό Περιβάλλον των Συμμετεχόντων</i>	62
<i>Γράφημα 6. Επαφή με Ανάπηρα Άτομα</i>	62
<i>Γράφημα 7. Τι Είναι Αναπηρία.....</i>	63
<i>Γράφημα 8. Τι Δεν Είναι η Αναπηρία.</i>	64
<i>Γράφημα 9. Αντιμετώπιση Ανάπηρων Ατόμων.</i>	65
<i>Γράφημα 10. Συμπεριληπτική Έκφραση για την Αναπηρία.....</i>	66
<i>Γράφημα 11. Συμμετοχή των Ανάπηρων Ατόμων στο Θέατρο</i>	67
<i>Γράφημα 12. Συμμετοχή των Ανάπηρων Ατόμων στην Κοινωνία.</i>	68
<i>Γράφημα 13. Πρόσβαση των Ανάπηρων Ατόμων στην Σημερινή Κοινωνία</i>	69
<i>Γράφημα 14. Αντιμετώπιση των ανάπηρων ατόμων στον Εργασιακό Τομέα</i>	70
<i>Γράφημα 15. Ανάγκες Συμμετοχής των Ανάπηρων Ατόμων στον Εργασιακό Χώρο και στον Χώρο της Τέχνης.....</i>	71
<i>Γράφημα 16. Εκφοβισμός (bullying) Ανάπηρων Ατόμων.</i>	72
<i>Γράφημα 17. Επεισόδια Εκφοβισμού Ανάπηρων Ατόμων στις Μέρες μας.</i>	73
<i>Γράφημα 18. Αντιμετώπιση Συμμετοχής των Ανάπηρων Ατόμων στο Θέατρο.</i>	74
<i>Γράφημα 19. Κατά Πόσο η Συμμετοχή των Ανάπηρων Ατόμων στο Θέατρο Συμβάλει στην Άμβλυνση του Στιγματισμού και στην Συμπερίληψη τους στο Κοινωνικό Σύνολο</i>	75
<i>Γράφημα 20. Δικαιοσύνη Έργου στον Χώρο της Τέχνης</i>	76

<i>Γράφημα 21. Εάν το Συμπεριληπτικό Θέατρο Μπορεί να Συμβάλει στην Αλλαγή Αντιλήψεων του Κοινού για την Αναπηρία.....</i>	<i>77</i>
<i>Γράφημα 22. Δικαιώματα Συμμετοχής Ατόμων που Ανήκουν σε Περιθωριοποιημένες Ομάδες στο Θέατρο.....</i>	<i>78</i>

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1: Οι Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας Γνώση/Αντίληψη για την Αναπηρία	79
Πίνακας 2: Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας «Συμμετοχή σε Εργασία/Παραγωγικές Δραστηριότητες, Τέχνη και Θέατρο.	80
Πίνακας 3: Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας "Έκφοβισμός".	81
Πίνακας 4: Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας «Θέατρο ως Επάγγελμα/Μέσο Συμπερίληψης»	82
Πίνακας 5: Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα»	84
Πίνακας 6: Δείκτης Αξιοπιστίας Cronbach's Alpha για τον Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα»	85
Πίνακας 7: Τεστ Kolmogorov-Smirnov για τον Έλεγχο Κανονικής Κατανομής του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα»	86
Πίνακας 8: Έλεγχος Συσχέτισης του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το «Αν Είδαν» την Παράσταση	93
Πίνακας 9: Δείκτης Αξιοπιστίας Cronbach's Alpha για τον Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Απομονωμένο Δείγμα.....	93
Πίνακας 10: Τεστ Kolmogorov-Smirnov για τον Έλεγχο Κανονικής Κατανομής του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Απομονωμένο Δείγμα	94
Πίνακας 11: Οι Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός»	98

Πίνακας 12: Δείκτης Αξιοπιστίας Cronbach's Alpha για τον Παράγοντα «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός» στο Δείγμα των Θεατών.....	99
Πίνακας 13: Τεστ Kolmogorov-Smirnov για τον Έλεγχο Κανονικής Κατανομής του Παράγοντα «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός» στο Δείγμα των Θεατών	100

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

<i>Εικόνα 1. Μη Κανονική Κατανομή του Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα"</i>	86
<i>Εικόνα 2. Ιστόγραμμα του Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα".</i>	87
<i>Εικόνα 3. Έλεγχος Συσχέτισης Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα" με το Επάγγελμα.</i>	88
<i>Εικόνα 4. Σχέση Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το Επάγγελμα των συμμετεχόντων.....</i>	89
<i>Εικόνα 5. Ο Ποσοστιαίος Πληθυσμός των Ιδιωτικών Υπαλλήλων, των Φοιτητών και των Ελεύθερων Επαγγελματιών στον Τομέα Υγείας.</i>	90
<i>Εικόνα 6. Επάγγελμα.....</i>	90
<i>Εικόνα 7. Έλεγχος Συσχέτισης Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα " με την Ερώτηση "Η αναπηρία είναι: ...".</i>	91
<i>Εικόνα 8. Σχέση Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα" με την Ερώτηση "Η αναπηρία είναι:" των Συμμετεχόντων.</i>	92
<i>Εικόνα 9. Μη Κανονική Κατανομή του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Απομονωμένο Δείγμα.</i>	95
<i>Εικόνα 10. Ιστόγραμμα Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα" στο Δείγμα των Θεατών.</i>	95
<i>Εικόνα 11. Έλεγχος Συσχέτισης Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα" με το Επάγγελμα στο Δείγμα των Θεατών.....</i>	96
<i>Εικόνα 12. Σχέση Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα" με το Επάγγελμα των Συμμετεχόντων στο Δείγμα των Θεατών.....</i>	97

<i>Εικόνα 13. Ο Ποσοστιαίος Πληθυσμός των Φοιτητών, των Ιδιωτικών Υπαλλήλων και των Δημόσιων Υπαλλήλων στον Τομέα Υγείας στο Δείγμα των Θεατών.....</i>	<i>98</i>
<i>Εικόνα 14. Μη Κανονική Κατανομή του Παράγοντα "Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός" του Δείγματος των Θεατών.....</i>	<i>101</i>
<i>Εικόνα 15. Ιστόγραμμα του Παράγοντα "Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός".</i>	<i>101</i>

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

IDEAS	Identity Development Evolution and Sharing	Μοντέλο Εξέλιξης και Διαμοιρασμού Ταυτότητα
POJF	Participatory Occupational Justice Framework	Συμμετοχικό Πλαίσιο Δικαιοσύνης Έργου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις μέρες μας, η πρακτική της Εργοθεραπείας προσανατολίζεται μέσω της οπτικής της Δικαιοσύνης Έργου. Στην τρίτη έκδοση του Πλαισίου Πρακτικής της Εργοθεραπείας (American Occupational Therapy Association, 2014), συμπεριλήφθηκε η Δικαιοσύνη Έργου ως μέρος του τομέα της Εργοθεραπείας. Η σχέση της Δικαιοσύνης Έργου με την Εργοθεραπεία έγκειται σε ένα κοινό κοινωνικό όραμα: την ελευθερία συμμετοχής σε έργα (Bailliard et al., 2020. Gupta, 2016. Hammell & Beagan, 2016). Η παραπάνω σχέση πηγάζει από την επικέντρωση της Εργοθεραπείας στην ενίσχυση της λειτουργικότητας του ατόμου, φροντίζοντας την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προσκομμάτων, καθώς και την διαμόρφωση των ευκαιριών συμμετοχής σε έργα, η οποία συνάδει με την φιλοσοφία της Δικαιοσύνης Έργου. Με εστίαση, λοιπόν, στα δικαιώματα έργου, ως βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, κύριο μέλημα αποτελεί η αντιμετώπιση των Αδικιών Έργου, προκειμένου να ενισχυθεί η κοινωνική συμμετοχή ατόμων, περιθωριοποιημένων ομάδων, και να εξασφαλιστεί η ατομική και συλλογική ευημερία (Bailliard et al., 2020. Gupta, 2016. Hammell & Beagan, 2016). Επομένως, η υποστήριξη της καθολικής συμμετοχής σε ουσιαστικά έργα, για οποιοδήποτε άτομο, ως έργο οντότητα, οδηγεί σε συνθήκες συμπερίληψης, που συνάμα τροφοδοτεί τον κοινωνικό μετασχηματισμό (Malfitano et al., 2019).

Τις τελευταίες δεκαετίες, τόσο η Εργοθεραπεία όσο και η τέχνη έχουν λάβει μια κοινωνική στροφή (Frank, 2020). Στην πρακτική της Εργοθεραπείας, η οποία είναι επηρεασμένη από το «Κοινωνικό Παράδειγμα», υιοθετείται η ανασυγκρότηση της έννοιας του έργου (occupational reconstruction) και γίνεται λόγος για «Κοινωνική Εργοθεραπεία». Με γνώμονα, «ποιοι είναι οι θεσμοί, οι παράγοντες και οι πρακτικές που ενισχύουν την

ανισότητα, την περιθωριοποίηση και την καταπίεση;», στην κοινή συμμετοχή των ατόμων σε έργο/έργα της επιλογής τους, τα άτομα προσπαθούν συνεργατικά να επιλύσουν μια προβληματική κατάσταση. Μέσα στην συγκεκριμένη συνεργατική διαδικασία των ατόμων, λαμβάνει μέρος η εμπειρία, κοινές αφηγήσεις των ατόμων, δημιουργικές δυνατότητες (χώρος για «κάνειν», «ανήκειν», «είναι», «γίγνεσθαι»), εσωτερικά κίνητρα για συμμετοχή και αναστοχαστικός πειραματισμός με στόχο κοινωνικά αποτελέσματα (Frank,2020).

Από την άλλη, η συμμετοχική τέχνη έχει επικεντρωθεί σε ένα πλαίσιο αντί-θεαματικό (Frank, 2020). Μια μορφή αντί-θεαματικής τέχνης αποτελεί το «Θέατρο των Καταπιεσμένων» (Forum Theatre) του Augusto Boal, το οποίο ενέχει μετασχηματιστικές δυνατότητες και θα αναλυθεί παρακάτω. Οι Εργοθεραπευτές επίσης εμπλέκουν την μεθοδολογία του «Θεάτρου των Καταπιεσμένων», σε παρεμβάσεις ευάλωτων ομάδων, όπως άστεγους, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο. Επιπλέον, η συμμετοχική τέχνη έχει σκοπό να μεταβάλλει την εμπειρία, να διεγείρει την επίγνωση, να προτρέψει τον κριτικό προβληματισμό και να προκαλέσει δράση σε κάποια διάσταση της κοινωνικής ζωής. Συνεπώς, η συμμετοχική τέχνη στοχεύει στην κοινωνική αλλαγή, όπου αποσκοπούν και οι εργοθεραπευτικές παρεμβάσεις. Σύμφωνα με την Frank (2020), η κοινωνική εργοθεραπεία και η συμμετοχική τέχνη είναι δυο πεδία που βασίζονται σε αλληλεπικαλυμμένες πρακτικές. Τα σημεία κλειδιά, αποτελούν η εμπειρία των ατόμων, οι καταστάσεις και τα έργα και στα δύο πεδία, τα οποία υποστηρίζουν την συμμετοχή.

Δικαιοσύνη Έργου (Occupational Justice)

Η Δικαιοσύνη Έργου, αναγνωρίζει το δικαίωμα όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτως ηλικίας, φυλής, φύλου, εθνικότητας, κοινωνικού, πολιτιστικού και πολιτικού επιπέδου, να συμμετέχουν σε έργα της επιλογής τους και που έχουν νόημα για τους ίδιους (Hocking et al., 2021. World Federation of Occupational Therapists, [WFOT], 2019).

Η Δικαιοσύνη Έργου προσβέυει ότι όλοι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν ισότιμες ευκαιρίες και πόρους, προκειμένου να έχουν την επιλογή να εμπλακούν σε έργα που θα συμβάλλουν στην επιβίωση και στην ευημερία τους και κατά επέκταση στην ευημερία των κοινοτήτων τους (Hammell & Beagan, 2016. Hocking et al., 2021. Pizarro et al., 2018). Από την οπτική της Δικαιοσύνης Έργου, αναγκαία καθίσταται η αναγνώριση των προσκομμάτων καθώς και των υποστηριγμάτων, που αναστέλλουν ή προωθούν την συναισθηματική εμπλοκή σε έργα (Agner, 2017). Σύμφωνα με τους Pizarro et al. (2018), αποτελεί ζωτική σημασία η πρόσβαση σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, συγχρόνως για την ανθρώπινη υγεία και ανάπτυξη (Pizarro et al., 2018).

Για την ενσάρκωση και πραγμάτωση της Δικαιοσύνης Έργου, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η εξουσία, η οποία έχει τόσο πολιτικές όσο και ψυχολογικές συνιστώσες και είναι υπεύθυνη για τον πολιτισμό, την κατανομή πόρων και των αντιλήψεων περί νομιμότητας (Agner, 2017). Σύμφωνα με τον Wasmuth et al. (2022) οι φυλετικές ανισότητες οξύνονται, λόγω θεσμών και συστημάτων που διαιωνίζουν την φυλετική ιεραρχία και αυστηρών νομικών πολιτικών (Wasmuth et al., 2022). Επίσης, η ενδυνάμωση η οποία ορίζεται ως «μια διαδικασία αύξησης της προσωπικής, διαπροσωπικής ή πολιτικής δύναμης», σε συνδυασμό με την ανακατανομή της εξουσίας, επηρεάζουν την συμμετοχή

των ατόμων σε έργα με νόημα στο σπίτι τους και κατά επέκταση στην κοινότητα. (Agner, 2017)

Η Δικαιοσύνη Έργου, έχει συσχετιστεί με την Κοινωνική Δικαιοσύνη (Social Justice) (Bailliard et al., 2020. Gupta, 2016), ωστόσο είναι διαφορετικές έννοιες (Agner, 2017). Η ευημερία αποτελεί τον κοινό άξονα αυτών των εννοιών, περιλαμβάνοντας τις έννοιες της υγείας, της συμμετοχής και της κοινωνικής ενσωμάτωσης (Gupta, 2016). Η βασική διαφορά, όμως, είναι ότι η Δικαιοσύνη Έργου αντιλαμβάνεται τους ανθρώπους ως έργο όντα (occupational beings), βασιζόμενη στην εκτέλεση έργου, δίνει έμφαση στην ικανότητα των ατόμων ή των κοινοτήτων να επιτύχουν ουσιαστική δράση, η οποία εξαρτάται από τις μοναδικές ανάγκες, τις προτιμήσεις, τις δεξιότητες, τις ικανότητες και το περιβάλλον τους (Agner, 2017. Gupta, 2016). Εστιάζει, κυρίως στην εφαρμογή της δικαιοσύνης σε καθημερινό επίπεδο (Agner, 2017. Gupta, 2016). Επίσης στην βιβλιογραφία, η Δικαιοσύνη Έργου έχει συνδεθεί με την Απασχόληση (employment), με επίκεντρο την αντιμετώπιση των ανισοτήτων σε χώρους εργασίας, από την οπτική του έργου και της κοινωνικής ένταξης (Gupta, 2016).

Η Δικαιοσύνη Έργου, υπογραμμίζει, τις διαφορές που σχετίζονται με το πολιτιστικό, κοινωνικό, πολιτικό και γεωγραφικό επίπεδο, απαιτεί για όλους τα εξής δικαιώματα για έργο:

A) Την συμμετοχή σε μια σειρά έργων που υποστηρίζουν την επιβίωση, την υγεία και την ευημερία, έτσι ώστε οι πληθυσμοί, οι κοινότητες, οι οικογένειες και τα άτομα, να μπορούν να εξελιχθούν και να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες τους, σύμφωνα με τον χάρτη της Οττάβα.

B) Την επιλογή έργων χωρίς πίεση, βία, εξαναγκασμό ή απειλές, αλλά αναγνωρίζοντας ότι με την επιλογή έρχεται η ευθύνη για τον συνάνθρωπο, άλλων μορφών ζωής και του πλανήτη.

Γ) Την ανεμπόδιστη εμπλοκή σε επιλεγμένα και απαραίτητα έργα, χωρίς να κινδυνεύει η ασφάλεια, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια και η ισότητα. (Hocking et al., 2021. World Federation of Occupational Therapists, [WFOT], 2019)

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εργοθεραπείας (WFOT), υποστηρίζει πλήρως την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του 1948 των Ηνωμένων Εθνών, ευθυγραμμίζοντας την προστασία των δικαιωμάτων που σχετίζονται με το έργο, με την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων (World Federation of Occupational Therapists, [WFOT], 2019). Η Δικαιοσύνη Έργου έχει συσχετιστεί με τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα της ελευθερίας και της ευημερίας του ανθρώπου (Hammell & Beagan, 2016). Σύμφωνα με τους Hammell and Iwama (2011), η συναισθηματική δέσμευση σε έργα είναι αναπόσπαστο στοιχείο της ευημερίας του ανθρώπου και συγχρόνως αναφαίρετο δικαίωμα του. Συνεπώς, η ευκαιρία για εμπλοκή σε έργα, συμβάλει στην ατομική ευημερία και συνάμα στην συλλογική (Hammell & Beagan, 2016).

Στην βιβλιογραφία, η εφαρμογή του πλαισίου της Δικαιοσύνη Έργου είναι άμεσα συνυφασμένη με την κοινωνική αλλαγή (Pizarro et al., 2018). Η Δικαιοσύνη Έργου, λοιπόν, θα πρέπει να προσανατολιστεί στη δημιουργία συγκεκριμένου πλαισίου σε επίπεδο κοινωνικών συστημάτων, προκειμένου να προωθήσει την κοινωνική αλλαγή (Gurta, 2016). Η προστασία των δικαιωμάτων του έργου των ανθρώπων αποτελεί θεμελιώδη λίθο των δίκαιων κοινωνιών. Ωστόσο, οι καταχρήσεις αυτών των δικαιωμάτων, αποτελούν παραβιάσεις των ανθρώπινων δικαιωμάτων, διαιωνίζοντας, με αυτόν τον τρόπο τις

ανισότητες (Hocking et al., 2021). Η υπονόμηση της Δικαιοσύνης Έργου, ονομάζεται Αδικία Έργου (Occupational Injustice). Η Αδικία Έργου είναι άρρηκτα συνυφασμένη με τα κοινωνικά προβλήματα, όπως φτώχεια, οικονομικοί περιορισμοί, ασθένειες, κοινωνικές διακρίσεις, εκτοπισμό, φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές, ένοπλες συγκρούσεις, ιστορικά μειονεκτήματα, αναπηρία και ψυχικές ασθένειες (World Federation of Occupational Therapists, [WFOT], 2019).

Η Αδικία Έργου, εμφανίζεται όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα που σχετίζονται με έργα, έχοντας αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία και την ευημερία του ατόμου και κατά επέκταση στην κοινότητα. Το άτομο αναγκάζεται να βιώσει έργα, που δημιουργούν στρες, λόγω εξωτερικών, κοινωνικά διαμορφωμένων συνθηκών (Hammell & Beagan, 2016). Έχει παρατηρηθεί ότι τα ανάπηρα άτομα δέχονται μια από τις συχνότερες μορφές της Αδικίας Έργου (Muñoz, 2018). Επίσης, τα έγχρωμα άτομα, παρακωλύονται από καθημερινά έργα, όπως εργασία, εκπαίδευση, ψώνια και λήψης υγειονομικής περίθαλψης, λόγω του ρατσισμού που δέχονται (Wasmuth et al., 2020). Για παράδειγμα, οι επαγγελματίες υγείας που ανήκουν σε φυλετικές μειονοτικές ομάδες, βιώνουν φυλετική προκατάληψη στο χώρο εργασίας τους από τους ασθενείς, με επακόλουθο την διαταραχή αρμονίας στο θεραπευτικό περιβάλλον και της περίθαλψης των ασθενών και προκαλεί αρνητικά συναισθήματα στους επαγγελματίες υγείας (Rizk et al., 2020). Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την Wasmuth et al. (2021) τα τρανς και τα gender nonconforming άτομα βιώνουν ανισότητες στην υγεία, λόγω του κοινωνικού στίγματος και των αρνητικών πολιτικών, που εμποδίζουν την Δικαιοσύνη Έργου και συνάμα την ουσιαστική συμμετοχή στην ζωή (meaningful life participation) (Wasmuth et al., 2021).

Αδικίες Έργου (Occupational Injustices)

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, υπάρχουν έξι κατηγορίες Αδικίας Έργου: Η Στέρηση Έργου, η Περιθωριοποίηση Έργου, η Αποξένωση Έργου, το Απαρτχάιντ Έργου, η Ανισορροπία Έργου και ο Εκτοπισμός Έργου.

Στέρηση Έργου (Occupational Deprivation)

Η Στέρηση Έργου (Occupational Deprivation), είναι αποτέλεσμα εξωτερικών παραγόντων, οι οποίοι παρεμποδίζουν τόσο το άτομο μεμονωμένα όσο και συγκεκριμένους πληθυσμούς από την εμπλοκή σε αναγκαία και ουσιώδη έργα. Αποτελεί την συχνότερη μορφή Αδικίας Έργου στην βιβλιογραφία. (Pizarro et al., 2018) Το πλαίσιο (context) που εντάσσονται κάποιοι πληθυσμοί, μπορεί να δρα περιοριστικά και να εντείνει τον κοινωνικό αποκλεισμό. Για παράδειγμα, κάποιοι παράγοντες εκτός του ελέγχου του ατόμου είναι η διαμονή σε απομονωμένη τοποθεσία, οι καταυλισμοί προσφύγων και οι φυλακές, καθώς περιορίζουν την συμμετοχή τους σε έργα που εμπλέκονταν πριν. (Hammell & Beagan, 2016. Pizarro et al., 2018)

Περιθωριοποίηση Έργου (Occupational Marginalization)

Η Περιθωριοποίηση Έργου (Occupational Marginalization), παρουσιάζεται όταν τα άτομα εμποδίζονται να συμμετέχουν σε έργα της επιλογής τους. (Hammell & Beagan, 2016) Ορισμένες κοινωνικές ομάδες στερούνται ή περιορίζονται, υπέρ άλλων, στην λήψη επιλογών και αποφάσεων σχετικά με την συμμετοχή τους σε έργα. Αυτή η ανισότητα, προκύπτει από αόρατες κοινωνικές προσδοκίες και κοινωνικά στερεότυπα, άτυπους κανόνες και πρότυπα, που ορίζουν το πώς, πότε και πού οι άνθρωποι πρέπει να

συμμετέχουν' μια κοινωνικοπολιτισμική συμφωνία. (Pizarro et al., 2018) Η πηγή όλων των παραπάνω είναι ο ρατσισμός, η αποικιοκρατία, ο ταξισμός και τα πολιτιστικά κριτήρια, που ορίζουν ποια είναι τα κατάλληλα έργα για μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα (Hammell & Beagan, 2016). Για παράδειγμα, οι νέοι μιας κοινότητας στη Νότια Αφρική, έχουν περιορισμένες επιλογές σε έργα λόγω της κοινωνικής ανισότητας, της οικοδομικής υπανάπτυξης και των έργο-κινδύνων. Ωστόσο, τείνουν να διαιώνίζουν αυτό το πρότυπο των περιορισμένων επιλογών έργων, με επακόλουθο να οξύνουν την ανισότητα (Pizarro et al., 2018). Επίσης, σύμφωνα με την Wasmuth et al. (2022), οι έγχρωμοι φοιτητές εργοθεραπείας, έχει παρατηρηθεί ότι βιώνουν περιθωριοποίηση και αποξένωση έργου κατά την συμμετοχή τους στην εκπαίδευση και στην εργασία (Wasmuth et al., 2022).

Αποξένωση Έργου (Occupational Alienation)

Η Αποξένωση Έργου (Occupational Alienation), παρουσιάζεται όταν οι άνθρωποι βιώνουν έργα άσκοπα και χωρίς νόημα στην καθημερινότητά τους, λόγω της έλλειψης επιλογών (Hammell & Beagan, 2016. Pizarro et al., 2018). Η έλλειψη επιλογών έργων, έχει ως επακόλουθο το άτομο να εκτεθεί σε παρατεταμένες εμπειρίες αποσύνδεσης, απομόνωσης, έλλειψης αίσθησης ταυτότητας, περιορισμένης έκφρασης πνεύματος και αίσθηση απουσίας νοήματος (Gupta, 2016. Pizarro et al., 2018). Σε αυτό το πλαίσιο Αδικίας Έργου, πρέπει να τονιστεί η υποκειμενικότητα του νοήματος του κάθε έργου για το κάθε άτομο. Επιπλέον, η αποξένωση μπορεί να προκαλέσει την ενοποίηση τροποποιημένων μοτίβων έργου, τα οποία ενέχουν δυσαρέσκεια και είναι ριψοκίνδυνα για την υγεία. (Pizarro et al., 2018) Συγκεκριμένα, οι αιτούντες άσυλο, στους οποίους η χώρα

υποδοχής παρείχε περιορισμένες επιλογές μισθωτής εργασίας, ανέφεραν ότι βίωσαν το αίσθημα απώλειας ταυτότητας, ρόλων και κοινωνικό αποκλεισμό.(Gurta, 2016)

Απαρτχάιντ Έργου (Occupational Apartheid)

«Το Απαρτχάιντ Έργου (Occupational Apartheid), είναι ο συστηματικός διαχωρισμός ευκαιριών σε έργα, που συμβαίνει μέσω του περιορισμού ή της άρνησης πρόσβασης σε αξιοπρεπή και ουσιαστική συμμετοχή σε έργα της καθημερινής ζωής. Αυτή η ανισότητα συνδέεται με συστηματικές περιστάσεις, συχνά σκόπιμες, που δημιουργούν και συντηρούν συστήματα διαστρωμάτωσης που διατηρούν τις αδικίες. (Pizarro et al., 2018) Προκύπτει με βάση χαρακτηριστικά όπως, χρώμα, κοινωνική θέση, φύλο, καταγωγή, αναπηρία, ηλικία, σεξουαλικότητα, θρησκευτικών προτιμήσεων και πολιτικών πεποιθήσεων.» (Hammell & Beagan, 2016) Επομένως, το Απαρτχάιντ Έργου, είναι άρρηκτα συνυφασμένο με την «συστηματική, κατηγορηματική και την θεσμοθετημένη φύση της Αδικίας Έργου» με τη μορφή πολιτικών και κανόνων που συντηρούν τις ανισότητες. (Pizarro et al., 2018)

Ανισορροπία Έργων (Occupational Imbalance)

Η Ανισορροπία Έργων (Occupational Imbalance), αναφέρεται στην κατάσταση στην οποία το άτομο δεν έχει ισορροπία στην επιλογή των έργων του, σε συνάρτηση με τον χρόνο, την υποκειμενική εμπειρία και τις ανάγκες του. (Hammell & Beagan, 2016) Οι Townsend and Wilcock (2004), αρχικά είχαν παρουσιάσει την ανισορροπία ως προβληματικά μοτίβα έργων στην καθημερινή ζωή των ατόμων. Η Ανισορροπία Έργων, αναφέρεται τόσο στην υποαπασχόληση ή στην υπεραπασχόληση με ένα έργο, όσο και στο

αντίκτυπο που έχει στην υγεία του ατόμου. (Pizarro et al., 2018) Σύμφωνα με την βιβλιογραφία, έχει παρατηρηθεί ανισορροπία σε άτομα που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες ή που βιώνουν συνθήκες φτώχειας (Hammell & Beagan, 2016), καθώς και σε ανάπηρες γυναίκες. (Pizarro et al., 2018)

Εκτοπισμός Έργου (Occupational Displacement)

Σύμφωνα με τους Pizarro et al. (2018), υπάρχει και μια έκτη μορφή Αδικίας Έργου, που ονομάζεται Εκτοπισμός Έργου (Occupational Displacement). Ο Εκτοπισμός Έργου, σχετίζεται με την έλλειψη ευκαιριών έργων σε σχέση με την περιοχή (territory) και την επίδραση της στις ζωές των ανθρώπων από την οπτική της Επιστήμης Έργου (Pizarro et al., 2018). Είναι ένα φαινόμενο κατά το οποίο ένα άτομο ή μια ομάδα απομακρύνεται βίαια, εκδιώχεται ή εκτοπίζεται για λόγους πέραν του άμεσου ελέγχου του/της, αφήνοντας πίσω περιοχές που είχαν έργο/πολιτιστική/οικονομική σημασία, με αποτέλεσμα τη φτωχοποίηση ή τον περιορισμό ευκαιριών για συμμετοχή σε ουσιαστικά και οικολογικά σημαντικά έργα (Pizarro et al., 2018). Συνεπώς, ο Εκτοπισμός Έργου σχετίζεται με τις αρνητικές επιπτώσεις στα έργα της ζωή ενός ατόμου ή μιας ομάδας που έχει εκριζωθεί από μια κατάλληλη περιοχή. Οι επιπτώσεις ποικίλουν, καθώς σχετίζονται με τα διαφορετικά στοιχεία της περιοχής (Pizarro et al., 2018). Για παράδειγμα, γυναίκες που ζουν σε προσφυγικούς καταυλισμούς, βιώνουν Εκτοπισμό Έργου, γιατί έχουν χωριστεί από την οικογένεια τους, έχουν περιορισμό στην έξοδο τους από τον καταυλισμό, και αναγκάζονται να συζητήσουν με αγνώστους, με επακόλουθο την στέρηση ιδιωτικότητας (Pizarro et al., 2018).

Συμπερίληψη (Inclusion)

Η συμπερίληψη απαρτίζεται από την εκπαιδευτική συμπερίληψη και την κοινωνική συμπερίληψη. Αρχικά η εκπαιδευτική συμπερίληψη απαντά στην ποικιλομορφία όλων των μαθητών και όχι μόνο αυτών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (Messiou, 2017). Οι Marie and Bailey (2022), ισχυρίζονται ότι η εκπαιδευτική συμπερίληψη δεν αποτελεί απλώς την εξασφάλιση της φυσικής παρουσίας ενός ανάπηρου μαθητή σε μια τάξη γενικού σχολείου, για την κάλυψη των εκπαιδευτικών του αναγκών. Αντιθέτως, η συμπερίληψη εστιάζει στην κοινωνική ένταξη του μαθητή ως οντότητα (το παιδί περικλείεται από την γνωστική, συναισθηματική, κοινωνική, σωματική πτυχή του) (Marie & Bailey, 2022).

Στην εκπαίδευση, παρατηρείται ότι τα αυτιστικά παιδιά δεν κοινωνικοποιούνται και δεν δημιουργούν φιλικούς δεσμούς με τους μη αυτιστικούς συμμαθητές τους, με συνέπεια να βρίσκονται στην απομόνωση τις μη εκπαιδευτικές ώρες (Marie & Bailey, 2022). Αξιοσημείωτο είναι ότι οι Lenakakis and Koltsida (2017), αναφέρουν πως οι μικτές τάξεις προσφέρουν στους ανάπηρους μαθητές υψηλότερες ακαδημαϊκές, κοινωνικές δεξιότητες, καθώς και δυνατότητες προσωπικών επιτευγμάτων (Lenakakis & Koltsida, 2017). Συνεπώς, η ισοδύναμη εκπαίδευση (equal education), χρειάζεται να έχει ως άξονα την μάθηση ως μια κοινωνική διαδικασία (Storsve et al., 2021).

Η εκπαιδευτική και η κοινωνική συμπερίληψη, λοιπόν, είναι αλληλένδετες. Εφαλτήριο της συμπερίληψης αποτελεί το σχολείο, λαμβάνοντας υπόψιν όλες τις πτυχές του μαθητή. Σύμφωνα με τις Marie and Bailey (2022), για την έκβαση της συμπερίληψης, βασικό στόχο αποτελεί η ενσωμάτωση όλων των μαθητών σε ένα κοινό περιβάλλον μάθησης, που προωθεί και ενθαρρύνει τόσο την ακαδημαϊκή όσο και την κοινωνική εμπλοκή (engagement), χωρίς αποκλεισμούς (Marie & Bailey, 2022). Επομένως, θα

επέλθει και η κοινωνική συμπερίληψη τόσο στο σχολικό περιβάλλον αλλά και στην μετέπειτα πορεία του παιδιού, στην κοινότητα (Marie & Bailey, 2022).

Η παρούσα πτυχιακή, επικεντρώνεται κυρίως στην κοινωνική έκφραση της συμπερίληψης. Σύμφωνα με το Συμμετοχικό Πλαίσιο Δικαιοσύνης Έργου (Participatory Occupational Justice Framework, (POJF)), η (κοινωνική) συμπερίληψη εστιάζει στην διασφάλιση ίσων ευκαιριών, πόρων, ικανοτήτων, επιλογών και δικαιωμάτων για όλους, και αποσκοπεί στην συμμετοχή σε έργα και στην κοινωνική ένταξη των ατόμων, ως πολίτες που συνεισφέρουν στην κοινωνία που ζουν. Προσδίδει έναν ηθικό χαρακτήρα σχετικά με τις έννοιες της συμμετοχής σε έργα και της συμπερίληψης, λαμβάνοντας υπόψιν τα σχήματα εξουσίας που έχουν οδηγήσει στις Αδικίες Έργου, στοχεύοντας στην απαλοιφή τους με μετασχηματιστικούς σκοπούς (Whiteford et al., 2018).

Το POJF, βασίζεται σε τρεις παραμέτρους, στο έργο, στην υλοποίηση (enablement) και στην δικαιοσύνη, οι οποίες απαρτίζουν την φιλοσοφική βάση της εργοθεραπείας (Morville & Jessen-Winge, 2018). Ως μια προσέγγιση συμμετοχής, δίνει έμφαση στην συνεργασία με τα ίδια τα άτομα που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες, στην διαδικασία συμπερίληψης τους, αναγνωρίζοντας από την οπτική τους τις ανάγκες τους και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, με στόχο την δημιουργία συμπεριληπτικών έργων. Ο απώτερος στόχος είναι τόσο η συμπερίληψη, όσο και η υπεράσπιση της βιωσιμότητάς της (Morville & Jessen-Winge, 2018).

Σύμφωνα με την μελέτη των Morville and Jessen-Winge (2018), οι οποίοι ακολούθησαν το POJF, εντόπισαν τα προβλήματα και τις ιδέες για συμπερίληψη από την οπτική ενός αιτούντος άσυλου, δείχνοντας ότι η παρέμβαση σε άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες είναι πιο αποτελεσματική εμπλέκοντας τα ίδια σε αυτή την διαδικασία

(Morville & Jessen-Winge, 2018). Από την οπτική ενός αιτούντος άσυλου, η ανάπτυξη ενός κοινωνικού δικτύου (social network), πνεύματος συνεργασίας και υπευθυνότητας με τους τοπικούς ανθρώπους, καθώς και έργων σε σχέση με την εργασία, είναι ευεργετική. Ωφελεί στην ψυχική ανθεκτικότητα των ατόμων, ενισχύει την αίσθηση του ανήκειν μέσω της ενδυνάμωσης της αυτονομίας τους και ταυτόχρονα συνδράμει στην συμπερίληψη τους στην χώρα υποδοχής (Morville & Jessen-Winge, 2018). Επίσης, να σημειωθεί ότι η συμμετοχή ενός αιτούντα άσυλου σε μη ικανοποιητικά έργα για τον ίδιο είναι καλύτερη για την ψυχική του υγεία, από ότι να μην συμμετέχει σε κανένα έργο (Morville & Jessen-Winge, 2018).

Η φιλοσοφία του POJF, είναι ευθυγραμμισμένη με την προσέγγιση «Ικανότητες, Ευκαιρίες, Πόροι και Περιβάλλοντα-Προσέγγιση Ικανοτήτων» (Capabilities, Opportunities, Resources and Environments-CORE Approach), η οποία επικεντρώνεται ομοίως στην αντιμετώπιση των Αδικιών Έργου, αναγνωρίζοντας τα κοινωνικά προσκόμματα που επηρεάζουν τις ικανότητες και τις ευκαιρίες, καθώς και την πρόσβαση σε πόρους και περιβάλλοντα (Pereira et al., 2020. Whiteford et al., 2018). Η ικανότητα του ατόμου, σχετίζεται με την δυνατότητα επιλογής με βάση τις επιθυμίες του. Οι ευκαιρίες που προσφέρονται στο άτομο, εξασφαλίζουν την δίκαιη και αξιοπρεπή συμμετοχή του ατόμου σε έργα, με επακόλουθο την ανάπτυξη των ικανοτήτων του. Ωστόσο, προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω απαιτούνται πόροι για να επιτρέψουν στο άτομο να «κάνει» και να «είναι».

Οι πόροι περιλαμβάνουν ό,τι χρειάζεται, επιθυμεί, και θεωρεί απαραίτητο το άτομο, ώστε να μπορεί να συμμετέχει δίκαια σε έργα (Pereira et al., 2020). Καταλυτικό ρόλο για την προώθηση έργων με νόημα, διαδραματίζει το περιβάλλον/πλαίσιο, στο οποίο

λαμβάνει χώρα το έργο. Το έργο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το άτομο και το περιβάλλον/πλαίσιο στο οποίο συμβαίνει, καθώς το περιβάλλον/πλαίσιο έχει άμεση επιρροή στις δυνατότητες που παρέχονται στο άτομο (Pereira et al., 2020).

Η Προσέγγιση Ικανοτήτων, παρέχει στους εργοθεραπευτές ένα συμπεριληπτικό φακό, επιτρέποντας τους να προωθήσουν την εμπλοκή σε έργα με νόημα, αναπτύσσοντας ικανότητες και συνάμα την συμπερίληψη και την ευημερία ενός ατόμου και κατά επέκταση μιας ομάδας (Pereira et al., 2020). Οι εργοθεραπευτές είναι σε θέση να αναγνωρίσουν τους παράγοντες που ενισχύουν ή περιορίζουν την εκτέλεση έργου, καθώς και την έργο πραγμάτωση (occupational fulfillment). Η συγκεκριμένη προσέγγιση εστιάζει στην διερεύνηση των αξιών των ατόμων με σεβασμό, προωθώντας την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συνάμα των δικαιωμάτων έργων, μέσω της αναγνώρισης των στόχων των ατόμων, επιτρέποντας τους την βελτιωμένη πρόσβαση και την παροχή ευκαιριών να εμπλακούν σε έργα ελεύθερα και κατά επέκταση να συμμετέχουν στην κοινότητα (Pereira et al., 2020).

Για παράδειγμα, η οπτική της Προσέγγισης Ικανοτήτων οδήγησε στην προσβασιμότητα των ανάπηρων ατόμων τόσο σε κατοικίες, όσο στην εργασία και στην κοινότητα, ενδυναμώνοντας την αυτοπεποίθηση τους και την διαπροσωπική σύνδεση τους (Pereira et al., 2020). Οι εργοθεραπευτές συνίσταται να αποστασιοποιηθούν από την εξασθένιση ή μείωση των κλινικών συμπτωμάτων των ανάπηρων ατόμων και να επικεντρωθούν στην υπεράσπιση του ανθρώπινου έργου, ασκώντας κριτική στα συστήματα, στις δομές και στις πολιτικές, που οι οικονομικές και πολιτικές αποφάσεις τους οδηγούν σε ανισότητες στον κύκλο ζωής του ατόμου (Muñoz, 2018. Pereira et al., 2020).

Ο αποκλεισμός ομάδων ανθρώπων από την συμμετοχή τους σε έργα με νόημα, αρχικά σπαταλά ανθρώπινο δυναμικό και δευτερεύον υπονομεύει την υγεία, έχοντας αντίκτυπο στην κοινωνική συνοχή λόγω της άδικης κατανομής των ευκαιριών (Morville & Jessen-Winge, 2018). Τα αποκλεισμένα άτομα, αναγκάζονται να αλλάξουν ρόλους και να αποκτήσουν διαφορετική ταυτότητα έργου, έχουν έλλειψη στις κοινωνικές τους σχέσεις και αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εκτέλεση έργου, με επακόλουθο να υπάρχει αυξημένο ρίσκο δυσλειτουργίας έργου (Morville & Jessen-Winge, 2018).

Αποτελεσματική είναι η δημιουργία περιβαλλόντων/πλαισίων έργου, που επιτρέπουν την ισότητα, την εμπιστοσύνη και την συνεργασία. Για την διασφάλιση αυτού του περιβάλλοντος έργου ο Bogeas et al. (2017), αναγνώρισε τρεις συνιστώσες που συνδράμουν στην συμπερίληψη. Η πρώτη αφορά τις «αντικειμενικές συνθήκες», οι οποίες αφορούν «νομικές συνθήκες, οικονομικούς πόρους και προσβασιμότητα», η δεύτερη τις «υποκειμενικές εμπειρίες» του ατόμου, δηλαδή «προσωπικά αισθήματα ασφάλειας, εμπιστοσύνης, ευκαιρίες ανάπτυξης και το να «είσαι ο εαυτός σου», και η Τρίτη, αφορά την συναναστροφή με άλλα άτομα στην καθημερινότητα, δηλαδή «καθημερινές συνηθισμένες δραστηριότητες που οι άνθρωποι κάνουν μαζί, έχουν νόημα για αυτούς, προάγουν την ευημερία και βοηθούν τους ανθρώπους να αισθάνονται συνδεδεμένοι» (Bogeas et al., 2016, p. 391).

Αδιαμφισβήτητα η συμπερίληψη, ως αποτέλεσμα της Δικαιοσύνης Έργου, σχετίζεται με την αναγνώριση με σεβασμό των μορφών ποικιλομορφίας που υπάρχουν (Muñoz, 2018). Για παράδειγμα, ο Muñoz (2018), στο τομέα της σεξουαλικής ποικιλομορφίας, βρήκε ομοιότητες με τις αρχές της Δικαιοσύνης Έργου, υποστηρίζοντας ότι «κάθε άτομο μπορεί να είναι κομμάτι της κοινότητας ως ισότιμο, με τα διαφορετικά

χαρακτηριστικά του, που μπορεί να επηρεάσει τα άλλα άτομα, χωρίς να χρειάζεται να εγκαταλείψει ό,τι είναι, ή να ομογενοποιήσει τον εαυτό του, προκειμένου να θεωρηθεί ως μέλος της κοινωνίας, να ενσωματωθεί, να γίνει αποδεκτό» (Muñoz, 2018).

Ο Muñoz (2018), υποστηρίζει ότι η πραγματική κοινωνική αλλαγή, θα επέλθει αρχικά ατομικά και έπειτα συλλογικά, με προσανατολισμό αρχικά στην εσωτερική ισορροπία των ατόμων, όσον αφορά τις προσφορές και τις προσδοκίες του κάθε ατόμου, καθώς και στην αποστασιοποίηση από την ταξινόμηση και τον στιγματισμό που εγκλιματίζουν οι προσεγγίσεις καταναγκαστικών εξουσιών (Muñoz, 2018). Επιπρόσθετα, η αναγνώριση της μοναδικότητας του κάθε ατόμου και των διαφορετικών χαρακτηριστικών του, δεν οξύνει την απόρριψη αλλά προωθεί τη γνώση και την παροχή ευκαιριών, από μια συλλογική οπτική. Συνεπώς, σύμφωνα με τον Muñoz (2018) υπάρχει ανάγκη, η ιδέα της συμπερίληψης να γίνει κατανοητή μέσω της αναγνώρισης της μοναδικότητας του κάθε ατόμου και διαφορετικών χαρακτηριστικών του και όχι μέσα από αρχές πολιτικής και προγραμματισμού. «Η συμπερίληψη δεν μπορεί να επιτευχθεί μονάχα από την λογική της ισότητας, αλλά να δικαιολογηθεί, να επιδιωχθεί και να καλλιεργηθεί από τον πλούτο του να είσαι φορέας διαφορών» (Muñoz, 2018).

Συμπεριληπτικό Θέατρο (Inclusive Theatre)

Τα ανάπηρα άτομα, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, αντιμετωπίζουν συνθήκες αποκλεισμού, ιδιαίτερα στον εργασιακό, εκπαιδευτικό, υγειονομικό και κοινωνικό τομέα. Συγκεκριμένα τα νοητικά ανάπηρα άτομα, καθώς και τα άτομα με ψυχική ή χρόνια ασθένεια, επιδέχονται διακρίσεις ως προς τον τρόπο συμπεριφοράς των άλλων προς αυτά, και συνήθως στιγματίζονται (Cook, 2020. Nijkamp & Cardol, 2020). Η συμπερίληψη των ανάπηρων ατόμων, δεν αφορά την ένταξη τους, με προσαρμοστικό

τρόπο στο υπάρχον κοινωνικό πλαίσιο, αλλά την «συνδημιουργία» ενός ενοποιημένου συνόλου, που απαρτίζεται από ποικίλες ικανότητες και περιβάλλοντα, προωθώντας την ισότητα (Nijkamp & Cardol, 2020).

Ως εναλλακτικός τρόπος συμπερίληψης των ανάπηρων ατόμων, προτείνεται η τέχνη και συγκεκριμένα το θέατρο. Το θέατρο παρέχει ευκαιρίες έκφρασης καθώς και σύνδεσης με το κοινό, που μπορούν να κεντρίσουν το ενδιαφέρον και τη συζήτηση, ενθαρρύνοντας την συμπερίληψη και την καταπολέμηση αδικιών (Rizk et al., 2020), όπως αναφέρουν οι Massó-Guijarro et al. (2021) για τους πρόσφυγες συμμετέχοντες σε θεατρικές παραστάσεις, καθώς και οι Wasmuth et al. (2022) για την αντιμετώπιση ρατσιστικών αντιλήψεων απέναντι στα έγχρωμα άτομα (Massó-Guijarro et al., 2021. Nijkamp & Cardol, 2020. Wasmuth et al. 2022). Επίσης, η χρήση του θεάτρου για τον πληθυσμό φορέων HIV λοίμωξης, συμβάλει στην περιστολή του στίγματος (Moyo & Sibanda, 2019).

Η δημοκρατία ως αξιακό θεμέλιο, υποστηρίζεται από το θέατρο αλλά και η θεατρική διαδικασία ενέχει ένα δημοκρατικό πνεύμα (Storsve et al., 2021). Το θέατρο αποτελεί μια συλλογική εμπειρία μάθησης· προωθεί την ισότιμη συμμετοχή και συνάμα το άκουσμα των φωνών όλων (Storsve et al., 2021). Με αυτό τον τρόπο, τονώνεται η «πολιτιστική δημοκρατία» και συνάμα η Δικαιοσύνη Έργου, καθώς παρέχονται στα άτομα συνθήκες συμπερίληψης, δημιουργώντας ευκαιρίες έκφρασης και δημιουργικότητας (Nijkamp & Cardol, 2020).

Επιπλέον, οι Massó-Guijarro et al. (2021) αναφέρουν στο άρθρο τους ότι η επαγγελματική πτυχή του θεάτρου, μπορεί να προσδώσει κοινωνικούς ρόλους σε άτομα που βιώνουν αποκλεισμό και να ενισχύσει την συμμετοχή τους στην κοινότητα (Massó-

Guijarro et al., 2021). Μέσω του δράματος, το άτομο μπορεί να αναπτύξει πνεύμα συνεργασίας, επειδή μέσα από την θεατρική διαδικασία ανακαλύπτει τις διάφορες πτυχές του άλλου ατόμου (Storsve et al., 2021). Οι Storsve et al. (2021), ασχολήθηκαν με το «Θέατρο της Επινόησης» -- συλλογική δημιουργία (Devised Theatre)-- με την συμμετοχή μαθητών, όπου οι μαθητές εμπλάκηκαν σε μια δημοκρατική αλληλεπίδραση μάθησης, λήψης αποφάσεων, διερεύνησης του εαυτού τους και των συμμαθητών τους, καθώς και διαπραγμάτευσης (Storsve et al., 2021). Μέσω αυτής της διερευνητικής διαδικασίας με το σύνολο, οι μαθητές έμαθαν τη λειτουργία των σχέσεων και δόθηκε η ευκαιρία έκφρασης των μαθητών που ήταν στο περιθώριο. Επομένως, ενισχύθηκε η συμπερίληψη στην σχολική κοινότητα μέσω του θεάτρου και η συνεργασία με δημοκρατικό πνεύμα· στάση που μπορεί να γενικευτεί και στην κοινότητα (Storsve et al., 2021).

Οι Nijkamp and Cardol (2020) στην έρευνα τους, μελέτησαν διάφορες συμπεριληπτικές θεατρικές ομάδες, ανάπηρων και μη ανάπηρων ατόμων, ανάμεσα σε αυτές και την ομάδα «Εν Δυνάμει» (Nijkamp & Cardol, 2020). Στην έρευνα τους συνειδητοποίησαν ότι η ενεργή συμμετοχή όλων των ατόμων σε όλη την διαδικασία παραγωγής μιας παράστασης, συμβάλλει στην ενδυνάμωση τους, βρίσκοντας έδαφος να χρησιμοποιήσουν τις δικές τους μορφές έκφρασης, μορφές μη λεκτικής επικοινωνίας, καθώς και να μοιραστούν τις προσωπικές τους εμπειρίες (Nijkamp & Cardol, 2020). Επιπλέον, σύμφωνα με τον Cook (2020), το συμπεριληπτικό θέατρο ενισχύει την ικανότητα της συνηγορίας του εαυτού (self-advocacy) των ανάπηρων ατόμων (δεξιότητες που σχετίζονται με την υπεράσπιση τους εαυτού τους), με επακόλουθο να ενισχύεται η ευρύτερη ευημερία και να έχουν θετικό αντίκτυπο στον εργασιακό τομέα (Cook, 2020). Αυτό, μπορεί να συμβεί, ενσαρκώνοντας ένα ρόλο ενός ατόμου, που είναι ικανό να

υπερασπιστεί τον εαυτό του και να λαμβάνει θετικά αποτελέσματα για τις ενέργειες του (Cook, 2020). Επομένως, τονίζεται η ανάγκη για αμοιβαίο σεβασμό, ο αυτοσεβασμός και η εμπιστοσύνη στον εαυτό τους (Lenakakis & Koltsida, 2017).

Οφέλη-Θετικά Στοιχεία Συμπεριληπτικού Θεάτρου

Αναμφισβήτητα, το Συμπεριληπτικό Θέατρο, έχει θετικό αντίκτυπο τόσο στα ανάπηρα όσο και στα μη ανάπηρα άτομα. Πολλές μελέτες, αποδεικνύουν ότι τα ανάπηρα άτομα που συμμετέχουν σε μια συμπεριληπτική ομάδα θεάτρου, τείνουν να εκφράζουν τις προθέσεις και τα συναισθήματα τους, τόσο στις πρόβες όσο και στις θεατρικές παραστάσεις, αναπτύσσοντας μαζί με τα μη ανάπηρα άτομα μέσα μη λεκτικής επικοινωνίας (Cook, 2020. Lenakakis & Koltsida, 2017. Nijkamp & Cardol, 2020. Storsve et al., 2021). Σύμφωνα με την μελέτη περίπτωσης των Lenakakis and Koltsida (2017), που αφορούσε την καλλιτεχνική ομάδα «Έν Δυνάμει», παρατηρήθηκε ότι τα άτομα που είχαν δυσκολία να εκφραστούν προφορικά, ενθαρρύνθηκαν να βρουν εναλλακτικούς τρόπους επικοινωνίας, για παράδειγμα μέσω της βλεμματικής ή της σωματικής επαφής. Αυτό είχε θετική επίδραση στην αμοιβαία επικοινωνία τους και διευκόλυνε τη συν-δημιουργία και την ισότητα (Lenakakis & Koltsida, 2017).

Επιπλέον, το θέατρο συμβάλλει στην βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων, στην δημιουργία κοινωνικών συνδέσεων και στην συναισθηματική ανάπτυξη των ανάπηρων ατόμων, όσο και των μη ανάπηρων (Cook, 2020. Lenakakis & Koltsida, 2017). Στην εκπαίδευση, έχει αποδειχθεί ότι η Συμπερίληψη, μπορεί να επιτευχθεί και μέσω του θεάτρου (Storsve et al., 2021), μπορεί να δημιουργήσει την αίσθηση του ανήκειν και την κοινωνική αποδοχή για τα ανάπηρα άτομα και να προωθήσει την δημιουργία θετικών κοινωνικών σχέσεων και φιλιών, μεταξύ όλων των συμμετεχόντων (Cook, 2020). Αυτό

συμβαίνει και σε ένα πλαίσιο όπως το θέατρο, όπως αποδεικνύεται και στην μελέτη των Lenakakis and Koltsida (2017), όπου οι μη ανάπηροι ηθοποιοί ανέφεραν ότι τα ανάπηρα μέλη της ομάδας, επιδίωκαν σταδιακά περισσότερη επικοινωνία με τα μη ανάπηρα άτομα, επενδύοντας συναισθηματικά και δημιουργώντας αμοιβαίες φιλίες (Lenakakis & Koltsida, 2017).

Το θέατρο, δημιουργεί ένα ασφαλές περιβάλλον, όπου οι ανάπηροι ηθοποιοί βρίσκουν έδαφος να εκφράσουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους, να δημιουργήσουν δεσμούς εμπιστοσύνης, και να αναπτύξουν μη λεκτικούς τρόπους επικοινωνίας, μέσω της οπτικής και σωματικής επαφής με τους μη ανάπηρους ηθοποιούς (Lenakakis & Koltsida, 2017. Massa et al., 2020). Ο Massa et al. (2020), διερεύνησαν τις απόψεις του κοινού μετά από την παρακολούθηση μιας παράστασης που συμμετείχαν αυτιστικοί νέοι ηθοποιοί (Massa et al., 2020). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το ζωντανό θέατρο (live theatre), είχε μεγαλύτερο αντίκτυπο στην άμβλυνση του στίγματος προς τον αυτισμό, σε σχέση με την παρακολούθηση της βιντεοσκοπημένης παράστασης, γεννώντας την επιθυμία του κοινού να αλληλεπιδράσει άμεσα με τα αυτιστικά άτομα (Massa et al., 2020). Επιπλέον, μέσω του θεάτρου, τα άτομα που συναναστράφηκαν ποιοτικά/ουσιαστικά με τα αυτιστικά άτομα, παρατηρήθηκε ότι είχαν θετικότερη στάση προς τον αυτισμό σε σχέση με τους ομότιμους τους (counterparts). Οι αυτιστικοί νέοι από την πλευρά τους, είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν την αυτοπεποίθησή τους και τις επικοινωνιακές τους δεξιότητες κατανοώντας περισσότερο την κοινωνική λειτουργία (Massa et al., 2020). Συνεπώς, το θέατρο υποστηρίζει την προσωπική διερεύνηση, επιτρέποντας την αναδόμηση ταυτότητας, μέσα από την δοκιμή νέων τρόπων βίωσης του εαυτού (Lenakakis & Koltsida, 2017. Massa et al., 2020. Massó-Guijarro et al., 2021).

Η συμμετοχή στην τέχνη και συγκεκριμένα στο θέατρο ενέχει πολλαπλές κοινωνικές, συμπεριφορικές και συναισθηματικές αλλαγές. Τα αποτελέσματα της μελέτης των Lenakakis and Koltsida (2017), οι οποίοι διερεύνησαν την συμμετοχή των ατόμων στην ομάδα Εν Δυνάμει, μια καλλιτεχνική συμπεριληπτική ομάδα έδειξαν βελτίωση στις επικοινωνιακές δεξιότητες, δηλαδή ενίσχυση της βλεμματικής επαφής, της μίμησης, ανάπτυξη ομαδικού και συνεργατικού πνεύματος, της αλληλεπίδρασης, της προσαρμοστικότητας και ενδιαφέρον για κοινωνικοποίηση, οπότε αυξήθηκε η αυτοπεποίθηση και η βούληση των ανάπηρων ατόμων. Επιπλέον, παρατηρήθηκαν αλλαγές στον έλεγχο, στην ανάπτυξη και στην έκφραση των συναισθημάτων, συμμόρφωση με τους κανόνες του έργου, του ρόλου και της ομάδας, κατανοώντας τα όρια. Ενισχύθηκαν, επίσης και δεξιότητες που σχετίζονται με την αυτορρύθμιση –διαχείριση άγχους, προσοχής, υπομονής, έλεγχος ενέργειας--, την εμπιστοσύνη, την επίδειξη πρωτοβουλίας, καθώς τα ανάπηρα άτομα άρχισαν να προτείνουν ιδέες για τον ρόλο τους. Τέλος, τα ανάπηρα άτομα έγιναν πιο αυτόνομα από τους γονείς τους, καθώς διαχειρίζονταν προσωπικούς λογαριασμούς στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης για να επικοινωνούν με την ομάδα και με τον κοινωνικό τους περίγυρο (Lenakakis & Koltsida, 2017).

Μοντέλο Εξέλιξης και Διαμοιρασμού Ανάπτυξης Ταυτότητας Το Μοντέλο Εξέλιξης και Διαμοιρασμού Ανάπτυξης Ταυτότητας (Identity Development Evolution and Sharing (IDEAS)), αποτελεί μια διεπιστημονική θεατρική παρέμβαση, που επικεντρώνεται στην κατάρριψη των κοινωνικών κατασκευών ενισχύοντας την ευημερία ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες. Προέρχεται από την Επιστήμη Έργου και είναι μια ολιστική προσέγγιση, επικεντρωμένη στην Δικαιοσύνη Έργου, με σκοπό την αναγνώριση των Αδικιών Έργου που αντιμετωπίζει μια περιθωριοποιημένη ομάδα και την

εύρεση πρακτικών θετικής φροντίδας (affirmative care) σε κοινωνικό επίπεδο. Το IDEAS, λοιπόν, μέσω της παράστασης, η οποία είναι βασισμένη σε αφηγήσεις ατόμων που βιώνουν αδικίες έργου, παρέχει την ευκαιρία στους θεατές να αναγνωρίσουν τις σιωπηρές προκαταλήψεις τους, με αποτέλεσμα την καλύτερη αλληλεπίδραση και την άμβλυνση του στίγματος ως προς τις περιθωριοποιημένες ομάδες. Αυτό συμβαίνει, λόγω της συζήτησης που εμπεριέχει το μοντέλο, στο τέλος της παράστασης μεταξύ του κοινού και των συντελεστών της παράστασης. Συνεπώς, προωθείται ο κριτικός αναστοχασμός του κοινού, λόγω της σύνδεσης του με ιστορίες ανθρώπων στην κοινότητα του ή που είναι παρών στην συζήτηση, με επακόλουθο την ενίσχυση της ενσυναίσθησης (Wasmuth et al., 2021, 2022).

Η Wasmuth et al. (2022), εξέτασαν την επίδραση του αφηγηματικού θεάτρου (narrative theatre), στις ρατσιστικές αντιλήψεις προς την έγχρωμη φυλή, χρησιμοποιώντας αφηγήσεις γεγονότων βίας που είχε αντιμετωπίσει έγχρωμος φοιτητικός πληθυσμός εργοθεραπείας (Wasmuth et al., 2022). Η χρήση του IDEAS, ενείχε πολύπλευρη θετική επίδραση. Επέτρεψε αρχικά στο κοινό να αναγνωρίσει τις σιωπηρές προκαταλήψεις του και να αποκτήσει γνώση σχετικά με τις επιθέσεις που δέχονταν ο έγχρωμος φοιτητικός πληθυσμός. Ο έγχρωμος φοιτητικός πληθυσμός από την πλευρά του, ένιωσε ότι ακούστηκε η φωνή του, μέσα από τις αφηγήσεις του. Επίσης, η Wasmuth et al. (2021), ανέφεραν θετικά αποτελέσματα για τη μείωση του κοινωνικού στίγματος των Τρανς και Gender Nonconforming ατόμων, χρησιμοποίησαν το IDEAS σε διαδικτυακή μορφή, με αποτέλεσμα την ενδυνάμωση της κοινωνικής συμμετοχής τους (Wasmuth et al., 2021).

Θέατρο Φόρουμ (Forum Theatre) Μια άλλη μέθοδος θεάτρου, που είναι άμεσα συνυφασμένη με την κοινωνική δικαιοσύνη, αποτελεί το Θέατρο Φόρουμ. Σύμφωνα με τον δημιουργό της Augusto Boal, αυτή η μέθοδος χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη

συζήτησης για θέματα καταπίεσης και προκατάληψης μέσω της δημιουργικής έκφρασης και ομαδικής συνεργασίας (Rizk et al., 2020). Το Θέατρο Φόρουμ, συνήθως περιλαμβάνει ένα άτομο πρωταγωνιστή που βιώνει καταπίεση, ένα άτομο ανταγωνιστή που διαιωνίζει την καταπίεση και τα παρευρισκόμενα άτομα που γίνονται μάρτυρες καταπίεσης (Rizk et al., 2020). Ο στόχος των ηθοποιών που υποδύονται τους περαστικούς είναι να αλλάξουν το τέλος του σεναρίου και να σπάσουν τον κύκλο της καταπίεσης, λειτουργώντας ως ενεργοί και υποστηρικτικοί σύμμαχοι του πρωταγωνιστή. Οι θεατές πρώτα παρατηρούν και μετά συμμετέχουν στη σκηνή, μπαίνουν στον ρόλο είτε του πρωταγωνιστή είτε του περαστικού σε μια προσπάθεια να αλλάξουν τη δυναμική με τον ανταγωνιστή και το τελικό αποτέλεσμα της σκηνής για να σπάσουν τον κύκλο της καταπίεσης. Στην μελέτη της Rizk et al. (2020), το Θέατρο Φόρουμ, έδωσε την δυνατότητα στους επαγγελματίες υγείας που βίωναν φυλετικές διακρίσεις από τους/τις ασθενείς, να αναπτύξουν τρόπους έκφρασης και ανταπόκρισης στις προκαταλήψεις των ασθενών (Rizk et al., 2020).

Οι Massó-Guijarro et al. (2021) υποστηρίζουν ότι το Εφαρμοσμένο Θέατρο (Applied Theatre) συμβάλλει στην κατάρριψη πολιτισμικών και στερεοτυπικών προτύπων και στην καταπολέμηση των αδικιών και του στίγματος (Massó-Guijarro et al., 2021). Η κοινωνική επιρροή είναι ο βασικός στόχος του Εφαρμοσμένου Θεάτρου, το οποίο ενέχει μετασχηματιστικές συστηματικές δυνάμεις, που προωθούν την δικαιοσύνη και την συμπερίληψη (Massó-Guijarro et al., 2021).

Κοινωνικός Μετασχηματισμός (Social Transformation)

Οι de Haas et al. (2020), θεωρούν ότι ο κοινωνικός μετασχηματισμός αναφέρεται σε θεμελιώδεις κοινωνικές αλλαγές, οι οποίες οδηγούν σε μια κοινωνία διαφορετική από

την προκάτοχο της. Αφορά την συνολική λειτουργία των κοινωνιών, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται, τους πόρους που διατίθενται, καθώς και στις αλλαγές στις βαθύτερες κοινωνικές δομές (de Haas et al., 2020) . Εκ των παραπάνω, ο Κοινωνικός Μετασχηματισμός είναι κάτι παραπάνω, πιο ριζικό από τις κοινωνικές αλλαγές που βιώνουν οι άνθρωποι στην καθημερινότητα. Κατά συνέπεια, αναφέρεται στην επιρροή του πυρήνα της κοινωνίας, δηλαδή στην αλλαγή στα συστήματα αξιών και δομών εξουσίας, η οποία συχνά δεν είναι ορατή (de Haas et al., 2020).

Μεμονωμένοι παράγοντες όπως οι ιδέες, η προσωπικότητα και το χάρισμα συγκεκριμένων πολιτικών ή και θρησκευτικών ηγετών ή η επιρροή κινημάτων διαμαρτυρίας μπορούν να συντελέσουν στον κοινωνικό μετασχηματισμό (de Haas et al., 2020).

Η Επιστήμη Έργου, εστιάζει στον ανασχηματισμό της έννοιας του έργου ως πολιτικό φαινόμενο πλαισιωμένο από ευρείες σχέσεις κοινωνικής εξουσίας, συστημάτων και δομών, που δημιουργούν ή διατηρούν διαφοροποιημένη πρόσβαση σε έργα και ευκαιρίες (Muñoz, 2018). Η αλλαγή του οικονομικού και πολιτικού συστήματος, το οποίο διαιωνίζει τις ανισότητες λόγω φυλής, φύλου και ενισχύει το στίγμα και συνάμα τις Αδικίες Έργου, δεν αρκεί. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω στην Προσέγγιση Ικανοτήτων, οι ευκαιρίες έργου είναι συνδεδεμένες με την Δικαιοσύνη Έργου και τον κοινωνικό μετασχηματισμό (Peters & Galvaan, 2020). Ωστόσο, οι ευκαιρίες έργου εξαρτώνται από την προέλευση και από το πλαίσιο που παρέχονται, προκειμένου να συνάδουν με την έννοια τους. Συνεπώς, οι ευκαιρίες έργου μερικές φορές προωθούν την Δικαιοσύνη έργου αλλά ίσως και την υπονομεύουν (Peters & Galvaan, 2020).

Οι ευκαιρίες έργου σχετίζονται με το φάσμα επιλογών, που έχει κάθε άνθρωπος αντικατοπτρίζοντας την κοινωνική του θέση (Peters & Galvaan, 2020). Οι ευκαιρίες σχετίζονται με την κατοχή εισοδήματος, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, την ενδυνάμωση των κοινωνικών δεσμών, την αύξηση της κοινωνικής συμμετοχής και την ύπαρξη κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων (Peters & Galvaan, 2020; Massó-Guijarro et al., 2021). Μια μελέτη διαπίστωσε ότι η θεωρητικοποίηση των ευκαιριών έργου από την Επιστήμη Έργου, θα συμβάλει στην δικαιοσύνη και στην αμοιβαία εμπλοκή σε έργα. (Peters & Galvaan, 2020).

Στη βιβλιογραφία υπάρχει η συσχέτιση μεταξύ θεάτρου και κοινωνικής αλλαγής (Rizk et al., 2020; Massó-Guijarro et al., 2021; Wasmuth et al., 2021,2022). Ειδικά γίνεται αναφορά στο εφαρμοσμένο θέατρο και στο Θέατρο Φόρουμ (Rizk et al., 2020; Massó-Guijarro et al., 2021). Η φιλοσοφία του Εφαρμοσμένου Θεάτρου (Applied Theatre), είναι η ανάπτυξη κριτικής γνώσης με σκοπό την εφαρμογή σε πρακτικό επίπεδο με απώτερο στόχο την συμβολή στην κοινωνική αλλαγή υπέρ του σεβασμού, της ισότητας, της πρόσβασης στα αγαθά και της αλληλεγγύης (Massó-Guijarro et al., 2021). Με αυτόν τον τρόπο, καταπολεμάται η άγνοια, τα στερεότυπα, οι προκαταλήψεις και ο ρατσισμός διαφόρων ομάδων. Ο μετασχηματιστικός αντίκτυπος που δημιουργεί γίνεται κατανοητός από μια πολυδιάστατη, ριζωματική και μη ιεραρχική προοπτική. Η έννοια της αλλαγής και του μετασχηματισμού βρίσκεται στο επίκεντρο των πρακτικών του εφαρμοσμένου θεάτρου και στην πραγματικότητα, ορισμένοι συγγραφείς μιλούν απευθείας για το «θέατρο για την αλλαγή» (Massó-Guijarro et al., 2021) .

Το θέατρο έχει την ικανότητα να διεγείρει συναισθηματικά τους θεατές, δημιουργώντας ευχαρίστηση και εγείροντας συναισθηματικές αντιδράσεις (Massó-

Guijarro et al., 2021; Wasmuth et al., 2021). Ωστόσο, υπάρχουν και ανησυχίες σχετικά με την επιρροή της τέχνης στον κοινωνικό μετασχηματισμό. Το θέατρο, εκτός από τις εφαρμοσμένες εφαρμογές του, μπορεί να συμβάλει στην κοινωνική ανισότητα, διότι ανήκει σε μία ελίτ ατόμων, με επακόλουθο να μην απολαμβάνει ο κάθε άνθρωπος το προνόμιο της τέχνης. Συνεπώς, παράδοξα αυξάνονται οι ανισότητες και ενισχύονται τα στερεότυπα, που μπορεί το θέατρο να φιλοδοξεί να καταπολεμήσει.

Βασικά Στοιχεία Κοινωνικού Μοντέλου Αναπηρίας (Social Model of Disability)

Εδώ και χρόνια το κοινωνικό μοντέλο αναπηρίας έχει δώσει τη δυνατότητα στα ανάπηρα άτομα να αντιμετωπίσουν, να επιβιώσουν, ακόμη και να ξεπεράσουν αμέτρητες καταστάσεις αποκλεισμού και διακρίσεων. Αποτέλεσε στήριγμα για το ευρύτερο κίνημα των ανάπηρων ατόμων, επιτρέποντας τους να οραματιστούν τον εαυτό τους απαλλαγμένο από τους περιορισμούς της αναπηρίας (καταπίεσης) και έδωσε μια κατεύθυνση στη δέσμευσή για κοινωνική αλλαγή. Η πολιτικοποίηση και η υπεράσπιση των δικαιωμάτων έργου οδήγησε στην μετάβαση. Η αναγνώριση των περιορισμών έργων που αντιμετωπίζουν κοινωνικές ομάδες, όπως τα ανάπηρα άτομα, κατέρριψε την ερμηνεία των προβλημάτων ως ατομικά (Muñoz, 2018). Το κοινωνικό μοντέλο έχει, λοιπόν, διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην προώθηση της ατομικής αυτοεκτίμησης, της συλλογικής ταυτότητας και της πολιτικής οργάνωσης των ανάπηρων ατόμων (Gallagher et al., 2014).

Κεντρικό στοιχείο του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας είναι το εννοιολογικό πλαίσιο του κοινωνικού Κονστρουξιονισμού. Στο επίκεντρο αυτού του πλαισίου βρίσκεται η αναγνώριση ότι όλα όσα οι άνθρωποι γνωρίζουν για τον κόσμο είναι αναπόφευκτα

εμποτισμένα από τις εμπειρίες, τις αξίες, τη γλώσσα τους και ούτω καθεξής (Gallagher et al., 2014). Αντίστοιχα, η ανθρώπινη γνώση κατασκευάζεται πολιτισμικά παρά αντικειμενικά, όταν ανακαλύπτεται. Και αυτό που γνωρίζει κάθε άτομο για τον κόσμο δεν είναι προϊόν άμεσης παρατήρησης του «πώς είναι τα πράγματα πραγματικά», αλλά παρατήρησης που πηγάζει από πολιτιστικές αξίες και ατομικές πεποιθήσεις (Gallagher et al., 2014). Αυτή η κατανόηση της γνώσης έρχεται σε αντίθεση με τα βαθύτερα ένστικτα των ανθρώπων, δεδομένης της μακράς παράδοσης αιώνων να χαράζει τη γνώση σε καθарές κατηγορίες γεγονότων έναντι αξιών (απόψεων), καθώς και αντικειμενικών έναντι υποκειμενικών. Καμία από τις γνώσεις, που κατέχουν οι άνθρωποι, δεν είναι ανεξάρτητη από το νου ή χωρίς αξία. Μπορούν να δουν τον κόσμο μόνο από τη θέση τους μέσα σε αυτόν (Gallagher et al., 2014). Αυτή, η θεωρία γίνεται κατανοητή στα πλαίσια του κοινωνικού μοντέλου, εξετάζοντας την κατηγοριοποίηση των αναπηριών, από τις οποίες κάποιες είναι δυσδιάκριτες οι γραμμές που τις διαχωρίζουν, ενώ σε κάποιες άλλες διακριτές. Αυτή η αντίληψη βασίζεται στον ορισμό της κανονικότητας, τον οποίο το άτομο βιώνει από την γέννηση του, καθώς υπόκειται σε συνεχείς πρακτικές, μετρήσεις, κανονισμούς και πολιτιστικές πεποιθήσεις, προκειμένου να δει αν ταιριάζει στο «φυσιολογικό». Αυτός είναι ο πυρήνας του κοινωνικού μοντέλου (Gallagher et al., 2014).

Οι φαινομενικά αντικειμενικές παρατηρήσεις, δεν μπορούν να συμβούν ελλείψει ερμηνείας και χωρίς κάποια αξιακή κρίση. Αυτό συμβαίνει, γιατί η ανθρώπινη παρατήρηση πρέπει να σημαίνει κάτι. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η παρατήρηση ότι κάποιος είναι τυφλός, κωφός ή χρησιμοποιεί αναπηρικό αμαξίδιο προκαλεί κάποιο αίσθημα ατυχίας, όσο καλοπροαίρετα κι αν είναι. Αλλά, ακόμα κι αν δεν αντιμετωπίζεται με μια αίσθηση ατυχίας, δημιουργείται αναπόφευκτα κάποιο νόημα (ή συνδυασμός

νοημάτων). Επομένως, η παρατήρηση και η ερμηνεία είναι αχώριστες (Gallagher et al., 2014). Το κοινωνικό μοντέλο, λοιπόν, υποστηρίζει ότι η αναπηρία είναι κοινωνικά κατασκευασμένη (κοινωνική κατασκευή), επειδή τα χαρακτηριστικά ενός ατόμου δεν μπορούν να αποσπαστούν από το κοινωνικό, πολιτιστικό και φυσικό περιβάλλον που τα κάνει να έχουν νόημα.

Το κοινωνικό μοντέλο προσκαλεί μια αποσύνθεση του όρου αναπηρία σε πολλές διαστάσεις. Η αναγνώριση του εύρους της ανθρώπινης ποικιλομορφίας, είτε πρόκειται για σωματική, αισθητηριακή, γνωστική, συναισθηματική/συμπεριφορική ή οποιονδήποτε συνδυασμό, προκαλεί επίσης την αναγνώριση ότι αυτές οι ανόμοιες συνθήκες συνενώνονται, μοιράζονται την ίδια θέση, δηλαδή τοποθετούνται έξω από τις παραμέτρους της κανονικότητας. Στον πυρήνα του, το κοινωνικό μοντέλο αμφισβητεί τις παραμέτρους της κανονικότητας, συμπεριλαμβανομένου του ποιος ορίζει και επιβάλλει αυτά τα σύνορα, και κυρίως τις επιπτώσεις για όσους βρίσκονται εντός και εκτός αυτών των πολιτισμικά τραβηγμένων και κυμαινόμενων γραμμών (Gallagher et al., 2014).

Σχετικές έννοιες με την «κανονικότητα» όπως «τυπικό», «μέσος όρος» ή «ανώμαλος» επανεξετάζονται επίσης, επειδή αυτές οι έννοιες είναι που ορίζουν το μη «φυσιολογικό», το υποτυπώδες, το κατώτερο του μέσου όρου, το άτυπο και, τελικά τα ίδια τα ανάπηρα άτομα (Gallagher et al., 2014). Συγκεκριμένα ο Μπαρμπαγιάννης (2023), προτείνει μια πολυπρισματική κατανόηση του όρου «αναπηρία», τονίζοντας την «δύναμη των λέξεων». Οι λέξεις όπως φιλανθρωπία, αναπηρία, «φυσιολογικό», διαφορετικότητα, ένταξη, διαιώνίζουν την κατηγοριοποίηση και τον διαχωρισμό, οδηγώντας σε μια μαζική κουλτούρα, που παραπέμπει στην ανάπτυξη της κοινωνικής διαστρωμάτωσης (Μπαρμπαγιάννης, 2023).

Διαφορές Κοινωνικού-Ιατρικού Μοντέλου Αναπηρίας

Η εμφάνιση του κοινωνικού μοντέλου διαδραματίζεται στις αρχές της δεκαετίας του '70 στο Ηνωμένο Βασίλειο και στα τέλη της ίδιας δεκαετίας στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, με βάση/πηγή το έργο του Μαρξ. Αφετηρία του αποτέλεσε το Κίνημα για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (Kauffman et al., 2017. Oliver, 2013). Το κοινωνικό μοντέλο ενστερνίστηκε ρητά ότι τα ανάπηρα άτομα ήταν μια μειονοτική ομάδα, η οποία κατείχε κατώτερη κοινωνική θέση, υπόκεινται ανισότητες στις πτυχές της ζωής και εκτεταμένες διακρίσεις, που προέρχονταν από στερεότυπα, που προωθούσαν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Στην ανάπτυξη του κοινωνικού μοντέλου, επίσης, συνέβαλε ο Mike Oliver, ο οποίος επινόησε τη φράση κοινωνικό μοντέλο αναπηρίας σε σχέση με αυτές τις ιδεολογικές εξελίξεις (Μπαρμπαγιάννης, 2023. Lenakakis & Koltsida, 2017. Oliver & Sapey, 2006. Oliver, 2013). Ο ίδιος, ως ανάπηρο άτομο, αντί να συλλάβει την αναπηρία ως «ατομικό πρόβλημα», προσπάθησε να καταστήσει σαφές ότι τα προβλήματα των ατόμων με αναπηρία προέρχονται από τη συλλογική αντίδραση της κοινωνίας στην αναπηρία. Συνολικά, τα εμπόδια και οι περιορισμοί κάθε είδους που πηγάζουν από τις διακρίσεις επιβάλλουν μεταξύ άλλων συνθήκες ανεργίας, φτώχειας, απομόνωσης, διαχωρισμού και εξάρτησης (Μπαρμπαγιάννης, 2023. Gallagher et al., 2014. Lenakakis & Koltsida, 2017).

Στο πρόσφατο παρελθόν, η έννοια του όρου αναπηρία θεωρήθηκε ότι είναι καθολικά, η αδυναμία του ατόμου να κάνει ό,τι κάνει η πλειοψηφία ως αποτέλεσμα έκπτωσης μιας συγκεκριμένης σωματικής, ψυχολογικής ή διανοητικής λειτουργίας (Gallagher et al., 2014). Η παραπάνω ιδεολογία αποτελεί το υπόβαθρο του Ιατρικού Μοντέλου, το οποίο θεωρεί την αναπηρία ως ατομικό χαρακτηριστικό του ατόμου

(Gallagher et al., 2014). Σύμφωνα με τον Σαίξπηρ, το να έχει κάποιος μια βλάβη, θεωρήθηκε «προσωπική τραγωδία» και το άτομο αντιμετωπίζεται ως «παθητικό θύμα», που χαρακτηρίζεται από κοινωνικό αποκλεισμό, μειονεκτική θέση και εξάρτηση από την βοήθεια ενός «ασφαλούς δικτύου», που αποτελείται τόσο από οικογένεια και φίλους, όσο και από κρατικές υπηρεσίες και υπηρεσίες πρόνοιας (Shakespeare & Watson, 2001).

Το κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας, αποτελούσε μια αναπλαισίωση της ίδιας της έννοιας της αναπηρίας. Αρχικά, αμφισβήτησε το κυρίαρχο μοντέλο της αναπηρίας, το Ιατρικό, το οποίο θεωρούσε την αναπηρία ως κάτι που έπρεπε να διορθωθεί ή να θεραπευτεί. Αξιοσημείωτο, είναι ότι αναγνώρισε την αυτό-βούληση των ανάπηρων ατόμων και εμπιστεύτηκε τις εμπειρίες τους, ως άτομα και ως ομάδα, πέρα από τις θεσμοθετημένες ή επαγγελματικές γνώσεις και συνάμα υποστήριξε ότι τα άτομα με αναπηρίες έχουν ενεργή συμμετοχή στην έρευνα για τον εαυτό τους. Συνολικά, αναγνώρισε την ανισορροπία δύναμης στις σχέσεις μεταξύ ανάπηρων ανθρώπων και μη ανάπηρων σε όλη την κοινωνία και υποστήριξε ότι τα άτομα δεν είναι «αντικείμενα φιλανθρωπίας» αλλά «υποκείμενα με δικαιώματα» και η αναπηρία θεωρείται (Gallagher et al., 2014).

Τόσο το Ηνωμένο Βασίλειο όσο και οι ΗΠΑ τοποθέτησαν την αναπηρία στο περιβάλλον, όχι στο σώμα. Η αναπηρία, από αυτή την άποψη, δεν απαιτεί ατομική ιατρική περίθαλψη [ή άλλες μορφές «παρέμβασης»] αλλά αλλαγές στην κοινωνία, σε αντίθεση με το Ιατρικό Μοντέλο (Gallagher et al., 2014). Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το «περιβάλλον», περιλαμβάνει όχι μόνο το φυσικό περιβάλλον αλλά και τις πολιτιστικές, οικονομικές, θεσμικές και εκπαιδευτικές πρακτικές που επιβάλλουν σημαντικούς περιορισμούς στα ανάπηρα άτομα. Είναι επίσης σημαντικό ότι από την αρχική ίδρυσή του,

το κοινωνικό μοντέλο έχει επεκταθεί ώστε να περιλαμβάνει όλες τις αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ταξινομούνται ως διανοητικές, μαθησιακές ή συναισθηματικές αναπηρίες (Goodley, 2001).

Το κοινωνικό μοντέλο, όρισε την βλάβη (σωματική, γνωστική, αισθητηριακή, συναισθηματική) ως διαφορετική από την αναπηρία, σε αντίθεση με το ιατρικό μοντέλο. Στο κοινωνικό μοντέλο είναι σαφής η διάκριση μεταξύ βλάβης και αναπηρίας, θεωρώντας την βλάβη ως σωματική παραλλαγή και την αναπηρία ως αποτέλεσμα περιοριστικών κοινωνικών πρακτικών που επιβλήθηκαν σε ανάπηρα άτομα· συνολικά, μια μορφή καταπίεσης. Με άλλα λόγια, από τη σκοπιά του κοινωνικού μοντέλου, η αναπηρία δεν θεωρείται τόσο πρόβλημα στο σώμα και το μυαλό των ατόμων, αλλά μάλλον ως πρόβλημα κοινωνικής πρόσβασης και αποδοχής των «διαφορετικών» τρόπων ύπαρξης στον κόσμο (Gallagher et al., 2014). Έτσι, η βλάβη γίνεται αναπηρία μόνο λόγω ανεπαρκών και μεροληπτικών κοινωνικών ρυθμίσεων, συμπεριλαμβανομένων φραγμών συμπεριφοράς που εμποδίζουν τα άτομα με βλάβη από τη μέγιστη συμμετοχή στην κοινωνία (Tugli et al., 2014).

Παρά την αναγνώριση από τον ΟΗΕ και τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, ότι τα ανάπηρα άτομα πρέπει να απολαμβάνουν πλήρως όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες σε σχέση με την πρόσβαση στο φυσικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον, υγεία, εκπαίδευση κ.λπ., τα εμπόδια στην κοινωνία εξακολουθούν να τα εμποδίζουν να απολαμβάνουν τέτοια δικαιώματα και ελευθερίες. Σε αυτό το υπόβαθρο, το κοινωνικό μοντέλο αναπηρίας επιδιώκει την προσαρμογή της κοινωνίας και των οργανωτικών και

περιβαλλοντικών της σχεδίων ώστε να προσαρμόζονται όλες οι μορφές ανθρώπινης ποικιλομορφίας, συμπεριλαμβανομένων των ανάπηρων ατόμων (Tugli et al., 2014).

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ «ΓΟΥΤΟΥ ΓΟΥΠΑΤΟΥ» ΚΑΙ ΟΜΑΔΑ «ΕΝ ΔΥΝΑΜΕΙ»

Η συγκεκριμένη πτυχιακή βασίστηκε στην παράσταση Γουτού Γουπατού της καλλιτεχνικής ομάδας «Εν Δυνάμει», η οποία προσάρμοσε το διήγημα του Παπαδιαμάντη και το μετέφερε στη θεατρική σκηνή. Η φιλοσοφία της ομάδας «Εν Δυνάμει» είναι να παρέχει τη σπονδυλική στήλη στις ιδέες, στα οράματα νέων καλλιτεχνών, οι οποίοι είναι μέλη της ομάδας, να εκπληρώσουν κάποια από τα όνειρα τους, κάνοντας κάτι δικό τους, το οποίο να περιλαμβάνει ανάπηρα άτομα, στους κόλπους της ομάδας, σε ένα καλλιτεχνικά και οικονομικά ασφαλές και ανθρώπινο πλαίσιο. Με βάση την φιλοσοφία της ομάδας και τη βλέψη δημιουργίας μιας παράστασης για σχολεία και που να μπορεί να ταξιδέψει παντού και μέσω της ιδέας του νέου σκηνοθέτη Γιώργου-Ζήση Μπιλιώνη, η οποία προήλθε από τα προσωπικά του βιώματα, κατέληξαν μαζί με την καλλιτεχνική διευθύντρια της ομάδας Ελένη Δημοπούλου, στη δημιουργία της παράστασης.

Δημιουργήθηκε, λοιπόν ένα μικρό σχήμα καλλιτεχνών, που απαρτίζεται από τους εξής συντελεστές: Γιώργος-Ζήσης Μπιλιώνης (Σκηνοθέτης) Ηλίας Κουγιουμτζής (Ηθοποιός), Σοφία Μπλέτσου (Ηθοποιός) Χάρις Σερδάρη (Ηθοποιός), Παναγιώτης Ματζίρης (Ηθοποιός), Λωξάνδρα Λούκας (Ηθοποιός), Μιχάλης Ντολόπουλος (Ηθοποιός), Γιώτα Κουϊτζόγλου (Δραματουργία), Αγάπη Θεοδωρίδου Κουνινή (Βοηθός Σκηνοθέτη), Μαρία Χελά (Μουσική διδασκαλία), Σοφία Κύρινα (Οργάνωση Παραγωγής). Πρώτη φορά έγινε παραγωγή μόνο από τα ίδια τα μέλη της ομάδας.

Η παράσταση «Γουτού Γουπατού» αφορά στο φαινόμενο της βίας· πώς ο εκφοβισμός και η άρνηση της διαφορετικότητας (αναπηρία) καταλήγει σε βία, συνδέοντάς την με ολόκληρη την παιδικότητα που αναγκάζεται κάθε άνθρωπος να αφήσει πίσω. Η παράσταση συνοδεύτηκε από ένα μικρό πρόγραμμα, το οποίο κατέληγε σε συζήτηση με το

κοινό. Σύμφωνα με την καλλιτεχνική διευθύντρια, ένας από τους βασικούς στόχους της ομάδας «είναι η ορατότητα των θεμάτων, των ερωτημάτων, των μη απαντήσεων...δεν δίνουν απαντήσεις», καθώς αποτελούν ένα «δείγμα της κοινωνίας», έχοντας «δείγματα απαντήσεων», «επιλογές απαντήσεων», βασιζόμενοι στην προσωπική τους εμπειρία, γνωρίζοντας απλώς ποιος τρόπος είναι καλύτερος από κάποιον άλλον. Στην παράσταση έχει προσθέσει κείμενο, όπου διακόπτεται η ιστορία του Παπαδιαμάντη και βγαίνουν οι ηθοποιοί μπροστά και μιλούν για τη δική τους αλήθεια, για τις δικές τους εμπειρίες από το σχολείο.

Στις συνεντεύξεις, η καλλιτεχνική διευθύντρια και ο σκηνοθέτης, ανέφεραν ότι «η απόφαση να ειπωθεί στην γλώσσα του Παπαδιαμάντη ήταν πάρα πολύ σημαντική, γιατί έχει έναν εκπαιδευτικό χαρακτήρα, ώστε να μάθουν οι θεατές έναν πολύ σημαντικό έλληνα συγγραφέα της παγκόσμιας λογοτεχνίας». Επίσης, ο σκηνοθέτης τόνισε ότι «η αντίθεση της γλώσσας με τη θεματική αποδεικνύει την τραγικότητα της κατάστασης» (φαινόμενο βίας). Αναδεικνύεται, λοιπόν, η επικαιρότητα και η διαχρονικότητα του διηγήματος του Παπαδιαμάντη, το οποίο γράφτηκε εκατό χρόνια πριν, και ισχύει μέχρι και στα σημερινά κοινωνικά δεδομένα.

Θεατρική Διαδικασία

Η παράσταση «Γουτού Γουπατού» είναι η πρώτη παραγωγή που έγινε εξολοκλήρου από μέλη της ομάδας «Έν Δυνάμει». Στην οργάνωση και στον συντονισμό των ατόμων στις πρόβες, συνέδραμαν όλοι οι συντελεστές με την καθοδήγηση και υποστήριξη της καλλιτεχνικής διευθύντριας. Υπήρχε αυστηρό πρόγραμμα για όλους (κάθε μέρα πρόβα, συγκεκριμένες ώρες, συγκεκριμένο αντικείμενο δουλειάς). Ακολουθήθηκε

διαφορετική διαχείριση σε κάθε διάστημα προβών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον σκηνοθέτη, δούλεψαν με το θέατρο της επινοήσης (Devised Theatre), ώστε να προκύψουν επιπλέον κείμενα, όπως προέκυψε το φινάλε της παράστασης. Στο θέατρο της επινοήσης, χρησιμοποιούνται επινοητικά μέσα αυτοσχεδιασμού και μελέτης σκηνής, για την ανάπτυξη εννοιολογικών πλαισίων και του περιεχομένου της θεατρικής παράστασης. Επομένως, δημιουργούνται «κοινωνικά κατασκευασμένες αφηγήσεις» που απεικονίζονται στον διάλογο, στον ρυθμό και στις χειρονομίες των ηθοποιών. Συνήθως, η διαδικασία του θεάτρου της επινοήσης έχει ως αποτέλεσμα την ανταλλαγή εμπειριών με το κοινό και μέσα από την ατομική ματιά των ηθοποιών διαμορφώνεται ένα συλλογικό συμφέρον, με μετασχηματιστικό όραμα (Aguíar, 2019).

Πρόβες

Αρχικά, στις πρώτες πρόβες χρησιμοποίησαν αυτοσχεδιασμούς, με συνθήκες απεύθυνσης και δούλεψαν πάνω στο λόγο. Στη συνέχεια, προχώρησαν σε ασκήσεις δημιουργικής γραφής και πάλι σε αυτοσχεδιασμούς, με σκοπό την οικειοποίηση του κειμένου από τους ηθοποιούς (π.χ. «γράψτε ένα κείμενο για κάποιον στην ζωή σας, ο οποίος πιστεύετε ότι θα μπορούσε να είναι ο Μανώλης» ή σε μια φωτογραφία που απεικονιζόταν ο κάθε ηθοποιός στην παιδική του ηλικία, να γράψουν ένα γράμμα στον μικρό τους εαυτό), ώστε να προκύψουν κείμενα από τους ίδιους τους ηθοποιούς. Από αυτό το σημείο και μετά, προέκυψε το κείμενο του Παπαδιαμάντη παραλλαγμένο μαζί με το κείμενο των ηθοποιών. Ακολούθως, προέκυψαν τα πρώτα τραγούδια και άρχισε να παίρνει μορφή το θεατρικό, με ό,τι υλικό είχε παρατηρηθεί κατά την διάρκεια των προβών, για

παράδειγμα μια εικόνα, ένα κινησιολογικό μοτίβο. Όλα τα παραπάνω σαν «θραύσματα» ενώθηκαν σε μια σειρά από τους συντελεστές και δημιουργήθηκε το «Γουτού Γουπατού».

Προσαρμογές/Μέθοδοι Συμπερίληψης

Οι προσαρμογές που εφαρμόστηκαν αφορούσαν στο θέατρο. Επίσης, οι προσαρμογές είχαν σχέση με κειμενικές και σκηνικές επιλογές, που αφορούσαν στην υποκριτική και στην εκφορά του λόγου.

Ένας τρόπος δουλειάς που μπορεί να θεωρηθεί μέθοδος είναι η διαίρεση της ομάδας των ηθοποιών σε δύο υποομάδες, για παράδειγμα ανάπηρους και μη ανάπηρους, ή σε ζευγάρια, κάθε μη ανάπηρος με ανάπηρο. Για παράδειγμα, στην πρώτη υποομάδα ήταν οι μη ανάπηροι, οι οποίοι μαθαίνουν την χορογραφία που έχουν διδαχθεί από την/τον χορογράφο. Αφού αφομοιώσουν το υλικό, το διδάσκουν με λεπτομέρεια και πολλή ακρίβεια στη δεύτερη ομάδα, που στην προκειμένη περίπτωση αποτελούνταν από τους ανάπηρους ηθοποιούς, και μετά την εκτελούν. Ο συγκεκριμένος τρόπος λειτουργεί σαν μια διαδικασία εκμάθησης και είναι πρακτικός για την πιο εύκολη καθοδήγηση και λειτουργία του συνόλου. Επιπλέον, αυτή η «τέλεια επικοινωνία» που πραγματοποιείται, δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για την ομαλή προσαρμογή των νέων μελών της ομάδας με την ακολουθία οδηγιών, με σκοπό την δημιουργία ενός αποτελέσματος που θα εκτελεστεί σε μία παράσταση. Γενικά, οι μη ανάπηροι εξοικειώνονται με την αλληλεπίδραση με τους ανάπηρους και όπως ανέφεραν και οι ηθοποιοί, η συγκεκριμένη διαδικασία βοηθά στην εις βάθος κατανόηση αυτού που κάνουν, επειδή προσπαθούν να βρουν τρόπους για να κατανοήσουν και οι ανάπηροι ηθοποιοί, για παράδειγμα μία κίνηση.«...πως κάνεις το ανοίκειο, οικείο...».

Καθ' όλη τη διάρκεια της παράστασης, όλοι οι ηθοποιοί είναι συνεχόμενα παρόντες στην σκηνή. Κατά συνέπεια, δημιουργείται μια «ασπίδα προστασίας», έτσι ώστε η παράσταση να είναι «σφιχτή» και δομημένη από την αρχή μέχρι το τέλος, να είναι μια παρτιτούρα, με στόχο την προφύλαξη των ανάπηρων ηθοποιών από οποιαδήποτε απρεπή αντίδραση του κοινού. Η διαρκής προσοχή της ομάδας αποσκοπεί στην εξασφάλιση της προστασίας του συνόλου και αυτός ο τρόπος λειτούργησε δραματουργικά και καλλιτεχνικά. Επίσης, με αυτό τον τρόπο, αποτυπώνεται στην σκηνή καλλιτεχνικά αυτό που είναι η ομάδα «Έν Δυνάμει» ένα σύνολο (ensemble). «...είναι μια ομάδα και για αυτό μιλάει σαν ένα σώμα, που ο καθένας έχει πολλές δυνατότητες να εκφράσει την προσωπικότητα, το ταλέντο και την ικανότητά του...».

Το μοναδικό κριτήριο για τη συμπερίληψη είναι η ισοτιμία και η ίση αντιμετώπιση όλων, ανάπηρων και μη ανάπηρων, ως επαγγελματίες ηθοποιοί «...δούλεψε σαν να δούλευες με ηθοποιούς επαγγελματίες...όπως θα αντιμετώπιζες οποιονδήποτε...». Με άξονα την προσπάθεια ανάδειξης όλων των ωραίων στοιχείων του κάθε ανθρώπου, όλες τις πτυχές και τις δυνατότητες που έχει, με σκοπό την σκηνική χρήση τους. Όπως ανέφερε και ο σκηνοθέτης, έπραξε με το ένστικτο και με την αυτονόητη συνθήκη ότι όλοι έχουν θέση σε αυτό.

Ομάδα «Έν Δυνάμει»

Στην ομάδα «Έν Δυνάμει», τα μέλη βιώνουν το θέατρο όχι μόνο σαν μια διαδικασία έκφρασης, αλλά έρχονται σε επαφή και με το πρακτικό κομμάτι του θεάτρου και με την ψυχολογική πρακτική του. Για παράδειγμα, μαθαίνουν «προϋπολογισμό (budget), το ταμείο, οργάνωση του χώρου, καθαριότητα, επικοινωνία με τον κόσμο και τα

μέσα κοινωνικής δικτύωσης, διδασκαλίες, φορείς, mails». Όλα τα μέλη, χωρίς εξαιρέσεις, μαθαίνουν να είναι συναισθηματικά πειθαρχημένα και υπεύθυνα απέναντι στις εργασιακές υποχρεώσεις τους.

Η ομάδα «Εν Δυνάμει» αποτελεί ένα σύνολο, έναν χώρο εργασίας, μία κοινότητα, ένα περιβάλλον ανθρώπων, όπου επικρατεί η αρχή της ισοτιμίας, της συνεργασίας, και της έννοιας του «μαζί». Μέσω της ομάδας «Εν Δυνάμει», έχει γίνει εφικτή η πραγματοποίηση των ιδεών πολύ νέων ανθρώπων, οι οποίοι έχουν την υποστήριξη ενός εμπειρικού, συμβουλευτικού και όχι παρεμβατικού καθώς και προστατευόμενου περιβάλλοντος. Είναι πολύ σημαντικό, ότι με μικρή χρηματική κατάσταση, έχουν δείξει ότι είναι εφικτό να δημιουργηθούν σπουδαία και ποιοτικά καλλιτεχνικά αποτελέσματα, όπως είναι το «Γουτού Γουπατού». «...μέσα από τις δουλειές της ομάδας να επηρεαστεί η ιδέα ότι δεν είναι δύσκολο να συμβεί, απλώς χρειάζεται τους κατάλληλους ανθρώπους και τις κατάλληλες συνθήκες για να γίνει...ότι όλοι μπορούν...».

Γενικά η φιλοδοξία της ομάδας είναι «να υπάρχουν πολλές ομάδες Εν Δυνάμει». Το εσωτερικό της ομάδας παρομοιάστηκε από την καλλιτεχνική διευθύντρια σαν ένα «φυτώριο», όπου εκεί μέσα ό,τι σπόρο και να βάλει κανείς θα ανθίσει. Όλοι μαζί θα είναι καλοί κηπουροί για να μεγαλώσουν τον σπόρο, να ξέρουν τι χρειάζεται ο κάθε σπόρος για να γίνει ένα πολύ καλό δέντρο. Σκοπός είναι οι νέοι να νιώθουν ότι έχουν την απόλυτη υποστήριξη της ομάδας και ότι οι ιδέες τους είναι σημαντικές και μετράνε και ότι παίρνουν για το μέλλον ένα παράδειγμα για την τέχνη που διάλεξαν να ακολουθήσουν. Επομένως οι ιδέες τους είτε εντάσσονται σε μεγαλύτερα projects της ομάδας είτε γίνονται αυτούσιες και αυτόνομες, εξαρτάται από το σημείο που βρίσκεται η ομάδα. Επίσης, η εξασφάλιση της βιωσιμότητας ενός οργανισμού, όπως η ομάδα «Εν Δυνάμει», είναι

δύσκολη, συνεπώς ένα μεγάλο μέρος εξαρτάται από τους θεατές και γενικά όλοι χρειάζεται να κάνουν κάτι για να συνεχίσει να υπάρχει ομάδα «Εν Δυνάμει» «τι μπορεί να κάνει ο κόσμος για να υπάρχει αυτή η ομάδα στο μέλλον σαν δείγμα κοινότητας, που έχει πολύ καλές πρακτικές και έχει φέρει πολύ σημαντικά αποτελέσματα;». Ένας ηθοποιός ανέφερε στην συνέντευξη του ότι «η ομάδα «Εν Δυνάμει» είναι ένα λεωφορείο με φίλους, το οποίο ταξιδεύει σε μια ουτοπική κοινωνία».

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα πτυχιακή, βασίστηκε στην θεατρική παράσταση «Γούτου Γούπατου» της ομάδας «Εν Δυνάμει». Ο κύριος σκοπός είναι να διερευνήσει κατά πόσο η συγκεκριμένη θεατρική παράσταση, συνδράμει στη Δικαιοσύνη Έργου, στη συμπερίληψη και συνάμα στον κοινωνικό μετασχηματισμό. Για τον λόγο αυτό διερευνήθηκαν οι απόψεις ατόμων που έχουν δει την παράσταση και ατόμων που δεν την έχουν δει, και επίσης αν η παράσταση έχει επηρεάσει τις απόψεις του κοινού σε σχέση με την αναπηρία. Επιμέρους στόχοι είναι να διερευνηθεί ο αντίκτυπος της ομάδα «Εν Δυνάμει», ως μια συμπεριληπτική ομάδα, τόσο στον κοινωνικό ιστό όσο και στα μέλη της.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας έρευνας που τέθηκαν προς διερεύνηση, ήταν τα ακόλουθα:

1. Η γνώση και οι απόψεις των συμμετεχόντων για την αναπηρία, συμβαδίζουν με τη θεωρία του Κοινωνικού Μοντέλου Αναπηρίας, της Δικαιοσύνης Έργου και της Συμπερίληψης;

2. Κατά πόσο το Συμπεριληπτικό Θέατρο συμβάλει στη Συμπερίληψη και κατά επέκταση στον Κοινωνικό Μετασχηματισμό;

3. Η παράσταση Γουτού Γουπατού συνέβαλε στη γνώση των ατόμων για την αναπηρία;

4. Μετά την θέαση του θεάτρου, άλλαξε/μετακινήθηκε κάτι στους θεατές σε σχέση με την αναπηρία;

5. Έχουν διαφορετικές αντιλήψεις για την αναπηρία αυτοί που είδαν την παράσταση από αυτούς που δεν την είδαν;

6. Τι αντίκτυπο έχει η ομάδα «Εν Δυνάμει» στα μέλη της, καθώς και στον ευρύτερο κοινωνικό ιστό;

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Βιβλιογραφική Ανασκόπηση (Literature Review)

Για τις ανάγκες διεκπεραίωσης της συγγραφής της παρούσας πτυχιακής εργασίας, στο πρώτο μέρος εκπονήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση. Οι βάσεις δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν ήταν Google scholar, Scopus, PubMed, Sage Journals και Taylor & Francis Online. Στις παραπάνω βάσεις δεδομένων αναζητήθηκαν οι εξής λέξεις κλειδιά: «occupational justice», «occupational injustices», «inclusion», «marginalized groups», «inclusive theatre», «social transformation», «social model of disability», «art», «disability». Επίσης, στα αποτελέσματα της αναζήτησης, προσαρμόστηκε το εύρος της χρονολογίας συγγραφής των πηγών σε 2016 έως 2023. Επιλέχθηκαν οι πηγές, που είχαν σχέση με τον σκοπό και με τα ερευνητικά ερωτήματα, που πραγματεύεται η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία.

Σχεδιασμός (Design)

Αρχικά, για τις ανάγκες της έρευνας θεωρήθηκε δόκιμο στους συμμετέχοντες να διανεμηθεί ένα ερωτηματολόγιο. Ειδικότερα, σχεδιάστηκε ένα ερωτηματολόγιο, που αφορά ερωτήματα για τη Δικαιοσύνη Έργου και τη Συμπερίληψη, καθώς και την παράσταση Γουτού Γουπατού της ομάδας «Εν Δυνάμει». Για τη σχεδίαση του ερωτηματολογίου δεν ακολουθήθηκαν προδιαγραφές άλλου σταθμισμένου ερωτηματολογίου. Παρόλα αυτά, δόθηκε πιλοτική χορήγηση για τη «στάθμιση» της συγκεκριμένης φόρμας. Επιπρόσθετα, να αναφερθεί ότι το ερωτηματολόγιο προωθήθηκε μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας Google Forms για λόγους ευκολίας. Πιο αναλυτικά στον σύνδεσμο που στάλθηκε στους συμμετέχοντες, αναφερόταν ο σκοπός της έρευνας, ο

λόγος διεξαγωγής της και τα στοιχεία των ερευνητριών. Επιπλέον, αναφερόταν ότι η συμμετοχή στην έρευνα ήταν εθελοντική και ότι η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου θα γινόταν ανώνυμα. Ακόμα, προσδιοριζόταν ότι τα δεδομένα που θα συλλέγονταν, θα αξιοποιούνταν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς. Τέλος, πριν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες καλούνταν να δώσουν τη συγκατάθεση τους για συμμετοχή στην έρευνα. Το ερωτηματολόγιο είναι διαθέσιμο στο παράρτημα.

Η έρευνα έλαβε έγκριση από την Επιτροπή Δεοντολογίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας με αριθμό 151 στις 25-01-2023. Το παρόν ερωτηματολόγιο αρχικά δοκιμάστηκε πιλοτικά, χρησιμοποιώντας ένα κατάλληλο δείγμα 10 ατόμων που είχαν δει την παράσταση, προκειμένου να εξεταστεί η αξιοπιστία του. Με βάση την ανατροφοδότησή τους, έγιναν κάποιες τροποποιήσεις. Τα περισσότερα άτομα από αυτά, δυσκολεύτηκαν στις ερωτήσεις που απαιτούσαν να ανακαλέσουν πληροφορίες από την μνήμη τους (ερωτήσεις 19, 20), καθώς έχει περάσει αρκετός καιρός από τότε που είδαν την παράσταση. Επομένως η ερώτηση 19 ήταν η εξής «Ποια χαρακτηριστικά της αναπηρίας του Μανωλιού αναγνωρίσατε, που επιδρούν στη λειτουργικότητα ή που δημιουργούν εμπόδια στην καθημερινότητά του; Περιγράψτε με λίγα λόγια.» και τροποποιήθηκε σε «Ποια χαρακτηριστικά σε σχέση με τον Μανωλιό αναγνωρίσατε, που δημιουργούν δυσλειτουργία ή εμπόδια στην καθημερινότητά του; Περιγράψτε με λίγα λόγια». Επίσης τροποποιήθηκε και η ερώτηση 20, από «Μοιραστείτε μια ατάκα ή φράση της παράστασης που "κρατήσατε" φεύγοντας από το θέατρο» σε «Τι νοήματα/μηνύματα της παράστασης "κρατήσατε" φεύγοντας από το θέατρο;».

Για το πρώτο μέρος της έρευνας ακολουθήθηκε ποσοτική ανάλυση των δεδομένων με τη χρήση του ειδικού στατιστικού λογισμικού πακέτου SPSS (Statistical Package for

the Social Sciences) 23.0. Η διαδικασία θα αναλυθεί εκτενέστερα στην ενότητα «Στατιστική Ανάλυση».

Το δεύτερο σκέλος της πτυχιακής εργασίας αφορά τη διερεύνηση της επίδρασης της ομάδας Εν Δυνάμει, ως μια συμπεριληπτική ομάδα, τόσο στον κοινωνικό ιστό όσο και στα μέλη της. Για αυτό τον σκοπό, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε τρεις από τους έξι ηθοποιούς της παράστασης, στον σκηνοθέτη και στην καλλιτεχνική διευθύντρια της ομάδας Εν Δυνάμει. Οι συνεντεύξεις διεξήχθησαν διαδικτυακά, με την χρήση της πλατφόρμας zoom, με σκοπό να διεξαχθεί ποιοτική ανάλυση των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν.

Συμμετέχοντες (Participants)/Διαδικασία (Process)

Αρχικά, συγκεντρώθηκαν οι διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ατόμων του κοινού, υπό την έγκριση των ατόμων, στις 03/12/2023, όπου η ομάδα «Εν Δυνάμει» παρουσίασε την παράσταση «Γουτού Γουπατού» στην Πτολεμαΐδα. Συνολικά, συγκεντρώθηκαν 77 ηλεκτρονικές διευθύνσεις. Η πρώτη αποστολή πραγματοποιήθηκε στις 29/04/2023 και η δεύτερη 15/05/2023.

Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε με την ιδιότητα «κρυφή κοινοποίηση», για να τηρηθεί η ιδιωτικότητα των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων, στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις που συγκεντρώθηκαν στην παράσταση. Επίσης, κοινοποιήθηκε στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, όπως το Facebook και το Instagram και δημοσιεύτηκε στην πρωτότυπη σελίδα της ομάδας «Εν Δυνάμει» στο Facebook, «En Dynamei Ensemble / Ομάδα Εν Δυνάμει».

Το συνολικό δείγμα της έρευνας αποτελείται από 187 συμμετέχοντες (N=187). Τα άτομα ενημερώθηκαν για τον σκοπό της έρευνας όσο και για τη διατήρηση της ανωνυμίας από το εισαγωγικό σημείωμα στην αρχή του ερωτηματολογίου.

Εργαλεία (Instruments)

Ο τίτλος του ερωτηματολογίου ήταν: «Διερεύνηση απόψεων σχετικά με την Δικαιοσύνη Έργου και τη Συμπερίληψη των Ανάπηρων Ατόμων μέσω της παράστασης ΓΟΥΤΟΥ ΓΟΥΠΑΤΟΥ της ομάδας "Εν Δυνάμει"».

Το ερωτηματολόγιο, περιείχε τέσσερις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα γίνεται μια περιγραφή του σκοπού του ερωτηματολογίου, η δεύτερη ενότητα αφορά τα «Κοινωνικο-Δημογραφικά στοιχεία», η τρίτη ενότητα αφορά τη «Δικαιοσύνη Έργου και την Συμπερίληψη Ανάπηρων Ατόμων μέσω της τέχνης και η τέταρτη ενότητα αφορά την παράσταση «Γουτού Γουπατού». Η διερεύνηση των παραπάνω μεταβλητών πραγματοποιήθηκε με ποσοτική ανάλυση των δεδομένων. Στην τρίτη ενότητα, οι ερωτήσεις έχουν την μορφή πολλαπλής επιλογής και κλίμακας Likert. Η τέταρτη ενότητα αφορά τους συμμετέχοντες που έχουν δει την παράσταση και περιέχει ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, επομένως τα δεδομένα αναλύονται ποιοτικά.

Στατιστική Ανάλυση (Statistical Analysis)

Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την καταχώρηση και την επεξεργασία των στοιχείων του δείγματος είναι το ειδικό στατιστικό λογισμικό πακέτο SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 23.0. Εκτός από το SPSS, έγινε χρήση και του προγράμματος Excel για τη διευκόλυνση επεξεργασίας των δεδομένων. Αρχικά, πριν

υπολογιστούν οι παράγοντες, εφαρμόστηκε ανάλυση αξιοπιστίας, μέσω του δείκτη Cronbach's alpha στις ερωτήσεις που επρόκειτο να συνθέσουν κάθε παράγοντα. Ο δείκτης αυτός λαμβάνει τιμές από 0 μέχρι 1, όπου τιμές κοντά στο 0 ερμηνεύονται ως έλλειψη αξιοπιστίας (επομένως ο παράγοντας δεν θα έπρεπε να συντεθεί από τις επιλεγμένες ερωτήσεις, ενώ τιμές μεγαλύτερες του 0.7 ερμηνεύονται ως ικανοποιητικές και ο παράγοντας κρίνεται αξιόπιστος. Δηλαδή, υπολογίστηκαν οι παράγοντες αθροίζοντας τα score όλων των ερωτήσεων και διαιρώντας το άθροισμα με το πλήθος των ερωτήσεων, ώστε να προκύψει η μέση τιμή. Επομένως, αν η τιμή είναι $>0,7$, είναι εφικτός ο έλεγχος κανονικότητας. Η κανονική κατανομή ελέγχεται μέσω του τεστ Kolmogorov-Smirnov. Αν η κατανομή είναι κανονική, ο έλεγχος που χρησιμοποιείται για τη διερεύνηση της ύπαρξης συσχέτισης είναι η ανάλυση διακύμανσης κατά ένα παράγοντα (ANOVA). Στην αντίθετη περίπτωση, χρησιμοποιούνται οι αντίστοιχοι μη παραμετρικοί έλεγχοι, Man-Whitney test και Kruskal-Wallis test. Το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε σε $\alpha=0,05$.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ανάλυση Απαντήσεων Ερωτηματολογίου

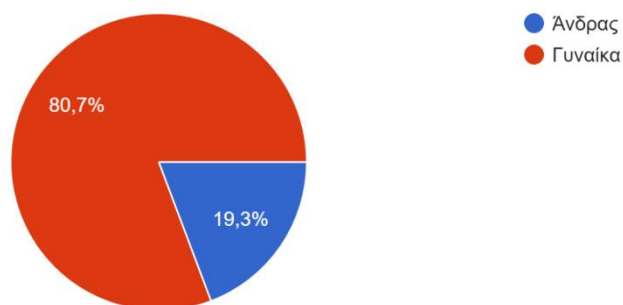
Ενότητα: Κοινωνικο-Δημογραφικά Στοιχεία

Στην έρευνα συμμετείχαν 187 άτομα, από τα οποία το 80,7% (151 συμμετέχουσες) ήταν γυναίκες και το 19,3% (36 συμμετέχοντες) άνδρες.

Γράφημα 1

Το Φύλο των Συμμετεχόντων στην Έρευνα (N=187)

1. Φύλο
187 απαντήσεις

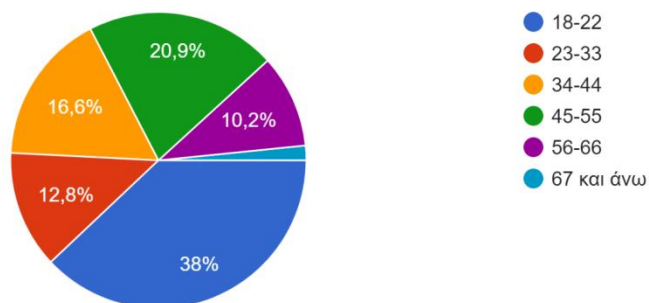

Όσον αφορά στην ηλικία, οι περισσότεροι συμμετέχοντες άνηκαν στην ηλικιακή ομάδα 18-22 ετών (ποσοστό 38%-71 συμμετέχοντες). Ακολουθούσε η ηλικιακή ομάδα 45-55 ετών με ποσοστό 20,9% (39 συμμετέχοντες). Στην ηλικιακή ομάδα 23-33 ετών ανήκε το 12,8% (24 συμμετέχοντες). Στην συνέχεια, στην ηλικιακή ομάδα 34-44 ετών ανήκε το 16,6% (31 συμμετέχοντες) και η ηλικιακή ομάδα 56-66 απαρτιζόταν από το 10,2% (19 συμμετέχοντες). Τέλος, η ηλικιακή ομάδα 67 και άνω αποτελούνταν από το 1,6% (3 συμμετέχοντες).

Γράφημα 2

Η Ηλικία των Συμμετεχόντων στην Έρευνα (N=187)

2.Ηλικία
187 απαντήσεις

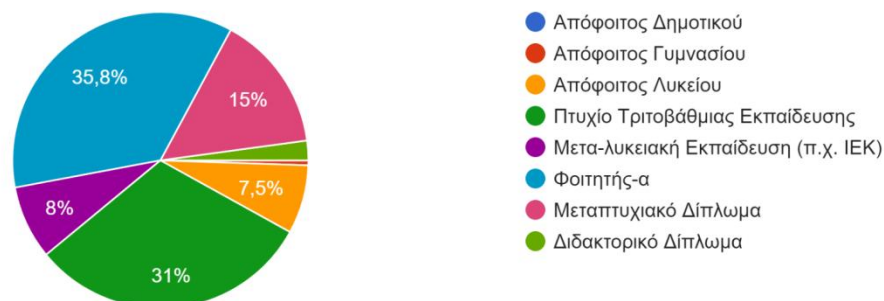
Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων, διαφάνηκε ότι το 35,8% (67 συμμετέχοντες) ήταν Φοιτητές, το 31% (58 συμμετέχοντες) κατείχαν Πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, το 15% (28 συμμετέχοντες) είχαν Μεταπτυχιακό Δίπλωμα, το 8% (15 συμμετέχοντες) είχαν Μετα-λυκειακή Εκπαίδευση, το 7,5% (14 συμμετέχοντες) ήταν Απόφοιτοι Λυκείου, το 2,1% (4 συμμετέχοντες) κατείχε Διδακτορικό Δίπλωμα και το 0,5% (1 συμμετέχων) ήταν Απόφοιτος Γυμνασίου.

Γράφημα 3

Το Μορφωτικό Επίπεδο των Συμμετεχόντων (N=187)

3.Μορφωτικό Επίπεδο

187 απαντήσεις

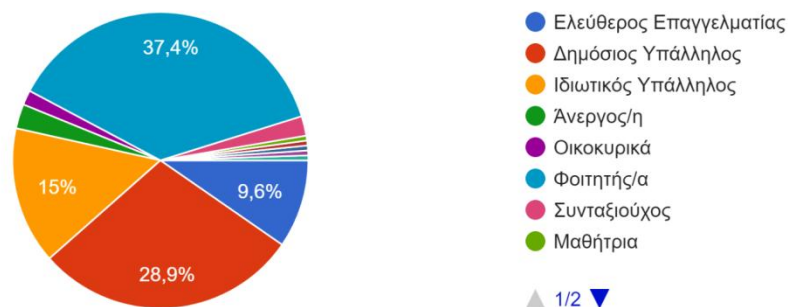
Αναφορικά με το επάγγελμά τους, 37,4% (70 συμμετέχοντες) ήταν Φοιτητές, το 28,9% (54 συμμετέχοντες) ήταν Δημόσιοι Υπάλληλοι, το 15% (28 συμμετέχοντες) ήταν Ιδιωτικοί Υπάλληλοι, το 9,6% (18 συμμετέχοντες) ήταν Ελεύθεροι Επαγγελματίες, το 2,7% (5 συμμετέχοντες) ήταν Άνεργοι, το 2,7% (5 συμμετέχοντες) ήταν Συνταξιούχοι, το 1,6% (3 συμμετέχοντες) ασχολούνταν με τα Οικοκυρικά, το 0,5% (1 συμμετέχων) ήταν Μαθητής, το 0,5% (1 συμμετέχων) δήλωσε ότι ήταν φοιτήτρια και ιδιωτικός υπάλληλος, το 0,5% (1 συμμετέχων) δήλωσε ότι είναι ωρομίσθια εκπαιδευτρια και το 0,5% (1 συμμετέχων) δήλωσε Φωτογράφος.

Γράφημα 4

Το Επάγγελμα των Συμμετεχόντων (N=187)

4.Επάγγελμα

187 απαντήσεις

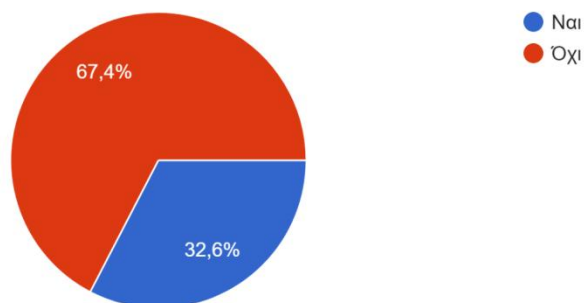

Το 67,4% (126 συμμετέχοντες) δήλωσε ότι δεν είχαν ανάπηρο άτομο στο οικογενειακό ή κοντινό τους περιβάλλον, και το 32,6% (61 συμμετέχοντες) δήλωσε ότι είχαν ανάπηρο άτομο στο οικογενειακό ή κοντινό τους περιβάλλον (βλ. Γράφημα 5). Στην συνέχεια ακολούθησε μια ερώτηση που απευθυνόταν μόνο στα άτομα που δεν είχαν ανάπηρο άτομο στο οικογενειακό ή κοντινό τους περιβάλλον. Το περιεχόμενο της ερώτησης ήταν αν έχουν ξανά έρθει σε επαφή με ανάπηρα άτομα (βλ. Γράφημα 6).

Γράφημα 5

Αναπηρία στο Οικογενειακό ή Κοινοτικό Περιβάλλον των Συμμετεχόντων

6. Έχετε ανάπηρο άτομο στο οικογενειακό ή κοινοτικό σας περιβάλλον;
187 απαντήσεις

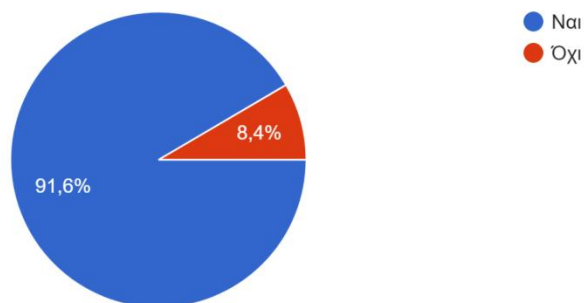

Από τα 154 άτομα, τα 141 άτομα (με ποσοστό 91,6%) απάντησαν ότι είχαν έρθει σε επαφή με ανάπηρα άτομα. Μόνο το 8,4% (13 άτομα) απάντησε ότι δεν είχαν έρθει ξανά σε επαφή με ανάπηρα άτομα όπως φαίνεται στο Γράφημα 6.

Γράφημα 6

Επαφή με Ανάπηρα Άτομα

7. Αν όχι, έχετε ξανά έρθει σε επαφή με ανάπηρα άτομα;
154 απαντήσεις

Ενότητα: Δικαιοσύνη του έργου (Occupational Justice) και Συμπερίληψη των Ανάπηρων Ατόμων μέσω της τέχνης.

Διερευνήθηκε η γνώση των συμμετεχόντων για την αναπηρία και κατά πόσο οι απόψεις τους σχετίζονται με το Κοινωνικό Μοντέλο Αναπηρίας, όπως φαίνεται στο Γράφημα 7. Το 37,4% (70 συμμετέχοντες) απάντησε ότι η αναπηρία είναι «κοινωνική κατασκευή, δηλαδή η περιγραφή της σχέσης του ατόμου με το περιβάλλον και όχι ένα ατομικό χαρακτηριστικό.», το 34,8% (65 συμμετέχοντες) απάντησε ότι είναι «μια βλάβη, δηλαδή η στέρηση μέρους ή του συνόλου ενός μέλους, ή η ύπαρξη ενός ελαττωματικού μέλους, οργανισμού ή ανατομίας του σώματος.», το 18,2% (34 συμμετέχοντες), απάντησε ότι είναι «κάποια ελαττωματικά χαρακτηριστικά που έχει το άτομο και το καθιστούν ανίκανο σε δραστηριότητες στην καθημερινότητά του.» και το 9,6% (18 συμμετέχοντες), απάντησε ότι είναι «μια κατάσταση που εξετάζεται ή θεραπεύεται από κάποιο ιατρό ή ειδικό θεραπευτή».

Γράφημα 7

Τι Είναι Αναπηρία

1. Η αναπηρία είναι:
187 απαντήσεις

Σε συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερώτημα «Τι δεν είναι αναπηρία», το οποίο παρομοίως εξετάζει τις γνώσεις και τις αντιλήψεις του δείγματος για την αναπηρία. Το 54,5% (102 συμμετέχοντες) απάντησε ότι η αναπηρία δεν είναι «χαρακτηριστικό του ατόμου που είναι διαφορετικό σε σύγκριση με το φυσιολογικό και μη φυσιολογικό», το 19,8% (37 συμμετέχοντες), απάντησε «κοινωνική κατασκευή που στηρίζεται σε αρνητικές συμπεριφορές και προκαταλήψεις», το 18,7% (35 συμμετέχοντες), απάντησε «αποτέλεσμα των κοινωνικών, πολιτισμικών, οικονομικών και πολιτικών εμποδίων.» και το 7% (13 συμμετέχοντες), απάντησε «ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, με ατομική και κοινωνική διάσταση» (βλ. Γράφημα 8).

Γράφημα 8

Τι Δεν Είναι η Αναπηρία

2. Η αναπηρία δεν είναι:
187 απαντήσεις

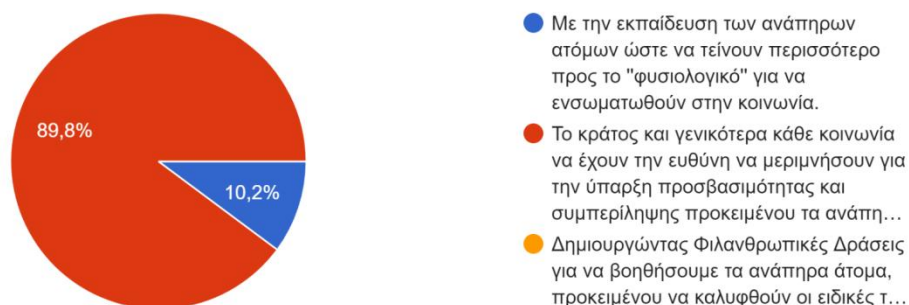
Ακόμα, ερωτήθηκε η γνώμη των συμμετεχόντων για την αντιμετώπιση των ανάπηρων ατόμων. Συγκεκριμένα, το 89,8% (168 συμμετέχοντες) απάντησε ότι «Το κράτος και γενικότερα κάθε κοινωνία να έχουν την ευθύνη να μεριμνήσουν για την

ύπαρξη προσβασιμότητας και συμπερίληψης προκειμένου τα ανάπηρα άτομα να έχουν ίσες ευκαιρίες και συμμετοχή σε έργα (π.χ. ράμπες μεταφορικά μέσα, κτήρια, αντιλήψεις).», το 10,2% (19 συμμετέχοντες) απάντησε «Με την εκπαίδευση των ανάπηρων ατόμων ώστε να τείνουν περισσότερο προς το "φυσιολογικό" για να ενσωματωθούν στην κοινωνία». Κανένας συμμετέχων δεν επέλεξε την απάντηση «Δημιουργώντας Φιλανθρωπικές Δράσεις για να βοηθήσουμε τα ανάπηρα άτομα, προκειμένου να καλυφθούν οι ειδικές τους ανάγκες (π.χ. συλλογή καπακιών για την απόκτηση ενός αναπηρικού αμαξιδίου)» (βλ. Γράφημα 9).

Γράφημα 9

Αντιμετώπιση Ανάπηρων Ατόμων

3. Πώς θα έπρεπε κατά την γνώμη σας να αντιμετωπίζονται τα ανάπηρα άτομα;
187 απαντήσεις

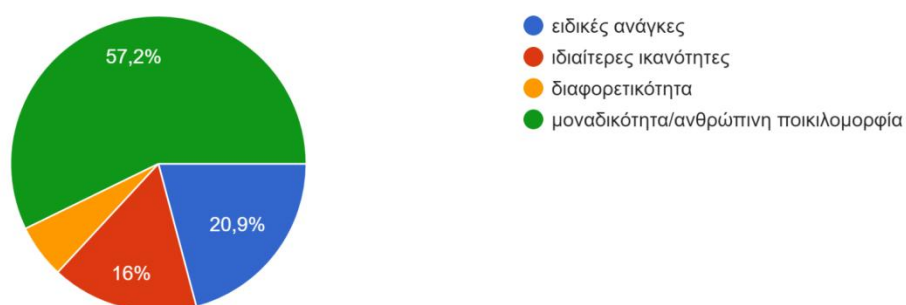
Επίσης, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν, ποια κατά τη γνώμη τους είναι η πιο συμπεριληπτική έκφραση για την αναπηρία, όπως φαίνεται στο Γράφημα 10. Η συγκεκριμένη ερώτηση αφορά πάλι το Κοινωνικό Μοντέλο Αναπηρίας. Το 57,2% (107 συμμετέχοντες) απάντησε ότι η έκφραση «μοναδικότητα/ανθρώπινη ποικιλομορφία» αποτελεί πιο συμπεριληπτική έκφραση, το 20,9% (39 συμμετέχοντες) απάντησε «ειδικές

ανάγκες», το 16% (30 συμμετέχοντες) απάντησε «ιδιαίτερες ικανότητες» και το 5,9% (11 συμμετέχοντες) απάντησε «διαφορετικότητα».

Γράφημα 10

Συμπεριληπτική Έκφραση για την Αναπηρία

4. Ποια, κατά την γνώμη σας, είναι πιο συμπεριληπτική έκφραση για την αναπηρία;
187 απαντήσεις

Επιπλέον, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν για την γνώμη τους σχετικά με την συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στο θέατρο. Το 88,2% (165 συμμετέχοντες) απάντησε ότι «Το θέατρο μπορεί να αποτελέσει έναν χώρο εργασίας για τα ανάπηρα άτομα και να συμμετέχουν ισότιμα όπως τα μη ανάπηρα άτομα.», το 4,3% (8 συμμετέχοντες) απάντησε ότι «Το θέατρο μπορεί να αποτελέσει έναν χώρο εργασίας για τα ανάπηρα άτομα αλλά δεν μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα.», το 3,7% (7 συμμετέχοντες) απάντησε ότι «Το θέατρο αποτελεί βιωματική μάθηση για τα ανάπηρα άτομα αλλά δεν μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα με τα μη ανάπηρα άτομα.» και το 3,7% (7 συμμετέχοντες) απάντησε ότι «Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες στη συμμετοχή στο θέατρο με τα μη ανάπηρα άτομα, αλλά το θέατρο δεν μπορεί να αποτελέσει έναν χώρο εργασίας για τα ίδια» (βλ. Γράφημα 11).

Γράφημα 11

Συμμετοχή των Ανάπηρων Ατόμων στο Θέατρο

5. Ποια είναι η γνώμη σας για την συμμετοχή ανάπηρων ατόμων στο θέατρο;

187 απαντήσεις

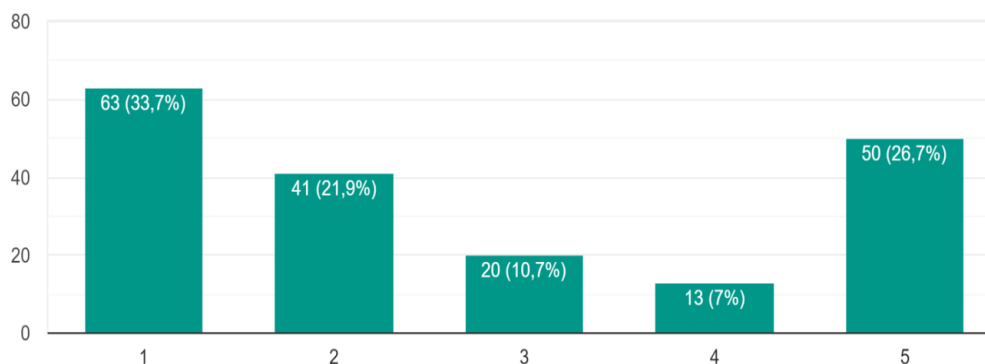
Στην συνέχεια εξετάστηκε αν οι απόψεις των συμμετεχόντων είναι συνυφασμένες με τη Δικαιοσύνη Έργου και τη Συμπερίληψη. Στο Γράφημα 12, φαίνεται η άποψη των συμμετεχόντων σχετικά με την συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στην κοινωνία, απαντώντας στην ερώτηση «Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στην κοινωνία, με τα μη ανάπηρα άτομα». Το 33,7% (63 άτομα) απάντησε «Διαφωνώ απόλυτα», το 21,9% (41 άτομα) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ», το 10,7% (20 άτομα) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», το 7% (13 άτομα) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ» και το 26,7% (50 άτομα) απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα».

Γράφημα 12

Συμμετοχή των Ανάπηρων Ατόμων στην Κοινωνία

6. Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στην κοινωνία, με τα μη ανάπηρα άτομα.

187 απαντήσεις

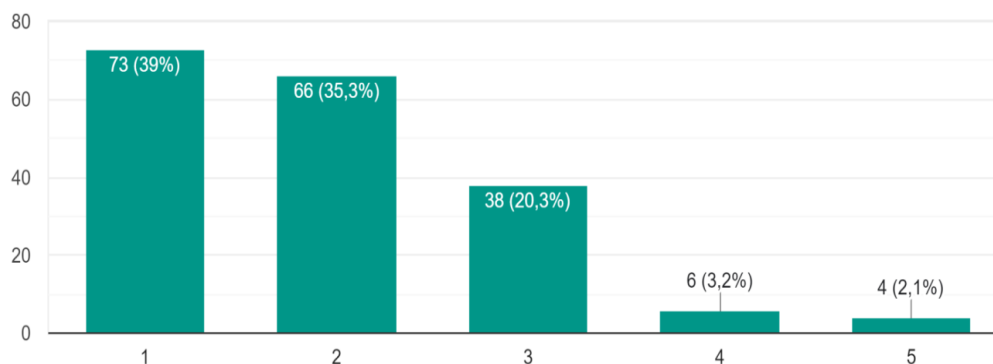
Σχετικά με την προσβασιμότητα των ανάπηρων ατόμων στη σημερινή κοινωνία, το 39% (73 άτομα) επέλεξαν «Διαφωνώ απόλυτα», δηλαδή κατά την γνώμη τους η σημερινή κοινωνία δεν είναι προσβάσιμη για τα ανάπηρα άτομα. Το 35,3% (66 άτομα) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ», το 20,3% (38 άτομα) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», μόλις το 3,2% (6 άτομα) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ» και το 2,1% (4 άτομα) απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα», δηλαδή υποστηρίζει ότι η σημερινή κοινωνία είναι προσβάσιμη για τα ανάπηρα άτομα (βλ. Γράφημα 13).

Γράφημα 13

Πρόσβαση των Ανάπηρων Ατόμων στην Σημερινή Κοινωνία

7. Η σημερινή κοινωνία είναι προσβάσιμη για τα ανάπηρα άτομα.

187 απαντήσεις

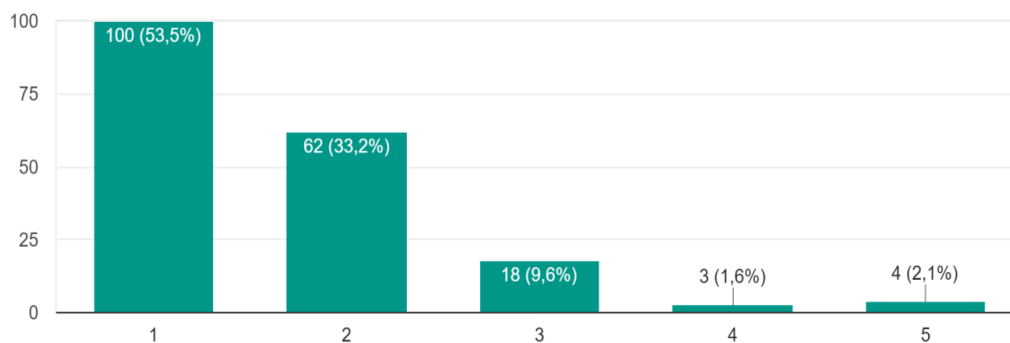
Επίσης, εξετάστηκε η γνώμη των συμμετεχόντων για το αν «Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισότιμα και έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στον τομέα εργασίας, με τον γενικό πληθυσμό», όπως φαίνεται στο Γράφημα 14. Πάνω από το μισό ποσοστό των συμμετεχόντων, 53,5% (100 άτομα), απάντησαν «Διαφωνώ απόλυτα», δηλαδή ότι τα ανάπηρα άτομα δεν αντιμετωπίζονται ισότιμα και δεν έχουν ίδιες ευκαιρίες στον τομέα εργασίας σε σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό. Το 33,2% (62 άτομα) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ», το 9,6% (18 άτομα) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», το 1,6% (3 άτομα) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ» και το υπόλοιπο 2,1% (4 άτομα) απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα».

Γράφημα 14

Αντιμετώπιση των Ανάπηρων Ατόμων στον Εργασιακό Τομέα

8. Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισότιμα και έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στον τομέα εργασίας, με τον γενικό πληθυσμό.

187 απαντήσεις

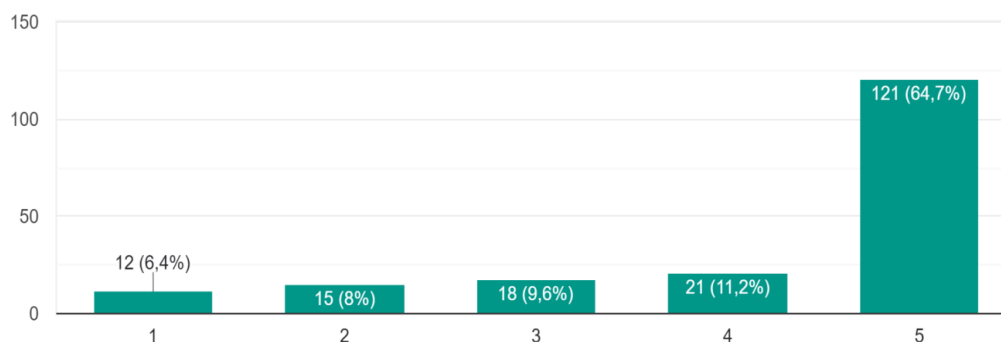
Στη συνέχεια οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερώτημα «Τα ανάπηρα άτομα έχουν τις ίδιες ανάγκες συμμετοχής στον εργασιακό χώρο, καθώς και στον χώρο της τέχνης, όπως ο γενικός πληθυσμός», όπως φαίνεται στο Γράφημα 15. Το Γράφημα 15 συνδέεται με το Γράφημα 14, και αφορά την συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στον εργασιακό τομέα καθώς και στον τομέα της τέχνης. Το 6,4% (12 συμμετέχοντες) απάντησε «Διαφωνώ απόλυτα», το 8% (15 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ», το 9,6% (18 συμμετέχοντες) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», το 11,2% (21 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ» και το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων, 64,7% (121 συμμετέχοντες), απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα».

Γράφημα 15

Ανάγκες Συμμετοχής των Ανάπηρων Ατόμων στον Εργασιακό Χώρο και στον Χώρο της Τέχνης

9. Τα ανάπηρα άτομα έχουν τις ίδιες ανάγκες συμμετοχής στον εργασιακό χώρο, καθώς και στον χώρο της τέχνης, όπως ο γενικός πληθυσμός.

187 απαντήσεις

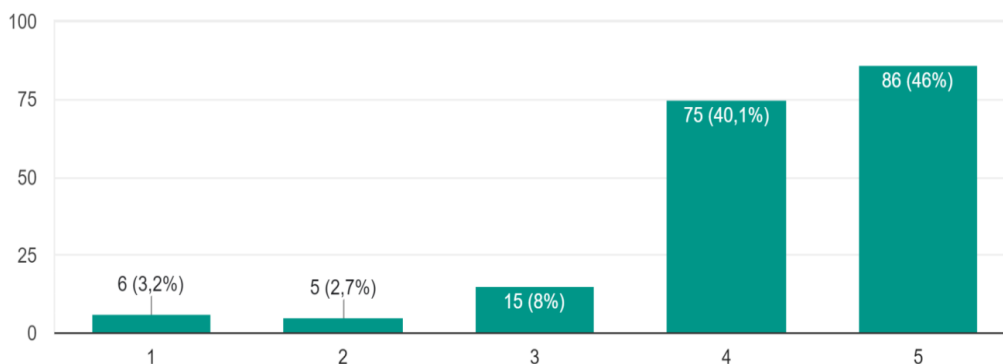
Το Γράφημα 16, απεικονίζει τις απόψεις των συμμετεχόντων για τον εκφοβισμό που βιώνουν τα ανάπηρα άτομα. Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων, 46% (86 συμμετέχοντες) απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα», δηλαδή ότι τα ανάπηρα άτομα είναι πιθανότερο να βιώσουν εκφοβισμό. Ακολουθεί το 40,1% (75 συμμετέχοντες), το οποίο απάντησε «Μάλλον συμφωνώ», μετά το 8% (15 συμμετέχοντες) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», το 2,7% (5 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ» και τέλος το 3,2% (6 συμμετέχοντες) απάντησε «Διαφωνώ απόλυτα», δηλαδή ότι τα ανάπηρα άτομα δεν είναι πιθανότερο να βιώσουν εκφοβισμό.

Γράφημα 16

Εκφοβισμός (bullying) Ανάπηρων Ατόμων

10. Τα ανάπηρα άτομα είναι πιθανότερο να βιώσουν εκφοβισμό (bullying).

187 απαντήσεις

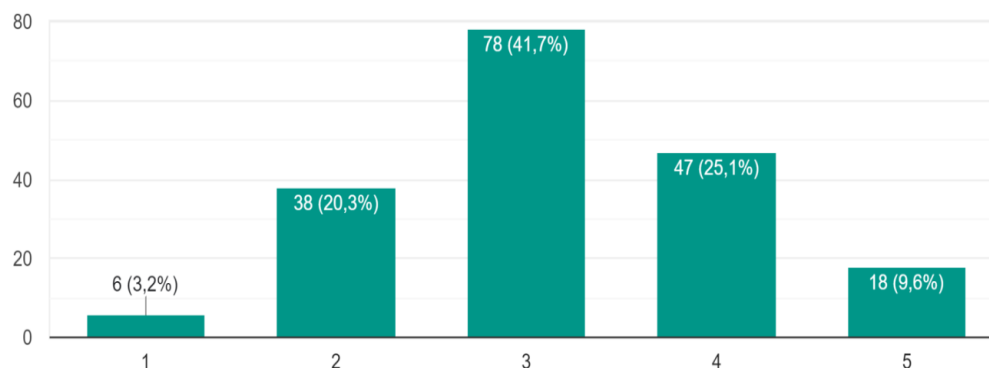
Το Γράφημα 17, αφορά τον εκφοβισμό των ανάπηρων ατόμων, όπως το Γράφημα 16, με το εξής ερώτημα «Τα επεισόδια εκφοβισμού (bullying) ανάπηρων ατόμων έχουν αμβλυνθεί στις μέρες μας». Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων, 41,7% (78 συμμετέχοντες), απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», το 3,2% (6 συμμετέχοντες) απάντησε «Διαφωνώ απόλυτα», το 20,3% (38 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ», το 25,1% (47 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ» και το 9,6% (18 συμμετέχοντες) απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα».

Γράφημα 17

Επεισόδια Εκφοβισμού Ανάπηρων Ατόμων στις Μέρες μας

11. Τα επεισόδια εκφοβισμού (bullying) ανάπηρων ατόμων έχουν αμβλυνθεί στις μέρες μας.

187 απαντήσεις

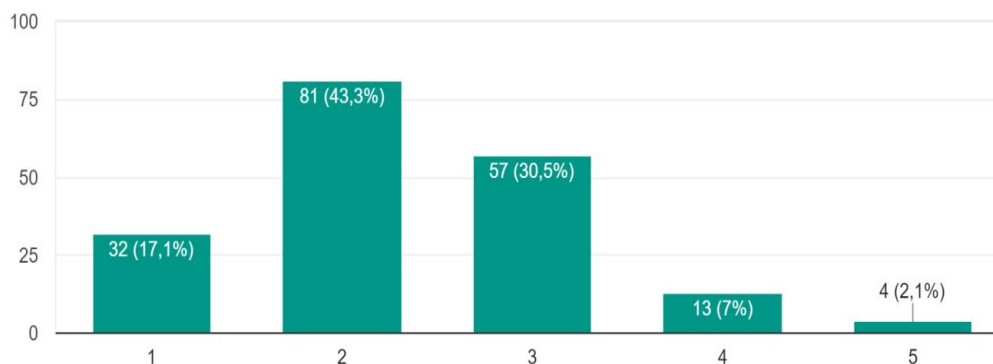

Στην συνέχεια, εξετάστηκαν οι απόψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στο θέατρο. Αρχικά, ερωτήθηκαν αν «Για ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισάξια στον χώρο του θεάτρου, με τα μη ανάπηρα άτομα». Στο Γράφημα 18, απεικονίζεται η άποψη των συμμετεχόντων σχετικά με την αντιμετώπιση των ανάπηρων ατόμων στον χώρο του θεάτρου. Το 17,1% (32 συμμετέχοντες) απάντησε «Διαφωνώ απόλυτα», το 43,3% (81 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ», το 30,5% (57 συμμετέχοντες) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», το 7% (13 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ» και το 2,1% (4 συμμετέχοντες) απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα». Το Γράφημα 18 και τα παρακάτω Γραφήματα (19,20,21,22), αφορούν την συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στο θέατρο.

Γράφημα 18

Αντιμετώπιση Συμμετοχής των Ανάπηρων Ατόμων στο Θέατρο

12. Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισάξια στον χώρο του θεάτρου, με τα μη ανάπηρα άτομα.
187 απαντήσεις

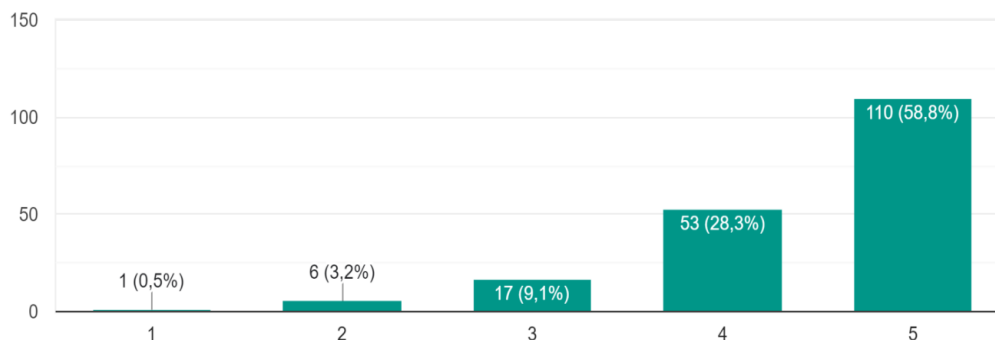
Ακολούθως, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν αν «Η συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων σε θεατρικές παραστάσεις συμβάλουν στην άρση/άμβλυση του στιγματισμού των ανάπηρων ατόμων καθώς και στην συμπερίληψη τους στο κοινωνικό σύνολο» (βλ. Γράφημα 19). Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων, 58,8% (110 συμμετέχοντες), υποστηρίζει ότι η συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων σε θεατρικές παραστάσεις συμβάλει στην άμβλυση του στιγματισμού τους καθώς και στη συμπερίληψη τους, απαντώντας «Συμφωνώ απόλυτα». Το 28,3% (53 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ», το 9,1% (17 συμμετέχοντες) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ» και μόνο το 3,2% (6 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ» και το 0,5% (1 συμμετέχων) απάντησε «Διαφωνώ απόλυτα».

Γράφημα 19

Κατά Πόσο η Συμμετοχή των Ανάπηρων Ατόμων στο Θέατρο Συμβάλει στην Άμβλυση του Στιγματισμού και στην Συμπερίληψη τους στο Κοινωνικό Σύνολο

13. Η συμμετοχή ανάπηρων ατόμων σε θεατρικές παραστάσεις συμβάλουν στην άρση/άμβλυση του στιγματισμού των ανάπηρων ατόμων και στην συμπερίληψη τους στο κοινωνικό σύνολο.

187 απαντήσεις

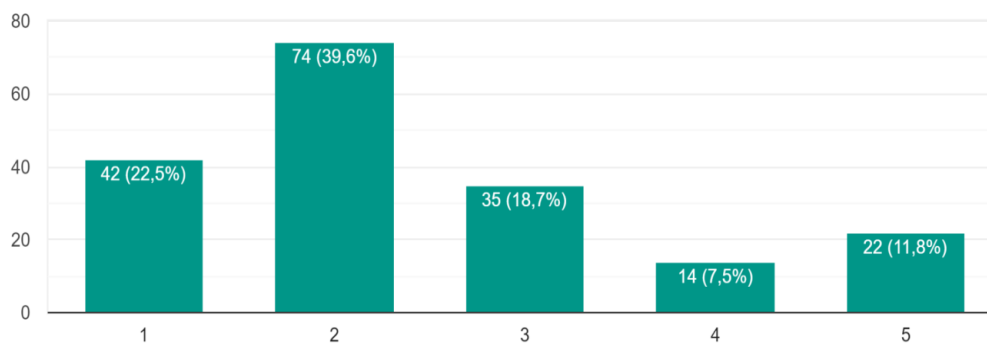
Κατόπιν, εξετάστηκε η άποψη των συμμετεχόντων σχετικά με το αν τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες στο χώρο της τέχνης σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό. Το 22,5% (42 συμμετέχοντες) απάντησε «Διαφωνώ απόλυτα», το 39,6% (74 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ», το 18,7% (35 συμμετέχοντες) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», το 7,5% (14 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ» και το 11,8% (22 συμμετέχοντες) απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα» (βλ. Γράφημα 20).

Γράφημα 20

Δικαιосύνη Έργου στον Χώρο της Τέχνης

14. Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες στον χώρο της τέχνης, σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό.

187 απαντήσεις

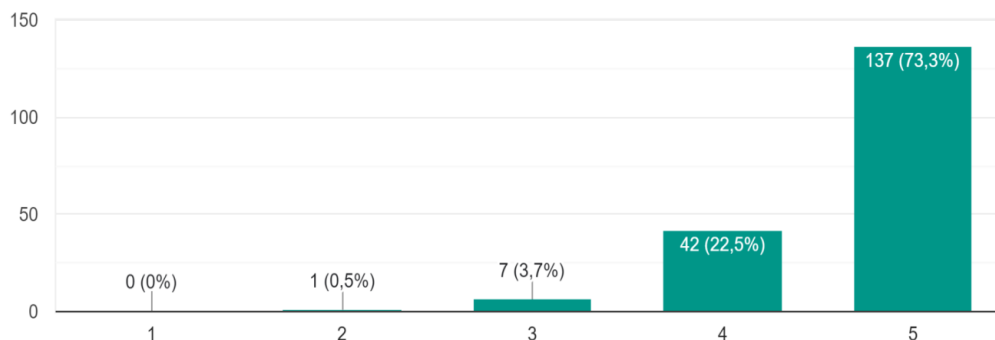
Επιπλέον, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν αν «Οι θεατρικές παραστάσεις που συμμετέχουν τα ανάπηρα άτομα, μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρία αλλαγής αντιλήψεων σχετικά με την αναπηρία» (βλ. Γράφημα 21). Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος, 73,3% (137 συμμετέχοντες) απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα», υποστηρίζοντας ότι η συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων σε θεατρικές παραστάσεις συμβάλει στην αλλαγή αντιλήψεων του κοινού σχετικά με την αναπηρία. Το 22,5% (42 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ», το 3,7% (7 συμμετέχοντες) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ» και μόνο το 0,5% (1 συμμετέχων) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ».

Γράφημα 21

Εάν το Συμπεριληπτικό Θέατρο Μπορεί να Συμβάλει στην Αλλαγή Αντιλήψεων του Κοινού για την Αναπηρία

15. Οι θεατρικές παραστάσεις που συμμετέχουν ανάπηρα άτομα, μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρία αλλαγής αντιλήψεων σχετικά με την αναπηρία.

187 απαντήσεις

Τέλος, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν αν «Η συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες (ανάπηροι, πρόσφυγες, Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ+ κτλ.), σε μία θεατρική παράσταση/θίασο, αποτελεί αναντίρρητο δικαίωμα τους). Στο Γράφημα 22, απεικονίζεται η άποψη των συμμετεχόντων σχετικά με το δικαίωμα των ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες (όπως ανάπηροι, πρόσφυγες, Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ+ κτλ.) να συμμετέχουν σε θεατρικές παραστάσεις, το οποίο αφορά τη Δικαιοσύνη Έργου. Το 67,9% (127 συμμετέχοντες) απάντησε «Συμφωνώ απόλυτα», υποστηρίζοντας την συμμετοχή των ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες σε θεατρικές παραστάσεις. Το 18,2% (34 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον συμφωνώ», το 10,7% (20 συμμετέχοντες) απάντησε «Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ», το 1,6% (3 συμμετέχοντες) απάντησε «Μάλλον διαφωνώ» και το 1,6% (3 συμμετέχοντες) απάντησε «Διαφωνώ απόλυτα».

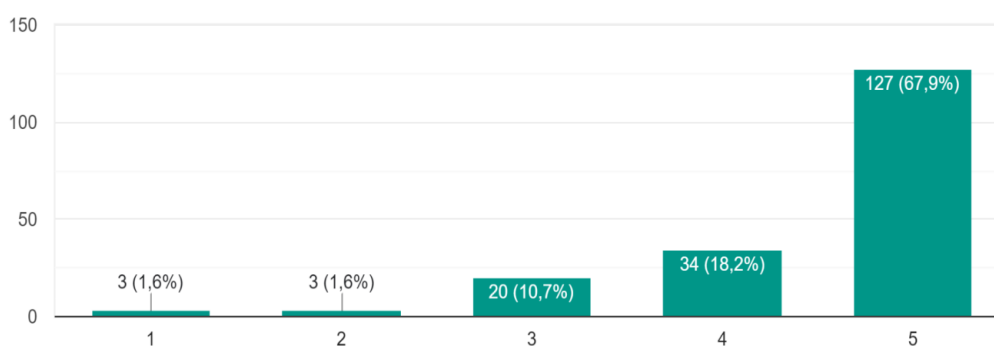
Στη συνέχεια, δημιουργήθηκαν παράγοντες για τη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων.

Γράφημα 22

Δικαιώματα Συμμετοχής Ατόμων που Ανήκουν σε Περιθωριοποιημένες Ομάδες στο Θέατρο

16. Η συμμετοχή των ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες (ανάπηροι, πρόσφυγες, Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ+ κτλ.), σε μία θεατρική...ση/θίασο αποτελεί αναντίρρητο δικαίωμα τους.

187 απαντήσεις

Παράγοντες

Οι παράγοντες που δημιουργήθηκαν για τη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων είναι οι παρακάτω:

Παράγοντας Γνώση/Αντίληψη για την Αναπηρία.

Ο συγκεκριμένος παράγοντας απαρτίζεται από το score έξι ερωτήσεων (βλ. Πίνακα 1), που σχετίζονται με τη γνώση και τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σχετικά με την αναπηρία και κατά πόσο η γνώση και οι αντιλήψεις πλησιάζουν τις απόψεις του κοινωνικού ή ιατρικού μοντέλου.

Πίνακας 1:*Οι Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας Γνώση/Αντίληψη για την Αναπηρία*

Ερωτήσεις σχετικά με την γνώση/αντίληψη για την αναπηρία.	Διαφωνώ απόλυτα	Μάλλον Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στην κοινωνία, με τα μη ανάπηρα άτομα.	1	2	3	4	5
Η σημερινή κοινωνία είναι προσβάσιμη για τα ανάπηρα άτομα.	1	2	3	4	5
Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισότιμα και έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στον τομέα εργασίας, με τον γενικό πληθυσμό.	1	2	3	4	5
Τα ανάπηρα άτομα έχουν τις ίδιες ανάγκες συμμετοχής στον εργασιακό χώρο, καθώς και στον χώρο της τέχνης, όπως ο γενικός πληθυσμός.	1	2	3	4	5
Τα ανάπηρα άτομα είναι πιθανότερο να βιώσουν εκφοβισμό (bullying).	1	2	3	4	5
Τα επεισόδια εκφοβισμού (bullying) ανάπηρων ατόμων έχουν αμβλυνθεί στις μέρες μας	1	2	3	4	5

Παράγοντας Τομέας Έργου: Εργασία/Παραγωγικές Δραστηριότητες.

Ο συγκεκριμένος παράγοντας προκύπτει από το score οχτώ ερωτήσεων (βλ.

Πίνακα 2), οι οποίες έχουν σχέση με τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων στον

εργασιακό τομέα και στη συμμετοχή στην τέχνη, καθώς και με το κατά πόσο πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι τα ανάπηρα άτομα έχουν την ικανότητα να εργαστούν ή να συμμετέχουν σε κάτι καλλιτεχνικό.

Πίνακας 2:

Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας «Συμμετοχή σε Εργασία/Παραγωγικές Δραστηριότητες, Τέχνη και Θέατρο»

Ερωτήσεις σχετικά με την Συμμετοχή.	Διαφωνώ απόλυτα	Μάλλον Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Η σημερινή κοινωνία είναι προσβάσιμη για τα ανάπηρα άτομα.	1	2	3	4	5
Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισότιμα και έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στον τομέα εργασίας, με τον γενικό πληθυσμό.	1	2	3	4	5
Τα ανάπηρα άτομα έχουν τις ίδιες ανάγκες συμμετοχής στον εργασιακό χώρο, καθώς και στον χώρο της τέχνης, όπως ο γενικός πληθυσμός.	1	2	3	4	5
Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισάξια στον χώρο του θεάτρου, με τα μη ανάπηρα άτομα.	1	2	3	4	5
Η συμμετοχή ανάπηρων ατόμων σε θεατρικές παραστάσεις συμβάλουν στην άρση/άμβλυνση του στιγματισμού των ανάπηρων ατόμων και στην συμπερίληψη τους	1	2	3	4	5

στο κοινωνικό σύνολο. Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες στον χώρο της τέχνης, σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό.	1	2	3	4	5
Οι θεατρικές παραστάσεις που συμμετέχουν ανάπηρα άτομα, μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρία αλλαγής αντιλήψεων σχετικά με την αναπηρία.	1	2	3	4	5
Η συμμετοχή των ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες (ανάπηροι, πρόσφυγες, Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ+ κτλ.), σε μία θεατρική/ο παράσταση/θίασο αποτελεί αναντίρρητο δικαίωμα τους.	1	2	3	4	5

Παράγοντας «Εκφοβισμός»

Ο συγκεκριμένος παράγοντας προκύπτει από το score δύο ερωτήσεων (βλ. Πίνακα 3), οι οποίες σχετίζονται με την άποψη των συμμετεχόντων σχετικά με τον εκφοβισμό που μπορεί να δέχονται τα ανάπηρα άτομα.

Πίνακας 3:

Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας "Εκφοβισμός"

Ερωτήσεις σχετικά με τον εκφοβισμό	Διαφωνώ απόλυτα	Μάλλον Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
---	------------------------	-----------------------	----------------------------------	-----------------------	------------------------

Τα ανάπηρα άτομα είναι πιθανότερο να βιώσουν εκφοβισμό (bullying).	1	2	3	4	5
Τα επεισόδια εκφοβισμού (bullying) ανάπηρων ατόμων έχουν αμβλυνθεί στις μέρες μας.	1	2	3	4	5

Παράγοντας «Θέατρο ως Επάγγελμα/ Μέσο Συμπερίληψης

Ο συγκεκριμένος παράγοντας προκύπτει από το score πέντε ερωτήσεων (βλ. Πίνακα 4), οι οποίες αφορούν στο θέατρο και συγκεκριμένα αν μπορεί να αποτελέσει έναν επαγγελματικό χώρο για τα ανάπηρα άτομα αλλά και ένα μέσο συμπερίληψης.

Πίνακας 4:

Ερωτήσεις απο τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας «Θέατρο ως Επάγγελμα/Μέσο Συμπερίληψης»

Ερωτήσεις σχετικά με το θέατρο ως επάγγελμα και μέσο συμπερίληψης	Διαφωνώ απόλυτα	Μάλλον Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισάξια στον χώρο του θεάτρου, με τα μη ανάπηρα άτομα.	1	2	3	4	5
Η συμμετοχή ανάπηρων ατόμων σε θεατρικές παραστάσεις συμβάλουν στην άρση/άμβλυνση του στιγματισμού των ανάπηρων ατόμων και στην συμπερίληψη τους στο κοινωνικό σύνολο.	1	2	3	4	5

Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες στον χώρο της τέχνης, σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό.	1	2	3	4	5
Οι θεατρικές παραστάσεις που συμμετέχουν ανάπηρα άτομα, μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρία αλλαγής αντιλήψεων σχετικά με την αναπηρία.	1	2	3	4	5
Η συμμετοχή των ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες (ανάπηροι, πρόσφυγες, Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ+ κτλ.), σε μία θεατρική/ό παράσταση/θίασο αποτελεί αναντίρρητο δικαίωμα τους.	1	2	3	4	5

Ωστόσο, εφαρμόστηκαν οι αναλύσεις του δείκτη αξιοπιστίας Cronbach's Alpha σε όλους τους παραπάνω παράγοντες και κανένας παράγοντας δεν φάνηκε να είναι αξιόπιστος, διότι ο δείκτης αξιοπιστίας βγήκε μικρότερος του 0,7. Παρακάτω θα αναλυθούν μόνο οι αξιόπιστοι παράγοντες.

Παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Συνολικό Δείγμα

Ο πρώτος παράγοντας προκύπτει από το score πέντε ερωτήσεων (βλ. Πίνακα 5) που σχετίζονται με τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων στην κοινωνική ζωή και στην τέχνη.

Πίνακας 5:

Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα»

Ερωτήσεις σχετικά με την Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα	Διαφωνώ απόλυτα	Μάλλον Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες συμμετοχής στην κοινωνία, με τα μη ανάπηρα άτομα.	1	2	3	4	5
Η σημερινή κοινωνία είναι προσβάσιμη για τα ανάπηρα άτομα.	1	2	3	4	5
Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισότιμα και έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στον τομέα εργασίας, με τον γενικό πληθυσμό.	1	2	3	4	5
Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισάξια στον χώρο του θεάτρου, με τα μη ανάπηρα άτομα.	1	2	3	4	5
Οι θεατρικές παραστάσεις που συμμετέχουν ανάπηρα άτομα, μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρία αλλαγής αντιλήψεων σχετικά με την αναπηρία.	1	2	3	4	5

Ο δείκτης αξιοπιστίας Cronbach Alpha του παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» είναι 0,755, επομένως ο παράγοντας είναι αξιόπιστος (Cronbach's alpha = 0,755 > 0,7) (βλ. Πίνακα 6)

Πίνακας 6:

Δείκτης Αξιοπιστίας Cronbach's Alpha για τον Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα»

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,755	5

Εφόσον ο παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» είναι αξιόπιστος, έγινε έλεγχος των συσχετίσεων. Επομένως, στη συνέχεια ελέγχθηκε η κανονικότητα της κατανομής του παραπάνω παράγοντα μέσω του τεστ Kolmogorov-Smirnov. Κατά την μηδενική υπόθεση (null hypothesis), H_0 , η υπό έλεγχο κατανομή δεν διέφερε από την κανονική κατανομή ενώ κατά την εναλλακτική υπόθεση, H_1 , ο παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» δεν ακολουθούσε κανονική κατανομή. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 7, η μηδενική υπόθεση απορρίφθηκε, ($P < 0,05$), επομένως ισχύει η εναλλακτική υπόθεση, άρα ο παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» δεν ακολουθούσε κανονική κατανομή. Επειδή η κατανομή προέκυψε μη κανονική (βλ. Πίνακα 7, Εικόνα 1 και Εικόνα 2), οι συσχετίσεις ελέγχθηκαν με μη παραμετρικές δοκιμασίες, Mann-Whitney test και Kruskal Wallis test, αντίστοιχους της ANOVA που εφαρμόζεται όταν η κατανομή είναι κανονική, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

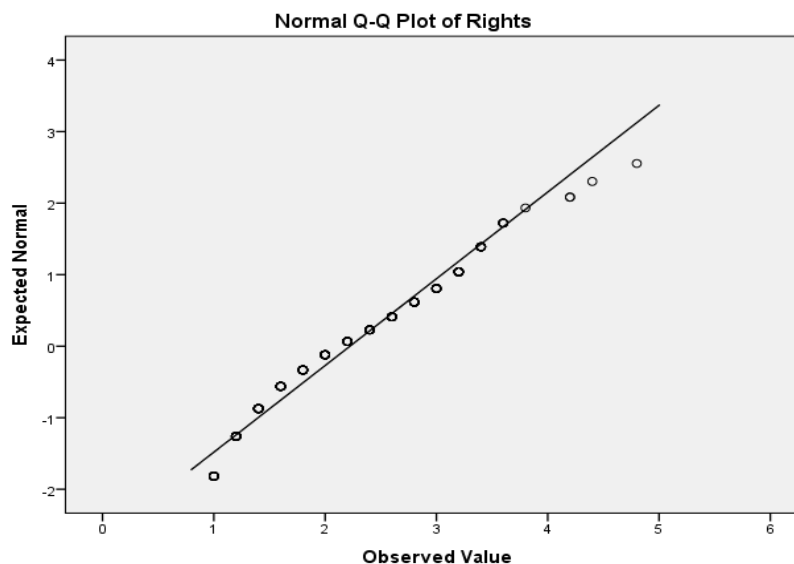
Πίνακας 7:

*Τεστ Kolmogorov-Smirnov για τον Έλεγχο Κανονικής Κατανομής του Παράγοντα
«Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα»*

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
Rights	,106	187	,000	,957	187	,000

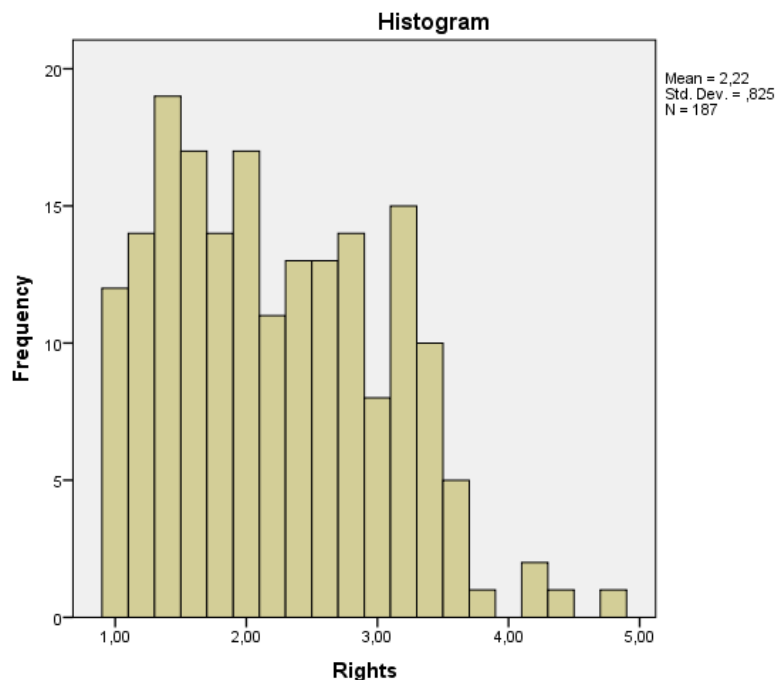
Εικόνα 1

Μη Κανονική Κατανομή του Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα"

Εικόνα 1

Ιστόγραμμα του παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα"

Γενικά ελέγχθηκαν όλες οι πιθανές συσχετίσεις του παράγοντα, όπως με το Φύλο, την Ηλικία, το Μορφωτικό Επίπεδο, το αν έχουν ανάπηρο άτομο στο κοντινό τους περιβάλλον κτλ., ωστόσο μόνο η συσχέτιση με το Επάγγελμα και με την ερώτηση «Η αναπηρία είναι:...», προέκυψαν στατιστικά σημαντικές.

Έλεγχος Συσχέτισης του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το Επάγγελμα των συμμετεχόντων. Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συσχέτισης του παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το επάγγελμα των συμμετεχόντων. Η σχέση φάνηκε ότι είναι στατιστικά σημαντική γιατί η υπόθεση βγήκε 0,011 που είναι μικρότερη του 0,05 ($p=0,011 < 0,05$) (βλ. Εικόνα 3).

Εικόνα 2

Έλεγχος Συσχέτισης Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα" με το Επάγγελμα

Hypothesis Test Summary

	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Rights is the same across categories of 4. Επάγγελμα.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,011	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

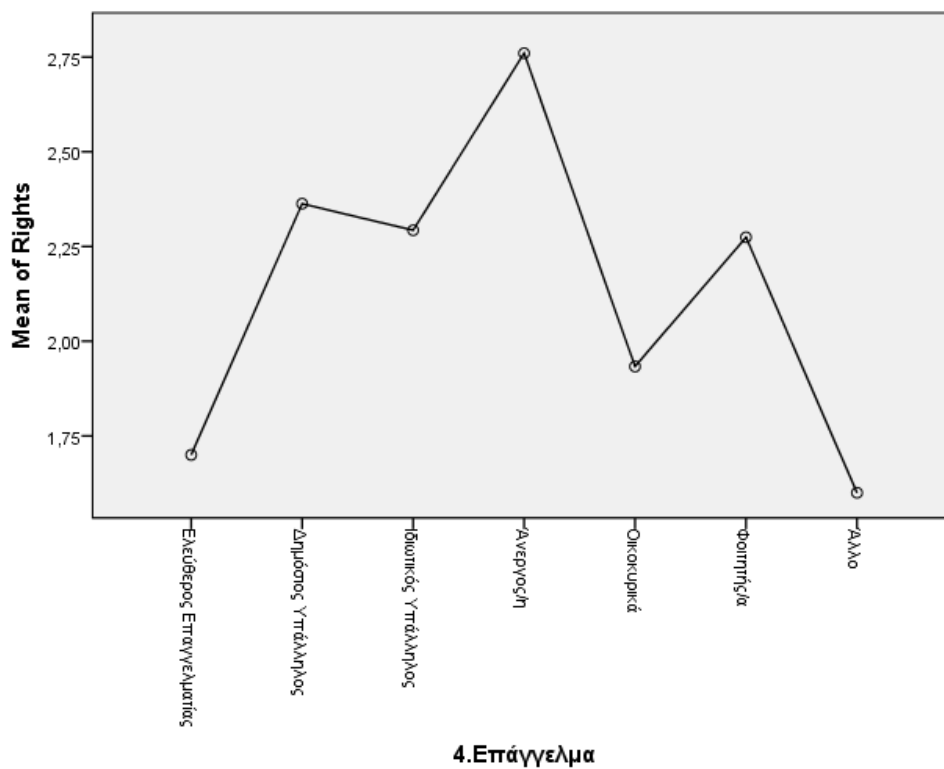
Στην Εικόνα 4, απεικονίζεται η σχέση του παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το Επάγγελμα των συμμετεχόντων. Ο οριζόντιος άξονας συμβολίζει το επάγγελμα των συμμετεχόντων και ο κάθετος άξονας τον μέσο όρο των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις που συνέθεσαν τον παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα». Στο διάγραμμα φαίνεται ότι ο μέσος όρος των ιδιωτικών υπάλληλων, των ελεύθερων επαγγελματιών και των φοιτητών κυμαίνεται από το 1,75 μέχρι περίπου το 2,25. Παρόλο που μερικές από τις υπόλοιπες επαγγελματικές ομάδες είχαν μικρότερο μέσο όρο, δεν λαμβάνονται υπόψιν γιατί απαρτίζονται από μικρό αριθμό συμμετεχόντων.

Στην Εικόνα 5, απεικονίζεται ο ποσοστιαίος πληθυσμός των ιδιωτικών υπαλλήλων, των φοιτητών και των ελεύθερων επαγγελματιών, οι οποίοι προέρχονταν από τον τομέα υγείας. Ο κάθετος άξονας συμβολίζει τον ποσοστιαίο αριθμό των συμμετεχόντων σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των συμμετεχόντων στην αντίστοιχη επαγγελματική ομάδα και ο οριζόντιος άξονας την επαγγελματική ομάδα. Καθώς παρατηρήθηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό στον τομέα υγείας, είχαν οι φοιτητές, παρατηρήθηκε επίσης ότι το

μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών, φοιτούσαν σε τμήμα εργοθεραπείας, όπως φαίνεται στην Εικόνα 6.

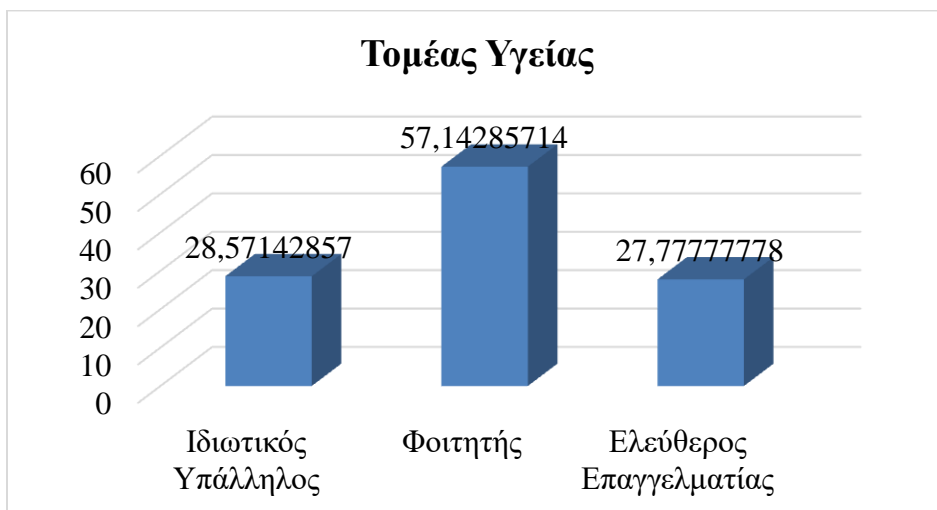
Εικόνα 3

Σχέση Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το Επάγγελμα των Συμμετεχόντων

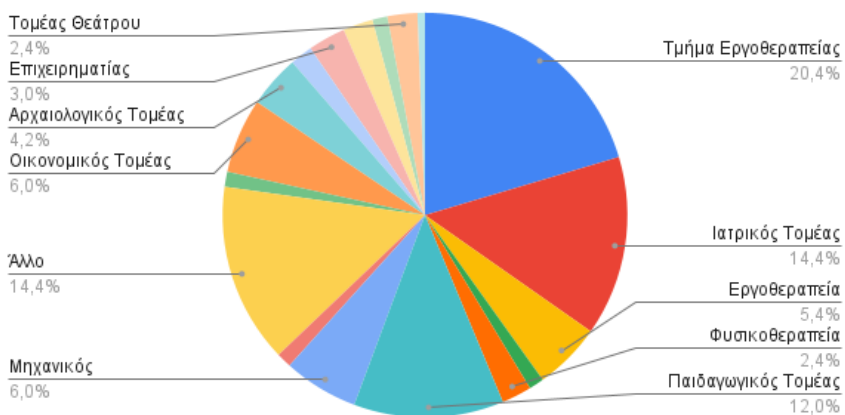
Εικόνα 4

Ο Ποσοστιαίος Πληθυσμός των Ιδιωτικών Υπαλλήλων, των Φοιτητών και των Ελεύθερων Επαγγελματιών στον Τομέα Υγείας

Εικόνα 5

Επάγγελμα

Μέτρηση από 5. Προσδιορίστε το επάγγελμα/σχολή συγκεκριμένα.

Έλεγχος Συσχέτισης του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με την ερώτηση «Η αναπηρία είναι:...» Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συσχέτισης του παράγοντα «Δικαιώματα» με την ερώτηση «Η αναπηρία είναι:» του ερωτηματολογίου. Η σχέση φάνηκε ότι είναι στατιστικά σημαντική ($p=0,002<0,05$) (βλ. Εικόνα 7).

Εικόνα 6

Έλεγχος Συσχέτισης Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα " με την Ερώτηση "Η αναπηρία είναι: ..."

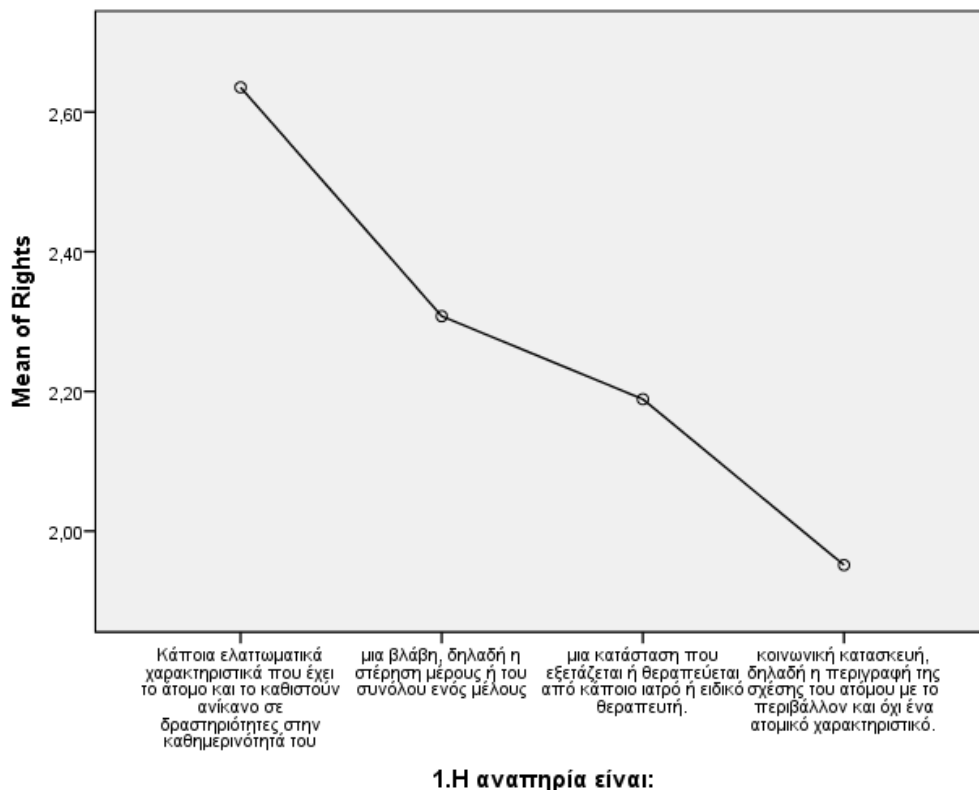
Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Rights is the same across categories of 1. Η αναπηρία είναι: .	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,002	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Παρακάτω, στην Εικόνα 8, απεικονίζεται η σχέση του παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με την ερώτηση του ερωτηματολογίου «Η αναπηρία είναι:...». Ο οριζόντιος άξονας συμβολίζει τις απαντήσεις στην ερώτηση «Η αναπηρία είναι:...» του ερωτηματολογίου και ο κάθετος άξονας τον μέσο όρο των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις που συνέθεσαν τον παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα».

Εικόνα 7

Σχέση Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα" με την Ερώτηση "Η αναπηρία είναι:" των Συμμετεχόντων

Διερεύνηση Συσχέτισης Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το αν «είδαν την παράσταση». Παρόλο που η συσχέτιση δεν ήταν στατιστικά σημαντική ($p=0,064 > 0,05$) (βλ. Πίνακα 8) αξίζει να σχολιαστεί στο Κεφάλαιο «ΣΥΖΗΤΗΣΗ».

Πίνακας 8:

Έλεγχος Συσχέτισης του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το «Αν Είδαν» την Παράσταση

Robust Tests of Equality of Means				
Rights				
	Statistic ^a	df1	df2	Sig.
Welch	3,491	1	155,962	,064
Brown-Forsythe	3,491	1	155,962	,064

Παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Δείγμα των Θεατών της Παράστασης

Σε δεύτερη φάση, το δείγμα των θεατών απομονώθηκε από το συνολικό δείγμα (N=71). Πραγματοποιήθηκε έλεγχος αξιοπιστίας, με όλους τους παράγοντες που αναφέρθηκαν προηγουμένως, ωστόσο μόνο ο παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» ήταν αξιόπιστος στο απομονωμένο δείγμα, με τιμή αξιοπιστίας Cronbach's $\alpha=0,736 (>0,7)$. (βλ. Πίνακα 9).

Πίνακας 9:

Δείκτης Αξιοπιστίας Cronbach's Alpha για τον Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Απομονωμένο Δείγμα

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,736	5

Στη συνέχεια, αφού ο παράγοντας ήταν αξιόπιστος, πραγματοποιήθηκε έλεγχος κανονικής κατανομής μέσω του τεστ Kolmogorov-Smirnov. Κατά τη μηδενική υπόθεση (null hypothesis), H_0 , η υπό έλεγχο κατανομή δεν διέφερε από την κανονική κατανομή ενώ κατά την εναλλακτική υπόθεση, H_1 , ο παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα», στο δείγμα των θεατών, δεν ακολουθούσε κανονική κατανομή. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 10, η μηδενική υπόθεση απορρίφθηκε, ($p < 0,05$), επομένως ισχύει η εναλλακτική υπόθεση, άρα ο παράγοντας «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» δεν ακολουθούσε κανονική κατανομή. Επειδή η κατανομή προέκυψε μη κανονική ($p = 0,0 < 0,05$) (βλ. Πίνακα 10, Εικόνα 9 και Εικόνα 10), οι συσχετίσεις ελέγχθηκαν με μη παραμετρικές δοκιμασίες, Mann-Whitney test και Kruskal Wallis test. Όπως και στο συνολικό δείγμα, με τον ίδιο τρόπο πραγματοποιήθηκε διερεύνηση όλων των πιθανών συσχετίσεων. Ωστόσο, στατιστικά σημαντική ήταν η συσχέτιση με το επάγγελμα των θεατών.

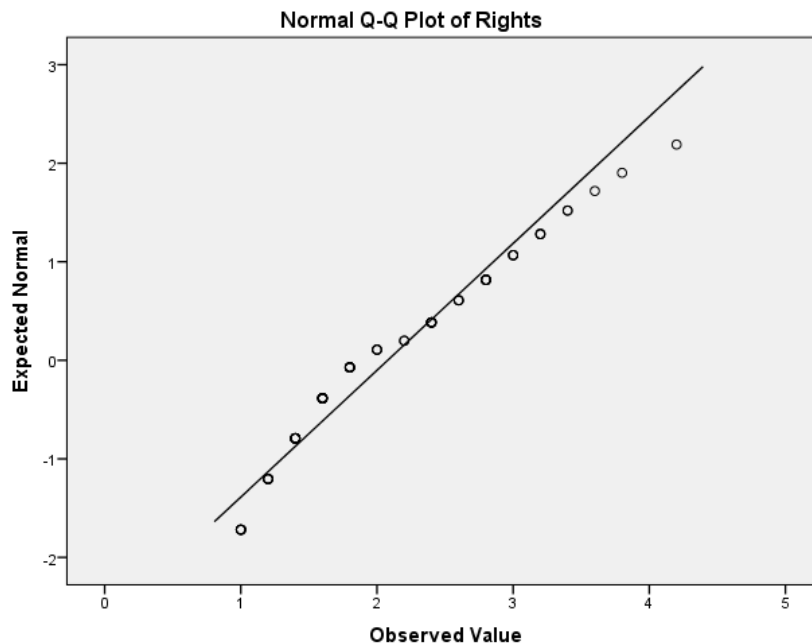
Πίνακας 10:

Τεστ Kolmogorov-Smirnov για τον Έλεγχο Κανονικής Κατανομής του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Απομονωμένο Δείγμα

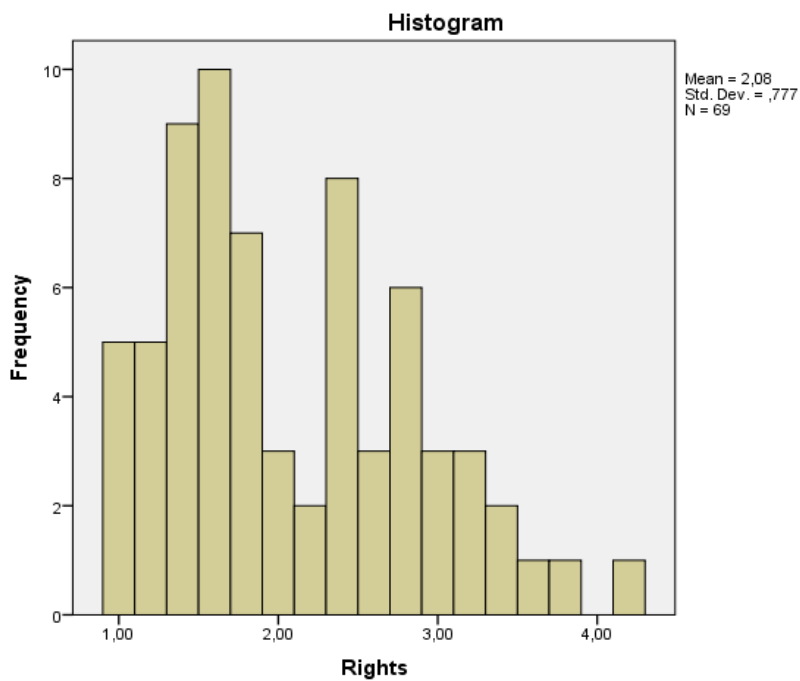
	Tests of Normality					
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
Rights	,162	69	,000	,940	69	,002

Εικόνα 8

Μη Κανονική Κατανομή του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο Απομονωμένο Δείγμα

Εικόνα 9

Ιστόγραμμα Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα" στο Δείγμα των Θεατών

Έλεγχος Συσχέτισης του Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το Επάγγελμα στο Δείγμα των Θεατών. Πραγματοποιήθηκε έλεγχος συσχέτισης του παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το επάγγελμα των συμμετεχόντων στο δείγμα των θεατών της παράστασης. Διαπιστώθηκε ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική συσχέτιση ($p=0,029$) (βλ Εικόνα 11).

Εικόνα 10

Έλεγχος Συσχέτισης Παράγοντα "Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα" με το Επάγγελμα στο Δείγμα των Θεατών

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The distribution of Rights is the same across categories of 4. Επάγγελμα.	Independent-Samples Kruskal-Wallis Test	,029	Reject the null hypothesis.

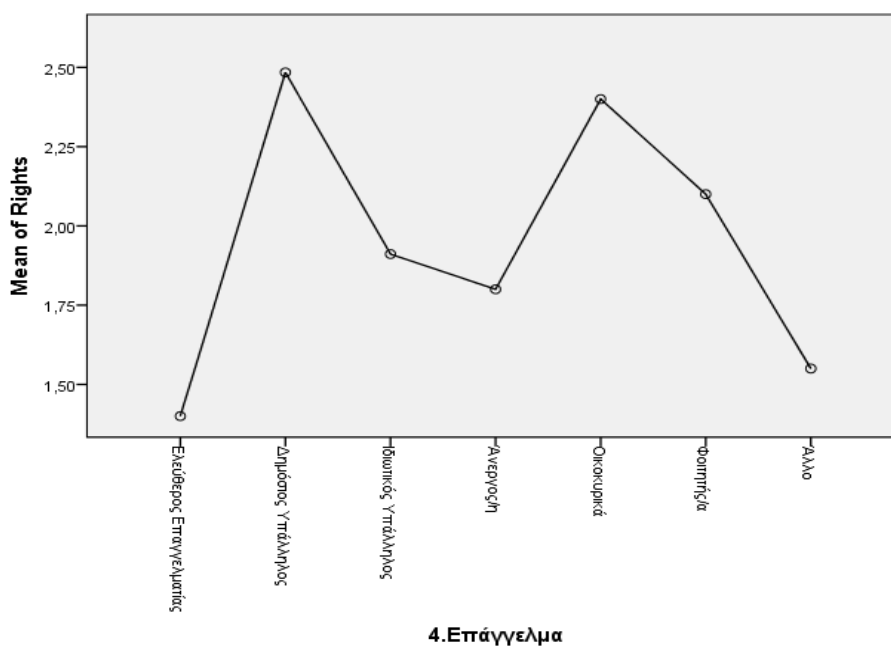
Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Στην Εικόνα 12, απεικονίζεται η σχέση του παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το Επάγγελμα των συμμετεχόντων στο δείγμα των θεατών. Ο οριζόντιος άξονας συμβολίζει το επάγγελμα των συμμετεχόντων και ο κάθετος άξονας τον μέσο όρο των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις που συνέθεσαν τον παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» στο δείγμα των θεατών. Στο διάγραμμα φαίνεται ότι ο μέσος όρος των ιδιωτικών υπάλληλων, των δημόσιων υπαλλήλων και των φοιτητών κυμαίνεται από περίπου 1,50 μέχρι το 2,50. Παρόλο που μερικές από τις υπόλοιπες επαγγελματικές ομάδες είχαν μικρότερο μέσο όρο, δεν λαμβάνονται υπόψιν γιατί απαρτίζονται από μικρό αριθμό συμμετεχόντων.

Στην Εικόνα 13, απεικονίζεται ο ποσοστιαίος πληθυσμός των ιδιωτικών υπαλλήλων, των φοιτητών και των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίοι προέρχονταν από τον τομέα υγείας. Ο κάθετος άξονας συμβολίζει τον ποσοστιαίο αριθμό των συμμετεχόντων που ανήκαν στον τομέα υγείας σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των συμμετεχόντων στην αντίστοιχη επαγγελματική ομάδα και ο οριζόντιος άξονας συμβολίζει την επαγγελματική ομάδα.

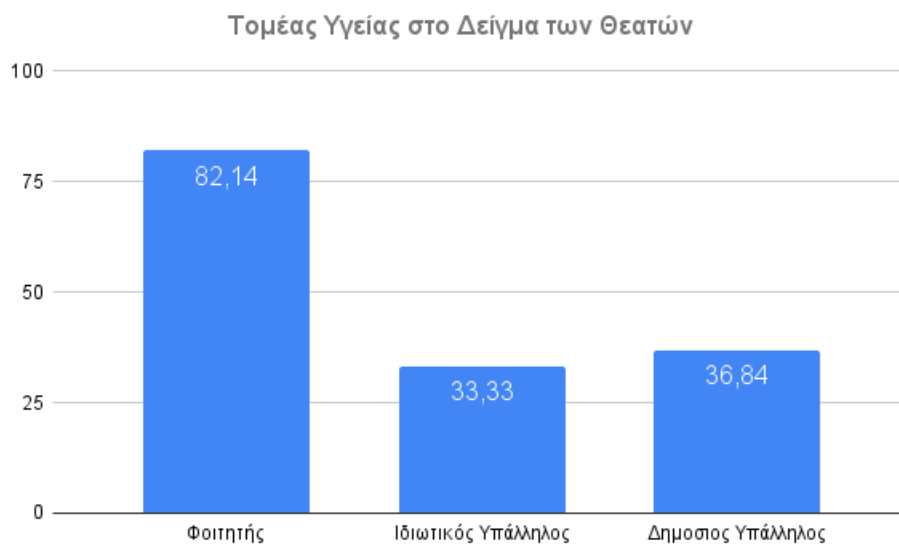
Εικόνα 12

Σχέση Παράγοντα «Δικαιοσύνη Έργου και Ανάπηρα Άτομα» με το Επάγγελμα των Συμμετεχόντων στο Δείγμα των Θεατών

Εικόνα 13

Ο Ποσοστιαίος Πληθυσμός των Φοιτητών, Ιδιωτικών Υπαλλήλων και των Δημόσιων Υπαλλήλων στον Τομέα Υγείας στο Δείγμα των Θεατών

Παράγοντας «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός»

Ο δεύτερος παράγοντας αφορά μόνο στο δείγμα των θεατών της παράστασης και προκύπτει από το score δυο ερωτήσεων (βλ. Πίνακα 11) που σχετίζονται με τη συμπερίληψη και τον κοινωνικό μετασχηματισμό μέσω του θεάτρου.

Πίνακας 11:

Οι Ερωτήσεις από τις οποίες Προκύπτει ο Παράγοντας «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός»

Ερωτήσεις σχετικά με την συμπερίληψη και τον κοινωνικό μετασχηματισμό	Διαφωνώ απόλυτα	Μάλλον Διαφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Μάλλον Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Η συμμετοχή ανάπηρων ατόμων σε θεατρικές παραστάσεις συμβάλουν στην	1	2	3	4	5

άρση/άμβλυνση του
στιγματισμού των
ανάπηρων ατόμων
και στην
συμπερίληψη τους
στο κοινωνικό
σύνολο.

Οι θεατρικές
παραστάσεις που
συμμετέχουν
ανάπηρα άτομα,
μπορούν να
αποτελέσουν
ευκαιρία αλλαγής
αντιλήψεων σχετικά
με την αναπηρία.

1

2

3

4

5

Ο δείκτης αξιοπιστίας Cronbach Alpha του παράγοντα «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός» είναι 0,824, επομένως ο παράγοντας είναι αξιόπιστος (Cronbach's alpha = 0,824 > 0,7) (βλ Πίνακας 12).

Πίνακας 12:

Δείκτης Αξιοπιστίας Cronbach's Alpha για τον Παράγοντα «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός» στο Δείγμα των Θεατών

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,824	2

Εφόσον ο παράγοντας «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός» ήταν αξιόπιστος, πραγματοποιήθηκε έλεγχος των συσχετίσεων. Μέσω της δοκιμασίας Kolmogorov-Smirnov διαπιστώθηκε ότι ο παράγοντας «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός» δεν ακολουθούσε κανονική κατανομή ($p=0.00$, Πίνακας 13). Επειδή η

κατανομή προέκυψε μη κανονική ($p=0,0 < 0,05$) (βλ. Πίνακας 13, Εικόνα 14 και Εικόνα 15), οι συσχετίσεις ελέγχθηκαν με μη παραμετρικούς ελέγχους, οι συσχετίσεις ελέγχθηκαν με μη παραμετρικές δοκιμασίες, Mann-Whitney test και Kruskal Wallis test. Δοκιμάστηκαν όλες οι πιθανές συσχετίσεις, αλλά δεν βρέθηκαν σημαντικές συσχετίσεις με τον Παράγοντα «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός».

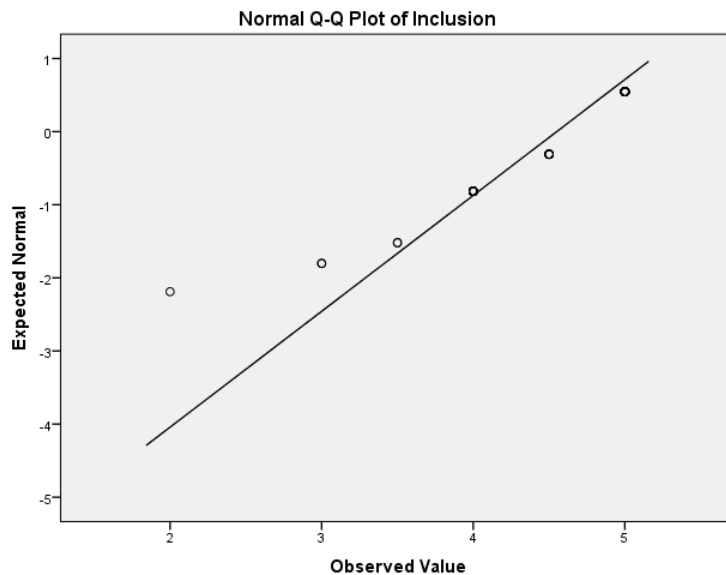
Πίνακας 13:

Τεστ Kolmogorov-Smirnov για τον Έλεγχο Κανονικής Κατανομής του Παράγοντα «Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός» στο Δείγμα των Θεατών

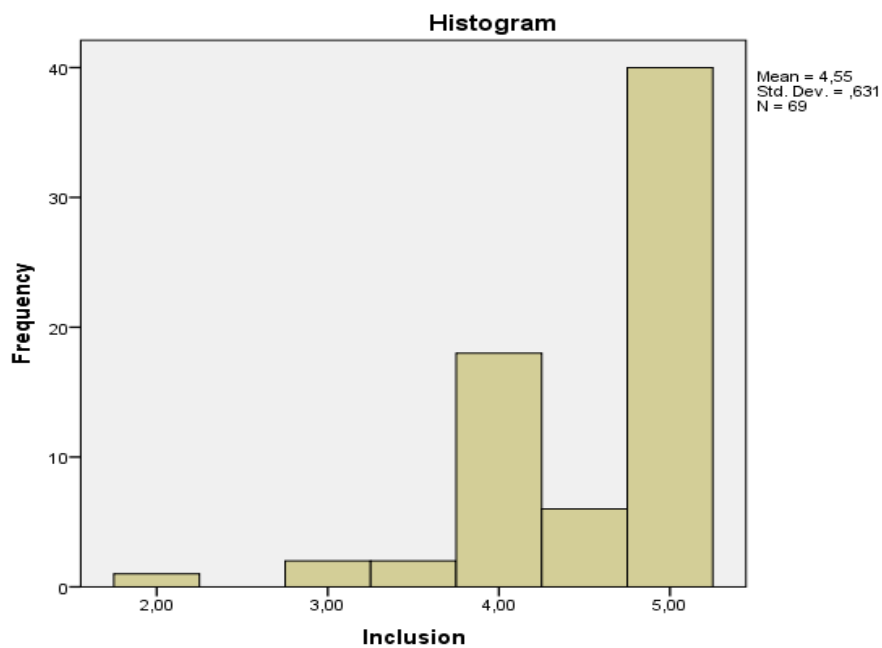
	Tests of Normality					
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	Df	Sig.
Inclusion	,341	69	,000	,717	69	,000

Εικόνα 14

Μη Κανονική Κατανομή του Παράγοντα "Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός" του Δείγματος των Θεατών

Εικόνα 15

Ιστόγραμμα του Παράγοντα "Συμπερίληψη και Κοινωνικός Μετασχηματισμός"

Ποιοτική Ανάλυση των Συνεντεύξεων

Στο δεύτερο σκέλος της έρευνας πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε τρεις από τους έξι ηθοποιούς της παράστασης, ανάπηρα και μη ανάπηρα μέλη, συγκεκριμένα δύο μη ανάπηρα και ένα ανάπηρο μέλος, στον σκηνοθέτη και στην καλλιτεχνική διευθύντρια της ομάδας «Εν Δυνάμει».

Από τα σχόλια των συμμετεχόντων στις συνεντεύξεις τους, τα πιο αντιπροσωπευτικά συνοψίζονται στους παρακάτω άξονες και θα συζητηθούν στη συνέχεια:

- Ομάδα «Εν Δυνάμει» μια μεγαλοκοινωνία/μεγαλογραφία: «...είμαστε πολύ χαρούμενοι που είμαστε εδώ», «μου έχει προσφέρει έναν κόσμο, ένα σύμπαν όπου πια νιώθω πάρα πολύ οικεία», «η ομάδα Εν Δυνάμει είναι το σπίτι μου», «η ομάδα έχει καταφέρει να ανοίξει έναν δρόμο προς την αποδοχή...που βλέπουμε καλύτερα τους ανάπηρους καλλιτέχνες», «...συμπερίληψη, το έχει κάνει πράξη...», «μέσα στην ομάδα είδα το θέατρο από μια σκοπιά πολύ ανθρώπινη, πολύ θεραπευτική, λυτρωτική και από μια πολύ κοινωνική σκοπιά», «είναι ένα κοινωνικό πρότυπο».
- Προσωπική εξέλιξη: «μιλάω πιο καθαρά», «...έχει εξαλειφθεί η διάσπαση προσοχής του...», «...με έκανε να κοιτάξω τον εαυτό μου και να πω ότι πρέπει να είσαι ανοιχτός, διαθέσιμος και αυτό επηρεάζει και τη ζωή μου...», «να απενοχοποιήσω τα αρνητικά συναισθήματα», «με όρισε όχι μόνο καλλιτεχνικά αλλά και σαν άνθρωπο».
- Κοινωνικοποίηση/Κοινωνικοί κανόνες/ Εξάσκηση αλληλεπίδρασης (μέσα από την φιλοσοφία της ομάδας): «με έχει αλλάξει πως είμαι με κόσμο», «είδα τεράστια αλλαγή στις διαπροσωπικές/κοινωνικές μου σχέσεις», «είναι μια φοβερή αλληλεπίδραση, όπου ο ένας κάπου σαν να τραβάει τον άλλον».

- Υπευθυνότητα/Ευθύνη/Ακολούθηση οδηγίων/Δίνω οδηγίες: «κάποιος ανάπηρος είναι με κάποιον μη ανάπηρο, για να ξέρουν ότι ο ένας έχει την ευθύνη του άλλου», «πώς να διαχειριστώ μια ευθύνη».

- Συμπερίληψη/ Τρόπος ζωής (τελικά χρειάζεται/απαιτεί μέθοδο ή τεχνική;): «οποιαδήποτε σχέση, είτε είναι μια με ανάπηρο άτομο είτε όχι, θέλει χρόνο...θέλει να ακούσεις την ανάγκη του άλλου...», «είναι κάτι μέσα στο οποίο ενυπάρχουμε, είναι κομμάτι της φύσης», «πώς κάνεις το ανοίκειο, οικείο», «σε δέχομαι», «μαθήματα στο πώς στέκεσαι, στο πώς θέλεις να ζεις».

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η παρούσα πτυχιακή βασίστηκε στη θεατρική παράσταση «Γούτου Γούπατου» της ομάδας «Εν Δυνάμει». Ο κύριος σκοπός ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο η συγκεκριμένη θεατρική παράσταση συνδράμει στις αντιλήψεις και στην προαγωγή της Δικαιοσύνης Έργου, της Συμπερίληψης και συνάμα του Κοινωνικού Μετασχηματισμού. Επιμέρους στόχοι ήταν να διερευνηθεί ο αντίκτυπος της ομάδας «Εν Δυνάμει», ως μια συμπεριληπτική ομάδα τόσο στον κοινωνικό ιστό όσο και στα μέλη της, μέσω της συμμετοχής τους στην παράσταση Γουτού Γουπατού. Για το στόχο αυτό, διεξήχθησαν συνεντεύξεις σε μερικούς από τους συντελεστές της παράστασης, για να καταγραφεί και να αναλυθεί ποιοτικά η προσωπική τους εμπειρία στη δημιουργία της συγκεκριμένης θεατρικής παράστασης, καθώς και η συμμετοχή τους σε αυτή και στην συμπεριληπτική ομάδα «Εν Δυνάμει».

Ο Αντίκτυπος της Παράστασης Γουτού Γουπατού και της Ομάδας «Εν Δυνάμει» στα μέλη της

Σύμφωνα με τα σχόλιά τους και μέσα από τις συνεντεύξεις τους, τα συμμετέχοντα ανάπηρα και μη ανάπηρα άτομα-ηθοποιοί έχουν εξελιχθεί τόσο καλλιτεχνικά όσο και σε προσωπικό επίπεδο λόγω της συμμετοχής τους στην προετοιμασία της παράστασης, καθώς και γενικότερα στην ομάδα «Εν Δυνάμει». Η δομή και ο τρόπος λειτουργίας της ομάδας έχει συνδράμει στην αύξηση της ενσυναίσθησης των μελών της, στην αντίληψη των αναγκών του συνανθρώπου τους καθώς και στο σεβασμό των προτάσεων, ιδεών και απόψεων του. «...το να ακούω κάτι άλλο, κάτι διαφορετικό, να προσπαθώ να δω πού αλλού μπορώ να πάω από αυτό που μου είναι γνώριμο...». Η μητέρα ενός ανάπηρου

μέλους ανέφερε ότι «τον έμαθε να σκέφτεται και τους άλλους ουσιαστικά, το πώς πρέπει να βοηθήσει αν κάποιος έχει πρόβλημα...». Παράλληλα, καλλιεργήθηκε αβίαστα ένας τρόπος αντίληψης και σκέψης, διευρύνοντας τις προσωπικές άμυνες και ανοίγοντας τον δρόμο προς την ποικιλομορφία («διαφορετικότητα»)· το ανοίκειο. Ιδιαίτερη συμβολή στα παραπάνω είχε το ομαδικό πνεύμα που έχει δημιουργηθεί, μέσω των προβών και της συμβίωσης των μελών, συμβάλλοντας όπως ανέφεραν οι ηθοποιοί στη βίωση ενός νέου κόσμου, ενός «σύμπαντος», ενός «σπιτιού» και στην ενίσχυση του αισθήματος του ανήκειν, «μου έδωσε ταυτότητα». Αυτό είναι σύμφωνο με την άποψη των Lenakakis and Koltsida (2017) και των Nijkamp and Cardol (2020), ότι η συμπερίληψη δημιουργεί το αίσθημα του ανήκειν συμβάλλοντας στη δημιουργία θετικών κοινωνικών σχέσεων και φιλιών. Επίσης, οι ηθοποιοί συνδέθηκαν με τον ρόλο τους σε βαθμό που τους αφορούσε προσωπικά επομένως, όπως υποστηρίζει ο Aguiar (2019), το θέατρο αποτελεί μια κοινωνική διαδικασία, όπου προσδίδεται μια ταυτότητα στους ηθοποιούς, εμπλέκοντάς τους με τρόπο πολυκατευθυντικό στην ερμηνεία του ρόλου τους, εξερευνώντας νέες πτυχές του εαυτού τους καθώς και των άλλων (Aguiar, 2019).

Η επαφή με την αναπηρία και η φιλοσοφία της ομάδας πρόσφερε μια άλλη οπτική στα μέλη, στο να είναι «ανοιχτοί». Όπως υποστηρίζουν και οι Nijkamp and Cardol (2020), οι μη ανάπηροι ηθοποιοί πρέπει να είναι ανοιχτοί στους διαφορετικούς τρόπους έκφρασης των ανάπηρων ηθοποιών στο συμπεριληπτικό θέατρο. Μέσα στο ασφαλές πλαίσιο που ενεργεί η ομάδα, έχει ανθίσει η αμοιβαία ανταλλαγή συναισθημάτων, καθώς και επαγγελματισμού, μεταξύ των ανάπηρων και μη ανάπηρων ατόμων. «...τα ανάπηρα μέλη, μπορεί να κάνουν κάτι ή να πουν κάτι που να μην έχει λογική και νόημα, αλλά τελικά αυτό που έχουν πει, να το κάνουν ένα ωραίο τραγούδι και ξαφνικά να είναι κάτι πολύ

ποιητικό...». Καταθέτοντας την εμπειρία τους, τα μέλη ανέφεραν ότι ο τρόπος ζωής τους μέσα από την ομάδα, άλλαξε. «...οι συνάδελφοί μου με έχουν επηρεάσει στο να πάω από έναν δρόμο που δεν θα πήγαινα...». Τα ανάπηρα άτομα, τόσο μέσω της θεατρικής διαδικασίας όσο και από την συμβίωση με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, έμαθαν να είναι ανεξάρτητα και να ανταπεξέρχονται σε έργα της καθημερινότητας όπως στην εργασία, στην κοινωνική συμμετοχή (συμμετοχή στην κοινότητα, σε δραστηριότητες με φίλους και με την οικογένεια) και στις σύνθετες Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής, όπως ψώνια, καθαριότητα σπιτιού, μαγείρεμα, πλύσιμο πιάτων (American Occupational Therapy Association, 2020) «...έχει μάθει να ανταπεξέρχεται σε καταστάσεις χωρίς εθελοντές...», «...δουλεύει σε καφετέρια...». Επιπλέον, αυξήθηκε η αυτοεκτίμηση και η αυτοπεποίθηση των ανάπηρων ατόμων. «...όταν συμμετέχω στην παράσταση νιώθω χαρά, αισθάνομαι σημαντικός εκεί πάνω...», «...εγώ λέω στον εαυτό μου ότι μπορώ να τα καταφέρω...». Επομένως, η φιλοσοφία της ομάδας και η καθημερινή επικοινωνία των μελών στις πρόβες επηρέασαν τον τρόπο σκέψης τους και κατ' επέκταση τις διαπροσωπικές και κοινωνικές τους σχέσεις, έξω από τον ιστό της ομάδας, όπως υποστηρίζουν και οι Lenakakis and Koltsida (2017).

Το διήγημα του Παπαδιαμάντη, η παράσταση, η φιλοσοφία της ομάδας «Εν Δυνάμει», είναι άρρηκτα συνυφασμένα μεταξύ τους. Η αλληλένδετη αυτή σχέση έγκειται «σε μια πιο ελεύθερη επικοινωνία με τους ανθρώπους», που βασίζεται στην «ειλικρινή περιέργεια» προς τον συνάνθρωπο, «...θέλω να καταλάβω, όχι να κρίνω...». Τόσο οι πρόβες όσο το σπίτι που θα κοιμηθούν μαζί, τα ταξίδια που θα χρειαστεί να κάνουν, οι εκθέσεις που θα σχεδιάσουν ή θα δουν μαζί, ανάπηρα και μη ανάπηρα μέλη, ενέχουν έναν κοινωνικό χαρακτήρα. Ο χρόνος που περνάνε μαζί συνέβαλε στο χτίσιμο φιλιών και

τρόπων επικοινωνίας που περιέχουν την ειλικρινή περιέργεια για τον απέναντι τους. Ορισμένοι ανέφεραν πως «...είναι η καθημερινότητά μου πλέον...έχουν γίνει φίλοι μου...ήξερες ότι πάντα υπάρχουν άνθρωποι να επικοινωνήσεις οποιονδήποτε προβληματισμό σου...», «οι πολλές πρόβες, μας βοήθησε η κίνηση και ο ρόλος, να γίνουμε μια παρέα που είμαστε».

Η επικράτηση ενός κοινού άξονα, μιας κοινής αρχής, δηλαδή ο στόχος παραγωγής ενός ποιοτικού καλλιτεχνικού αποτελέσματος, αναπτύσσεται σε πλαίσια εκπαίδευσης σχέσεων, εργασιακού περιβάλλοντος και καλλιτεχνικής απόδοσης. Στο εσωτερικό της ομάδας δημιουργούνται συστήματα ευθύνης, διότι κάποιος από τα μέλη θα αναδειχθεί, θα ξεχωρίσει και θα έχει την ευκαιρία να λάβει την ιδιότητα της αρχηγίας, όπως ένας σκηνοθέτης. Συνεπώς, πραγματοποιείται κοινωνικά η εκμάθηση του σεβασμού, καθώς υπάρχει μια διάδραση σχέσεων όπου τα μέλη μαθαίνουν να ακολουθούν εντολές και ο αρχηγός ενεργεί φροντιστικά χωρίς να καταχράται την εξουσία, όπως ανέφερε η καλλιτεχνική διευθύντρια «...μαθαίνουν πώς να διαχειρίζονται μια ευθύνη...». Επιπλέον, ο τρόπος δουλειάς σε ζευγάρια, τόσο στις πρόβες όσο και σε άλλες δράσεις για παράδειγμα στα ταξίδια, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, καθιστά την αίσθηση της ευθύνης αντιληπτή. «...πλέον έχει εξελιχθεί, κάποιο ανάπηρο μέλος έχει την ευθύνη του μη ανάπηρου...όλοι έχουμε μια ευθύνη ο ένας για τον άλλον...». Επίσης, μέσω της προετοιμασίας μιας θεατρικής παράστασης, τα ανάπηρα άτομα υπό αυτές τις συνθήκες, έρχονται σε επαφή με την συναισθηματική και σωματική πειθαρχία, βιώνοντας το θέατρο ως μία εργασία. Να σημειωθεί ότι αυτό υποστηρίζεται και από τον Aguiar (2019), ότι στο θέατρο ο καθένας έχει την ατομική ευθύνη για την δική του συμμετοχή και την συλλογική δουλειά (Aguiar, 2019).

Αυτή η «μεγαλοκοινωνία», λοιπόν, αυτός ο «κόσμος» μεταφέρεται επί σκηνής, και συνάμα στις ζωές των μελών εκτός ομάδας. Πάνω στην σκηνή αποτυπώνεται καλλιτεχνικά το πνεύμα συνόλου (ensemble), βλέπει κανείς μια «μεγάλη κοινωνία ηθοποιών» και όχι το κάθε άτομο ως ηθοποιό. Αυτό είναι σύμφωνο με την άποψη του Aguiar (2019), ότι η έννοια του συνόλου ενέχει την ενότητα της ομάδας μέσω της κοινής εμπειρίας και του κοινού μοιράσματος που βιώνουν τα μέλη, με επακόλουθο την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και σχέσεων, ζωτικής σημασίας για το συμμετοχικό θέατρο (Aguiar, 2019). Για την ομάδα, το θέατρο αποτελεί ένα «όχημα» για να επικοινωνήσουν τις κοινωνικές τους ανησυχίες σε σχέση με την αναπηρία, την αποδοχή, την μοναξιά, την ποικιλομορφία, τους σεξουαλικούς φραγμούς, «που σαν κοινωνία δεν τολμάμε να πούμε». «...το θέατρο είναι πιο άμεσος τρόπος...δείχνεις ένα σύστημα επί σκηνής, ένα μικρό κόσμο που εμείς έχουμε φτιάξει και τον αφήνεις (τον θεατή) να αναρωτηθεί, ποιος είναι αυτός ο κόσμος, αν θα ήθελε να υπάρχει σε αυτόν τον κόσμο και πώς δημιουργείται...». Η ανθρώπινη προσέγγιση της «Εν Δυνάμει» δημιούργησε μια νέα συνθήκη, συνύπαρξη, όπου δίνεται η επιλογή σε όλους, και στα ανάπηρα άτομα, να είναι ηθοποιοί, χωρίς να γίνεται καμία έκπτωση από καλλιτεχνικής άποψης, ή αισθητικής, ή παραγωγής θεάτρου ή αναπηρίας. Ο νέος κώδικας που δημιούργησε περιλαμβάνει την ισότιμη συνεισφορά και συμμετοχή για την παραγωγή ενός καλλιτεχνικού αποτελέσματος, όπως ανέφερε ο σκηνοθέτης, «...τόσο αυθόρμητα, τόσο απλόχερα, και τόσο γενναιόδωρα, όπου όλοι προτείνουν, συμμετέχουν, είναι εκεί και εν τέλει με αυτόν τον τρόπο, δημιουργείται ένα θέατρο και μία λογική πάνω στο θέατρο και στην τέχνη και κατ' επέκταση στην ίδια τη ζωή...».

Η συμπερίληψη, ως έννοια ή ως σκοπός, αποτελεί κάτι αυτονόητο στην ιδεολογία της ομάδας «Εν Δυνάμει». Η ομάδα δεν υποδεικνύει ούτε αναζητεί κάποια εξήγηση για

την αναπηρία ή κάποιον τρόπο που να πρέπει η κοινωνία να συμπεριφέρεται στα ανάπηρα άτομα. Απλώς, πρεσβεύει την αποδοχή και ότι «όλοι μπορούν», αναγνωρίζοντας τα ανάπηρα άτομα ως ηθοποιούς και δίνοντάς τους την ευκαιρία να συμμετέχουν σε κάτι καλλιτεχνικό, ισότιμα. Με το «ένστικτο» και την έγνοια του διπλανού, ως γνώμονα, που πηγάζει από την ανθρώπινη ανησυχία για τον συνάνθρωπο. Η συμπερίληψη, λοιπόν, έγκειται στην πράξη, στην αίσθηση ότι όλοι έχουν θέση εδώ, στο «σε δέχομαι πάντα», στο «εμείς θα ζήσουμε όλοι μαζί, ανάπηροι και μη ανάπηροι, και γιατί όχι;» στο «πώς θέλεις να ζεις». Τόσο το συμπεριληπτικό θέατρο, όσο και η συναναστροφή με άτομα που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες, έχει αποδείξει την αλλαγή προοπτικών του κοινού, την άμβλυνση του στίγματος και της προκατάληψης και κατ' επέκταση συμβάλλει στην κοινωνική αλλαγή (Massa et al., 2020. Rizk et al., 2020. Wasmuth et al., 2021, 2022). Επομένως, μέσα από το θέατρο και την τέχνη, όπου επικρατεί η παραπάνω λογική, μεταφέρεται και στην καθημερινή ζωή, αποτελώντας έναν τρόπο ζωής.

Αντιλήψεις Συμμετεχόντων Ατόμων για την Αναπηρία, την Δικαιοσύνη Έργου και την Συμπερίληψη

Αρχικά, οι απαντήσεις των συμμετεχόντων υποδηλώνουν μια ροπή προς το κοινωνικό μοντέλο αναπηρίας. Αυτό διαφαίνεται, σύμφωνα με τα αποτελέσματα από τις πρώτες κιόλας ερωτήσεις που αφορούν στην γνώση για την αναπηρία (η αναπηρία είναι:..., η αναπηρία δεν είναι:...). Για το σύνολο του δείγματος, φάνηκε ότι όσοι συμμετέχοντες έχουν απόψεις κοντά στην φιλοσοφία του κοινωνικού μοντέλου αναπηρίας, «Η αναπηρία είναι κοινωνική κατασκευή, δηλαδή η περιγραφή της σχέσης του ατόμου με το περιβάλλον και όχι ένα ατομικό χαρακτηριστικό», υποστήριξαν ότι τα ανάπηρα άτομα

δεν απολαμβάνουν πλήρως τη Δικαιοσύνη Έργου και τα δικαιώματά τους (βλ. Εικόνα 8). Πιο συγκεκριμένα, το 37,4%, υποστήριξε ότι η αναπηρία είναι μια κοινωνική κατασκευή και το 54,5% επισήμανε ότι η αναπηρία δεν είναι «χαρακτηριστικό του ατόμου, που είναι διαφορετικό σε σύγκριση με το «φυσιολογικό» και «μη φυσιολογικό». Επίσης το 57,2% υποστήριξε ότι η έκφραση «μοναδικότητα/ανθρώπινη ποικιλομορφία» είναι πιο συμπεριληπτική σε σχέση με την έκφραση «ιδιαίτερες ικανότητες», «ειδικές ανάγκες», και «διαφορετικότητα». Ο Μπαρμπαγιάννης (2023), αναφέρει ότι «η κάθε λέξη αποτελεί και μια δήλωση που είναι εμποτισμένη από το κοινωνικοπολιτισμικά προσδιορισμένο περιβάλλον τόσο αυτού που την παράγει όσο κι αυτού που τη δέχεται» (Μπαρμπαγιάννης, 2023, σ. 76).

Για το σύνολο του δείγματος ισχύει ότι η άποψη που έχουν οι συμμετέχοντες σχετικά με την Δικαιοσύνη Έργου και τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων, επηρεάζεται από το επάγγελμα των συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα, στην Εικόνα 4, όπου γίνεται η γραφική απεικόνιση των μέσων τιμών των επαγγελματιών, παρατηρείται ότι οι φοιτητές, που αποτελούν και την πλειοψηφία του δείγματος 35,8%, κυμαίνονται περίπου στο 2,25, το οποίο αποδεικνύει ότι πρεσβεύουν πως τα ανάπηρα άτομα ίσως παρεμποδίζονται από την συμμετοχή τους στον Τομέα Εργασίας, της Τέχνης και του Θεάτρου καθώς και στην κοινότητα, επομένως αντιμετωπίζουν Αδικία Έργου. Επίσης, δεν εξασφαλίζεται για τα ανάπηρα άτομα η Δικαιοσύνη Έργου που θα έπρεπε να έχουν στην κοινωνική ζωή, και στους παραπάνω τομείς. Επιπλέον, όπως φαίνεται στην Εικόνα 5, το 57,14% των συμμετεχόντων που δήλωσαν στην ερώτηση «Επάγγελμα» φοιτητές, σπούδαζαν σε σχολές του τομέα υγείας. Αξίζει να σημειωθεί πως οι φοιτητές φοιτούν σε σχολές του τομέα υγείας και συγκεκριμένα σε τμήμα εργοθεραπείας (βλ. Εικόνα 6), συνεπώς είναι λογική η

παραπάνω αντίληψη, διότι έχουν εντυφώσει στην έννοια της Αδικίας Έργου (παρεμπόδιση συμμετοχής σε έργα), των ανάπηρων ατόμων. Παρομοίως, στο δείγμα των θεατών (το δείγμα απομονώθηκε), ισχύει ότι η άποψη που έχουν οι συμμετέχοντες σχετικά με τη Δικαιοσύνη Έργου και τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων επηρεάζεται από το επάγγελμα των συμμετεχόντων και συγκεκριμένα από επαγγέλματα του τομέα υγείας (βλ. Εικόνα 13). Η πλειοψηφία (82,14%) των φοιτητών του απομονωμένου δείγματος, φοιτούν στο τομέα υγείας και συγκεκριμένα σε τμήμα εργοθεραπείας, όπως και στο συνολικό δείγμα.

Σχετικά με την συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στο θέατρο, όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (88,2%), υποστήριξαν ότι το θέατρο μπορεί να αποτελέσει έναν χώρο εργασίας για τα ανάπηρα άτομα και ότι μπορεί να συμμετέχουν ισότιμα όπως και τα μη ανάπηρα άτομα. Στην συνέχεια, φάνηκε να αναγνωρίζουν τις ανάγκες συμμετοχής των ανάπηρων ατόμων, οι οποίες δεν διαφέρουν από τις ανάγκες των μη ανάπηρων ατόμων όχι μόνο στο θέατρο αλλά και στην κοινωνική ζωή. Επίσης, φαίνεται να συμπεριφέρονται την κατάσταση των ανάπηρων ατόμων για την ισότιμη αντιμετώπιση τους, καθώς και την ανάγκη για καθολικό σχεδιασμό προκειμένου, να εξασφαλιστεί η πλήρης προσβασιμότητα τους.

Ήταν πολύ σημαντικό να ελεγχθεί αν υπάρχει διαφορά στις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σε σχέση με το αν είδαν ή δεν είδαν την παράσταση, προκειμένου να διερευνηθεί αν η συγκεκριμένη παράσταση ενισχύει την συμπερίληψη και αν συμβάλει στον κοινωνικό μετασχηματισμό. Παρόλο που η υπόθεση ήταν $0,064 > 0,05$ (βλ. Πίνακα 8), άρα πολύ κοντά στο να προκύψει στατιστικά σημαντική, ίσως να οφείλεται στο μικρό

δείγμα που αποτελείται από τα άτομα που είδαν την παράσταση. Συνεπώς, προβλέπεται να γίνει και άλλη διερεύνηση στο μέλλον με μεγαλύτερο δείγμα.

Η παράσταση φαίνεται να αποτέλεσε έναυσμα για επιδίωξη παρακολούθησης και άλλων συμπεριληπτικών παραστάσεων της ομάδας «Εν Δυνάμει», ίσως και άλλων συμπεριληπτικών ομάδων, κυρίως λόγω του καλλιτεχνικού αποτελέσματος, της συμπερίληψης και των νοημάτων της παράστασης «...Οι παραστάσεις τους είναι γεμάτες βαθύτερα νοήματα που προσωπικά με γοητεύει να παρακολουθώ κάτι με νόημα και αντίκτυπο στην κοινωνία!...». Αυτό το ενδιαφέρον είναι πολύ πιθανόν να πηγάζει από τα συναισθήματα, τις μνήμες και τις εμπειρίες που ξύπνησε η παράσταση στο κοινό. Οι θεατές ανέφεραν ότι ήρθαν στην μνήμη τους προσωπικά βιώματα από την παιδική τους ηλικία, τα οποία είχαν σχέση με τον εκφοβισμό και την περιθωριοποίηση. Επίσης μερικά συμμετέχοντα άτομα ανέφεραν ότι η παράσταση διέγειρε την ενσυναίσθηση τους «...κυρίως αφορά ένα κομμάτι της ενσυναίσθησης, το να βιώνεις και εσύ εκείνη την ώρα τα γεγονότα και τα συναισθήματα που βιώνουν οι χαρακτήρες...».

Τα περισσότερα άτομα δήλωσαν ότι ήταν εύκολο να διακρίνουν τους ανάπηρους ηθοποιούς από τους μη ανάπηρους ηθοποιούς (66,7% των θεατών τους διέκρινε). Γενικά στο σχήμα της παράστασης συμμετείχαν δύο ανάπηροι ηθοποιοί. Το 53,2% των θεατών της παράστασης απάντησε ότι στην παράσταση συμμετείχε μόνο ένα ανάπηρο άτομο, ενώ το 19,1% απάντησε ότι στην παράσταση συμμετείχαν δύο ανάπηρα άτομα. Αυτό μπορεί να συμβαίνει, διότι αρχικά οι περισσότεροι που απάντησαν ότι στην παράσταση διέκριναν μόνο ένα ανάπηρο ηθοποιό, είδαν την παράσταση στην Πτολεμαΐδα τον Δεκέμβριο του 2022, όπου ο ένας ανάπηρος ηθοποιός απουσίαζε. Επιπλέον, η μια ηθοποιός έχει σύνδρομο down, το οποίο είναι περισσότερο αναγνωρίσιμο, λόγω των εξωτερικών

συγκεκριμένων χαρακτηριστικών του συνδρόμου. Επιπλέον, τα παραπάνω δεδομένα μπορεί να αντιπροσωπεύουν τη γνώση και την αντίληψη του κοινού για την αναπηρία (για το τι είναι αναπηρία).

Στην ερώτηση «Τι σκεφτήκατε όταν είδατε τα ανάπηρα άτομα να συμμετέχουν στην παράσταση;», το 44% απάντησε «επιτέλους συμπερίληψη». Πολλοί απάντησαν ότι εντυπωσιάστηκαν, καθώς θαύμασαν την προσπάθεια των ανάπηρων ατόμων να συμμετέχουν σε θεατρικές παραστάσεις και για πολλούς αποτέλεσε πηγή έμπνευσης. Επίσης, περίπου οι μισοί από τους θεατές απάντησαν ότι η παράσταση έχει αλλάξει κάτι στην αντίληψη τους για τα ανάπηρα άτομα (56%). Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό των θεατών έκανε σχόλια σχετικά με τα δικαιώματα έργου των ανάπηρων ατόμων στην κοινωνία, στον εργασιακό τομέα και στον τομέα της τέχνης και ότι αναγνώρισε τις καλλιτεχνικές ικανότητες, καθώς και τις ανάγκες των ανάπηρων ατόμων. Συνεπώς, σύμφωνα με τα αποτελέσματα, η παράσταση Γουτού Γουπατού ως μία συμπεριληπτική παράσταση αποτέλεσε φορέα γνώσεων για την αναπηρία και να διεύρυνε τις αντιλήψεις του κοινού για τις ικανότητες συμμετοχής των ανάπηρων ατόμων στο θέατρο. Αυτό είναι σύμφωνο με αναφορές στην σύγχρονη βιβλιογραφία με παρόμοια αποτελέσματα από άλλες συμπεριληπτικές θεατρικές παραστάσεις. (Marie & Bailey, 2022. Massa et al., 2020). Επιπλέον, το 16,7%, τόνισε ότι η παράσταση αποτέλεσε αφύπνιση για συμπερίληψη.

Οι συμμετέχοντες, επίσης ερωτήθηκαν για την αναγνώριση των χαρακτηριστικών σε σχέση με τον Μανωλιό, που δημιουργούν δυσλειτουργία ή εμπόδια στην καθημερινότητά του. Παρόλο που στις αρχικές ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, οι οποίες αφορούν στο συνολικό δείγμα, και κυρίως εστιάζουν στο τι είναι αναπηρία, οι απαντήσεις

των συμμετεχόντων τείνουν προς το Κοινωνικό Μοντέλο Αναπηρίας, στην συγκεκριμένη ερώτηση ισχύει το αντίθετο. Το 52% των συμμετεχόντων απάντησαν ότι η «δυσκολία στην επικοινωνία» εμποδίζει τον Μανωλιό στην καθημερινή του λειτουργικότητα και μόνο 20% υποστήριξε ότι η αντιμετώπιση του Μανωλιού από τον κοινωνικό περίγυρο, αποτελεί πρόσκομμα στην καθημερινότητα του. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 20% δεν αναγνώρισε τα χαρακτηριστικά, πράγμα που μπορεί να υποδηλώνει έλλειψη επαρκούς γνώσης για την αναπηρία. Επίσης, μόνο το 8% απάντησε ότι η δυσλειτουργία στην καθημερινή ζωή του Μανωλιού οφείλεται στην σωματική αναπηρία του, αποτελώντας ένα θετικό στοιχείο, καθώς φαίνεται ότι οι συμμετέχοντες δεν δίνουν έμφαση στην βλάβη, όπως υποστηρίζει το Ιατρικό Μοντέλο.

Τα νοήματα/μηνύματα που ανέφεραν οι θεατές ότι κράτησαν από την παράσταση ήταν συνυφασμένα με την πλοκή του έργου. Ανέφεραν κυρίως τον τρόπο συμπεριφοράς απέναντι στην αναπηρία αλλά και γενικά σε κάθε συνάνθρωπο, τονίζοντας την αγάπη, την θέληση, την αποδοχή και τον σεβασμό που διαμορφώνουν μια φιλία. Επίσης, το 28% των θεατών ανέφερε ότι η «Συμπερίληψη» ήταν αυτό που τους άγγιξε, συνεπώς διαφαίνεται το κοινωνικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει η παράσταση Γουτού Γουπατού της ομάδας «Εν Δυνάμει» στο κοινό. Επιπλέον πολλοί (16%) ανέφεραν την φράση στο φιλάνε της παράστασης «Μικρέ μου εαυτέ, αν με έβλεπες τώρα θα με συμπαθούσες;». Αξιοσημείωτο είναι ότι το υπόλοιπο 16% των συμμετεχόντων ατόμων που απάντησε ότι δεν θυμάται, δεν αποτελεί έκπληξη καθώς, το χρονικό διάστημα που είχε περάσει από την στιγμή που είδαν την παράσταση ήταν μεγάλο. Στο τέλος, φάνηκε το ενδιαφέρον για την αναπηρία και την συμπερίληψη που προίκισε το κοινό η παράσταση Γουτού Γουπατού. Σχόλια σχετικά με στάσεις και αντιλήψεις περί αποδοχής του άλλου ήταν κυρίαρχα, καθώς και προτάσεις

σχετικά με την παρακολούθηση και άλλων συμπεριληπτικών παραστάσεων της ομάδας
«Εν Δυνάμει», «Μακάρι να ανέβουν κι άλλες παραστάσεις σαν αυτή».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας ήταν αρχικά η διερεύνηση των γνώσεων και των απόψεων των συμμετεχόντων για την αναπηρία και αν συμβαδίζουν με την θεωρία του Κοινωνικού Μοντέλου Αναπηρίας, της Δικαιοσύνης Έργου και της Συμπερίληψης και κατά πόσο το Συμπεριληπτικό Θέατρο συμβάλλει στη Συμπερίληψη και κατ' επέκταση στον Κοινωνικό Μετασχηματισμό. Στο δεύτερο σκέλος, τέθηκε υπό διερεύνηση η συμβολή της παράστασης «Γουτού Γουπατου» της ομάδας «Εν Δυνάμει», η γνώση των θεατών για την αναπηρία, καθώς και το αν άλλαξε/μετακινήθηκε κάτι μέσα του σε σχέση με την αναπηρία. Τέλος, διερευνήθηκε αν έχουν διαφορετικές αντιλήψεις για την αναπηρία όσοι είδαν την παράσταση από αυτούς που δεν την είδαν και ο αντίκτυπος της ομάδας «Εν Δυνάμει», τόσο στα μέλη της όσο και κοινωνικά.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει σημαντική κλίση μερικών συμμετεχόντων προς το κοινωνικό μοντέλο αναπηρίας. Προέκυψε σημαντική συσχέτιση μεταξύ των απόψεων των συμμετεχόντων για τη Δικαιοσύνη Έργου και τα δικαιώματα των ανάπηρων ατόμων με το επάγγελμα των συμμετεχόντων τόσο στο συνολικό δείγμα, όσο και στο δείγμα των θεατών. Επίσης, γενικότερα αλλά και λόγω της παράστασης «Γουτού Γουπατου», οι συμμετέχοντες φάνηκε ότι αναγνωρίζουν τις ικανότητες των ανάπηρων ατόμων ως ηθοποιών και ότι χρειάζεται να έχουν ισότιμη αντιμετώπιση τόσο στο θέατρο ως χώρο εργασίας όσο και στην ευρύτερη κοινωνική ζωή.

Τα αποτελέσματα της παρούσας ερευνητικής μελέτης καταδεικνύουν ότι η παράσταση «Γουτού Γουπατού» φάνηκε να αφύπνισε το κοινό για τη συμπερίληψη, κυρίως λόγω του καλλιτεχνικού αποτελέσματος, των νοημάτων της παράστασης και της συμμετοχής ανάπηρων ηθοποιών. Επιπλέον, η παράσταση φάνηκε να συνέβαλε στον εμπλουτισμό των γνώσεων σχετικά με τις Αδικίες Έργου που αντιμετωπίζουν τα ανάπηρα άτομα. Αξιοσημείωτο είναι ότι η παράσταση φάνηκε να ενέχει μια κοινωνικομετασχηματιστική τάση, διότι κινητοποίησε το ενδιαφέρον των θεατών για τη Δικαιοσύνη Έργου, την ισότιμη κοινωνική συμμετοχή των ανάπηρων ατόμων στην κοινωνική ζωή, καθώς και στον εργασιακό τομέα.

Τα μέλη της ομάδας «Έν Δυνάμει», σύμφωνα με τις συνεντεύξεις τους, αναπτύχθηκαν τόσο καλλιτεχνικά όσο και σε προσωπικό επίπεδο μέσα στους κόλπους της ομάδας. Η υιοθέτηση ενός τρόπου ζωής, που ενέχει χώρο για την αυθόρμητη αποδοχή της ποικιλομορφίας, η ανάπτυξη ουσιαστικών φιλιών μέσα σε ένα πλαίσιο με επαγγελματικό χαρακτήρα και η ανάληψη ευθυνών και υποχρεώσεων, δημιούργησε ένα ασφαλές μέρος εξέλιξης για όλους. Η ανάπτυξη τρόπων επικοινωνίας υπό συνθήκες σεβασμού συνέβαλε στην αυτονομία των ανάπηρων ατόμων σε διάφορους Τομείς Έργου, της Εργασίας, της Συμμετοχής στην Κοινότητα και στις σύνθετες Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής. Το θέατρο αποτελεί ένα μέσο, για την προώθηση της νοοτροπίας της ομάδας. Επομένως η ομάδα «Έν Δυνάμει» αποτελεί ένα «κοινωνικό πρότυπο», τόσο για τα μέλη της ομάδας όσο και για τον ευρύτερο κοινωνικό ιστό.

Παρόλο που δεν διαπιστώθηκε αν υπάρχει διαφορά στις αντιλήψεις των συμμετεχόντων σε σχέση με το αν είδαν ή δεν είδαν την παράσταση, προκειμένου να διερευνηθεί αν η συγκεκριμένη παράσταση ενισχύει την συμπερίληψη και αν συμβάλει στον κοινωνικό μετασχηματισμό, φάνηκε ότι η παράσταση ενέχει κοινωνικομετασχηματιστική ροπή. Συνεπώς, καθίσταται σημαντική η μελλοντική διερεύνηση σε μεγαλύτερο δείγμα των θεατών της παράστασης.

Τα αποτελέσματα καθιστούν επιτακτική τη συμμετοχή, τόσο των ανάπηρων ατόμων όσο και των μη ανάπηρων ατόμων, σε συμπεριληπτικές καλλιτεχνικές ομάδες, όπως η ομάδα «Εν Δυνάμει». Το συμπεριληπτικό θέατρο, και γενικότερα οι συμμετοχικές τέχνες, συμβάλουν στην ενδυνάμωση της Δικαιοσύνης Έργου, καθώς πρεσβεύουν την υιοθέτηση μιας νοοτροπίας αποδοχής του διπλανού, που ενέχει μετασχηματιστικές δυνάμεις και μπορεί να συμβάλει στην κοινωνική ευημερία και αρμονία.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι περιορισμοί που προκύπτουν στη συγκεκριμένη έρευνα είναι οι παρακάτω. Αρχικά, η χρονολογική στιγμή που δημοσιεύτηκε το ερωτηματολόγιο στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και στάλθηκε στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των θεατών απείχε μεγάλο χρονικό διάστημα από την στιγμή που είχαν δει την παράσταση ή τις προηγούμενες παραστάσεις. Συνεπώς, λόγω του χρονικού αυτού διαστήματος, οι συμμετέχοντες δεν θυμόντουσαν πλήρως την παράσταση, προκειμένου να ανταπεξέλθουν επαρκώς στις απαιτήσεις των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου. Επιπλέον, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες του ερωτηματολογίου είναι συνολικά 187, ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα για την πραγματοποίηση της έρευνας. Ωστόσο, στην Ενότητα 4 του ερωτηματολογίου, που αφορούσε μόνο στα άτομα που είχαν παρακολουθήσει την παράσταση, οι συμμετέχοντες μειώθηκαν κάτω από το μισό του αρχικού δείγματος, με αυξομειώσεις στις απαντήσεις κάποιων ερωτήσεων, με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση του δείγματος και ενδεχομένως και των αποτελεσμάτων.

Επίσης, στο ποιοτικό σκέλος της έρευνας που αφορά στις συνεντεύξεις των ηθοποιών και των συντελεστών της παράστασης, χρειάζεται να αναφερθεί ότι δεν λήφθηκαν συνεντεύξεις από όλους τους ηθοποιούς της παράστασης. Επομένως, μπορεί να επηρεαστεί το αποτέλεσμα της έρευνας.

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Το θέατρο αποτελεί ένα κατάλληλο και ικανοποιητικό μέσο για την προάσπιση της Δικαιοσύνης Έργου και της συμπερίληψης. Η συμμετοχή σε έργα (occupational participation) και η συναισθηματική εμπλοκή σε έργα (occupational engagement) των ανάπηρων ατόμων, καθώς και ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες, μπορεί να ενισχυθεί από την εφαρμογή μιας πληθυσμιακής προσέγγισης για την κοινωνική συμμετοχή, όπως είναι το θέατρο. Προτείνεται, λοιπόν, η χρήση του θεάτρου στην εργοθεραπευτική πρακτική ως μέσο για την προαγωγή της Δικαιοσύνης Έργου τόσο σε επίπεδο συμπερίληψης των ανάπηρων ατόμων και σε επίπεδο επαγγελματικής αποκατάστασης, όσο και σε επίπεδο κοινωνικού μετασχηματισμού. Επίσης, η χρήση του συμπεριληπτικού θεάτρου μπορεί να συνεισφέρει στην αλλαγή των αντιλήψεων του κοινού σε σχέση με την αναπηρία για την μετάδοση μιας συμπεριληπτικής νοοτροπίας και επομένως να χρησιμοποιηθεί στην κοινότητα για τον παραπάνω σκοπό.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Για τη διεύρυνση του ερευνητικού πεδίου θα μπορούσε να επεκταθεί η διεύρυνση της αποτελεσματικότητας του θεάτρου ως συμπεριληπτικό μέσο, τόσο στην εργοθεραπευτική πρακτική όσο και σε άλλα πεδία, σε μεγαλύτερο δείγμα, σε διαφορετικό περιθωριοποιημένο πληθυσμό και με άλλες μορφές τέχνης. Μια επιπλέον πρόταση θα μπορούσε να είναι η περαιτέρω διερεύνηση των ανάπηρων ατόμων και των δικών τους αντιλήψεων από την συμμετοχή τους σε αντίστοιχα πεδία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Agner, J. (2017). Understanding and applying empowerment theory to promote occupational justice. *Journal of Occupational Science*, 24(3), 280–289.
<https://doi.org/10.1080/14427591.2017.1338191>
- Aguiar, J. (2019). Applied Theatre in Peacebuilding and Development. *Journal of Peacebuilding & Development*, 15(1), 45–60. <https://doi.org/10.1177/1542316619866419>
- American Occupational Therapy Association. (2014). Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process (3rd Edition). *American Journal of Occupational Therapy*, 68(1), S1–S48. <https://doi.org/10.5014/ajot.2014.682006>
- American Occupational Therapy Association. (2020). Occupational therapy practice framework: Domain and process. *American Journal of Occupational Therapy*, 74(4).
<https://doi.org/10.5014/ajot.2020.74s2001>
- Bailliard, A. L., Dallman, A. R., Carroll, A., Lee, B. D., & Szendrey, S. (2020). Doing Occupational Justice: A Central Dimension of Everyday Occupational Therapy Practice. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 87(2), 144–152.
<https://doi.org/10.1177/0008417419898930>
- Bogear, T., Kantarzi, S., Ammeraal, M., Todorova, L. A., Algado, S. S., Burger, M. C., Apostologlou, V., Karametsos, D., Karampetson, M., Lazopoulos, S., Meermans, K., & Tsonou, V. (2016). Empowering social inclusion in challenging times. In D. Sakellariou, N. Polland (Eds), *Occupational therapies without borders: Integrating justice with practice, 2nd edition* (pp. 390–400). Elsevier.

- Cook, A. (2020). Using an inclusive therapeutic theatre production to teach self-advocacy skills in young people with disabilities. *The Arts in Psychotherapy, 71*, 101715.
<https://doi.org/10.1016/j.aip.2020.101715>
- de Haas, H., Fransen, S., Natter, K., Schewel, K., & Vezzoli, S. (2020). *Social transformation*. International Migration Institute (IMI).
- Frank, G. (2020). Social Transformation in Theory and Practice: Resources for Radicals in Participatory Art, Occupational Therapy and Social Movements. In S. Kantartzis, N. Polland, H. van Bruggen (Eds), *And a seed was planted* (pp. 107–128). Whiting & Birch Ltd.
- Gallagher, D. J., Connor, D. J., & Ferri, B. A. (2014). Beyond the far too incessant schism: special education and the social model of disability. *International Journal of Inclusive Education, 18*(11), 1120–1142. <https://doi.org/10.1080/13603116.2013.875599>
- Goodley, D. (2001). “Learning Difficulties”, the Social Model of Disability and Impairment: Challenging epistemologies. *Disability & Society, 16*(2), 207–231.
<https://doi.org/10.1080/09687590120035816>
- Gupta, J. (2016). Mapping the Evolving Ideas of Occupational Justice. *OTJR: Occupation, Participation and Health, 36*(4), 179–194. <https://doi.org/10.1177/1539449216672171>
- Hammell, K. R. W., & Beagan, B. (2016). Occupational injustice: A critique. *Canadian Journal of Occupational Therapy, 84*(1), 58–68. <https://doi.org/10.1177/0008417416638858>
- Hammell, K. R. W., & Iwama, M. K. (2011). Well-being and Occupational rights: an Imperative for Critical Occupational Therapy. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy, 19*(5), 385–394. <https://doi.org/10.3109/11038128.2011.611821>

- Hocking, C., Townsend, E. (Liz), & Mace, J. (2021). World Federation of Occupational Therapists position statement: Occupational Therapy and Human Rights (Revised 2019) – the backstory and future challenges. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 1–7. <https://doi.org/10.1080/14473828.2021.1915608>
- Kauffman, J. M., Hallahan, D. P., & Paige Cullen Pullen. (2017). *Handbook of Special Education*. Routledge.
- Lenakakis, A., & Koltsida, M. (2017). Disabled and non-disabled actors working in partnership for a theatrical performance: a research on theatrical partnerships as enablers of social and behavioural skills for persons with disabilities. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 22(2), 251–269. <https://doi.org/10.1080/13569783.2017.1286975>
- Malfitano, A. P. S., de Souza, R. G. da M., Townsend, E. A., & Lopes, R. E. (2019). Do occupational justice concepts inform occupational therapists' practice? A scoping review. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 86(4), 299–312. <https://doi.org/10.1177/0008417419833409>
- Marie, T., & Bailey, S. (2022). Creating an inclusive community in your school through Barrier-Free Theatre. *Arts Education Policy Review*, 124(4), 1–8. <https://doi.org/10.1080/10632913.2022.2070888>
- Massa, A., DeNigris, D., & Gillespie-Lynch, K. (2020). Theatre as a tool to reduce autism stigma? evaluating “Beyond Spectrums.” *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, 25(4), 613–630. <https://doi.org/10.1080/13569783.2020.1732810>

- Massó-Guijarro, B., Pérez-García, P., & Cruz-González, C. (2021). Applied Theatre as a strategy for intervention with disadvantaged groups: a qualitative synthesis. *Educational Research*, 63(3), 337–356. <https://doi.org/10.1080/00131881.2021.1945476>
- Messiou, K. (2017). Research in the field of inclusive education: time for a rethink? *International Journal of Inclusive Education*, 21(2), 146–159. <https://doi.org/10.1080/13603116.2016.1223184>
- Morville, A.-L., & Jessen-Winge, C. (2018). Creating a bridge: An asylum seeker's ideas for social inclusion. *Journal of Occupational Science*, 26(1), 53–64. <https://doi.org/10.1080/14427591.2018.1500933>
- Moyo, C., & Sibanda, N. (2019). Deploying performance poetry in dispelling HIV and AIDS stigma: An applied theatre approach. *Applied Theatre Research*, 7(2), 197–210. https://doi.org/10.1386/atr_00016_1
- Μπαρμπαγιάννης, Π. (2023). Η Δύναμη των Λέξεων περί Αναπηρίας στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση. *Journal of Culture in Tourism, Art and Education*, 3(1), 74–81.
- Muñoz, C. G. (2018). Challenges in occupational justice and social inclusion: Selected experiences within Valdivia's civil society. *Journal of Occupational Science*, 25(4), 486–496. <https://doi.org/10.1080/14427591.2018.1517404>
- Nijkamp, J., & Cardol, M. (2020). Diversity, opportunities and challenges of inclusive theatre. *Journal of Social Inclusion*, 11(2), 20. <https://doi.org/10.36251/josi.153>
- Oliver, M. (2013). The social model of disability: thirty years on. *Disability & Society*, 28(7), 1024–1026. <https://doi.org/10.1080/09687599.2013.818773>
- Oliver, M., & Sapey, B. (2006). *Social work with disabled people*. Palgrave Macmillan.

- Pereira, R. B., Whiteford, G., Hyett, N., Weekes, G., Di Tommaso, A., & Naismith, J. (2020). Capabilities, Opportunities, Resources and Environments (CORE): Using the CORE approach for inclusive, occupation-centred practice. *Australian Occupational Therapy Journal*, 67(2), 162–171. <https://doi.org/10.1111/1440-1630.12642>
- Peters, L., & Galvaan, R. (2020). A scoping review exploring “opportunity” in occupational science: Possibilities for conceptual development. *Journal of Occupational Science*, 28(2), 1–19. <https://doi.org/10.1080/14427591.2020.1832906>
- Pizarro, E., Estrella, S., Figueroa, F., Helmke, F., Pontigo, C., & Whiteford, G. (2018). Understanding occupational justice from the concept of territory: A proposal for occupational science. *Journal of Occupational Science*, 25(4), 463–473. <https://doi.org/10.1080/14427591.2018.1487261>
- Rizk, N., Jones, S., Shaw, M. H., & Morgan, A. (2020). Using Forum Theater as a Teaching Tool to Combat Patient Bias Directed Toward Health Care Professionals. *MedEdPORTAL*, 16(1), 1022. https://doi.org/10.15766/mep_2374-8265.11022
- Shakespeare, T., & Watson, N. (2001). The social model of disability: An outdated ideology? *Research in Social Science and Disability*, 2, 9–28. [https://doi.org/10.1016/s1479-3547\(01\)80018-x](https://doi.org/10.1016/s1479-3547(01)80018-x)
- Storsve, K., Gjørsum, R. G., & Rasmussen, B. (2021). Drama as democratic and inclusive practice. *Youth Theatre Journal*, 35:1-2, 65–78. <https://doi.org/10.1080/08929092.2021.1891164>
- Townsend, E., & Wilcock, A. (2004). Occupational justice . In *An introduction to occupation: The art and science of living* (pp. 243–273). Thorofare, NJ: Prentice Hall.

- Tugli, A. K., Klu, E. K., & Morwe, K. (2014). Critical Elements of the Social Model of Disability: Implications for Students with Disabilities in a South African Institution of Higher Education. *Journal of Social Sciences*, 39(3), 331–336.
<https://doi.org/10.1080/09718923.2014.11893295>
- Wasmuth, S., Leonhardt, B., Pritchard, K., Li, C.-Y., DeRolf, A., & Mahaffey, L. (2021). Supporting Occupational Justice for Transgender and Gender-Nonconforming People Through Narrative-Informed Theater: A Mixed-Methods Feasibility Study. *The American Journal of Occupational Therapy*, 75(4). <https://doi.org/10.5014/ajot.2021.045161>
- Wasmuth, S., Milton, C., Pritchard, K., Johnson, K. R., Wakeford, L., Caldwell, B., Peak, K., Briggeman, L., & Johnson, K. (2022). Narrative Theater to Examine and Mitigate Anti-Black Racism Within Occupational Therapy. *OTJR: Occupation, Participation and Health*, 43(1), 81–89. <https://doi.org/10.1177/15394492221078190>
- Wasmuth, S., Pritchard, K., Milton, C., & Smith, E. (2020). A Mixed-method Analysis of Community-Engaged Theatre Illuminates Black Women’s Experiences of Racism and Addresses Healthcare Inequities by Targeting Provider Bias. *INQUIRY: The Journal of Health Care Organization, Provision, and Financing*, 57, 1–10.
<https://doi.org/10.1177/0046958020976255>
- Whiteford, G., Jones, K., Rahal, C., & Suleman, A. (2018). The Participatory Occupational Justice Framework as a tool for change: Three contrasting case narratives. *Journal of Occupational Science*, 25(4), 497–508. <https://doi.org/10.1080/14427591.2018.1504607>

World Federation of Occupational Therapists, [WFOT]. (2019). *Occupational Therapy and Human Rights* . World Federation of Occupational Therapists.

<https://wfot.org/resources/occupational-therapy-and-human-rights>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ενότητα 1 από 4

Διερεύνηση απόψεων σχετικά με την Δικαιοσύνη Έργου και την Συμπερίληψη των Ανάπηρων Ατόμων μέσω της παράστασης ΓΟΥΤΟΥ ΓΟΥΠΑΤΟΥ της ομάδας "Εν Δυνάμει".

Ονομάζομαι Ραφαηλία Γεωργιάδου και είμαι τελειόφοιτη φοιτήτρια στο τμήμα Εργοθεραπείας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Στα πλαίσια εκπόνησης της πτυχιακής μου εργασίας, με επιβλέπουσα την κα Κατσιάνα Αικατερίνη, Επίκουρη Καθηγήτρια του Τμήματος Εργοθεραπείας, ΠΔΜ, διεξάγω έρευνα με σκοπό τη διερεύνηση των απόψεων των ατόμων της κοινότητας, σχετικά με την Δικαιοσύνη Έργου (Occupational Justice) και την συμπερίληψη των Ανάπηρων Ατόμων μέσω της τέχνης και ιδιαίτερα μέσω της παράστασης ΓΟΥΤΟΥ ΓΟΥΠΑΤΟΥ. Για το λόγο αυτό θα σας παρακαλούσα να αφιερώσετε λίγο από τον χρόνο σας για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου παρακάτω. Η συμμετοχή σας είναι εθελοντική όμως εξαιρετικής σημασίας για την διεξαγωγή της έρευνας και χωρίς αυτή δεν είναι δυνατή η ολοκλήρωση της.

Η έρευνα πληρεί τους κανόνες Ηθικής και Δεοντολογίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΣΚΟΠΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στην έρευνα τυγχάνουν επεξεργασίας από το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Επιστημονική Υπεύθυνος είναι η Επίκουρη Καθηγήτρια του τμήματος εργοθεραπείας κα ΚΑΤΣΙΑΝΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ με στοιχεία επικοινωνίας: τηλέφωνο 6944260390 και email akatsiana@uowm.gr. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα προορίζονται για τον σκοπό διεξαγωγής επιστημονικής έρευνας με τίτλο: «Διερεύνηση αντιλήψεων σχετικά με την Δικαιοσύνη Έργου και την Συμπερίληψη των Ανάπηρων Ατόμων μέσω της παράστασης ΓΟΥΤΟΥ ΓΟΥΠΑΤΟΥ της ομάδας "Εν Δυνάμει"». Στο πλαίσιο αυτό η ερευνητική δραστηριότητα περιλαμβάνει συμπλήρωση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου όπου η καταγραφή των απαντήσεων είναι ανώνυμη. Τα συλλεγόμενα δεδομένα θα είναι προσβάσιμα μόνο από τους ερευνητές και τον επιστημονικό υπεύθυνο της έρευνας και θα διαφυλαχθούν από οποιαδήποτε εξωτερική πρόσβαση. Η επεξεργασία των δεδομένων αυτών για τον ανωτέρω σκοπό και η συμμετοχή στην έρευνα δεν συνεπάγονται δικαίωμα αποζημίωσης ή οικονομικά οφέλη οποιασδήποτε μορφής. Η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων σας διενεργείται, εφόσον την παράσχετε, με τη ρητή συγκατάθεσή σας κατ' άρθρο 6 § 1 περίπτωση α του Κανονισμού (ΕΕ) για την Προστασία Δεδομένων (ΓΚΠΔ), την οποία δικαιούστε να ανακαλέσετε οποτεδήποτε και αζημίως, εκτός αν αυτό καθιστά αδύνατη ή παρακωλύει σοβαρά την έρευνα. Μπορείτε να ασκήτε τα δικαιώματά σας αποστέλλοντας σχετικό αίτημα προς τον Υπεύθυνο Προστασίας Δεδομένων του Πανεπιστημίου στη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου dro@uowm.gr. Παράλληλα, αν θεωρείτε ότι η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που σας αφορά παραβαίνει τον ΓΚΠΔ, έχετε δικαίωμα υποβολής καταγγελίας στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (www.dpa.gr) ή στην εποπτική αρχή του κράτους μέλους της ΕΕ όπου διαμένετε ή εργάζεστε ή στην εποπτική αρχή του τόπου της εικαζόμενης παράβασης.

Εκτιμώμενη διάρκεια συμπλήρωσης: 15' -20'

Ευχαριστώ για την συμμετοχή σας!

Δήλωση Συγκατάθεσης στην έρευνα που πήρε την έγκριση της επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. *

Ναι

Όχι

Μετά την ενότητα 1 Συνέχεια στην επόμενη ενότητα

Ενότητα 2 από 4

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Περιγραφή (προαιρετικό)

1.Φύλο *

Άνδρας

Γυναίκα

2.Ηλικία *

18-22

23-33

34-44

45-55

56-66

67 και άνω

3.Μορφωτικό Επίπεδο *

- Απόφοιτος Δημοτικού
- Απόφοιτος Γυμνασίου
- Απόφοιτος Λυκείου
- Πτυχίο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
- Μετα-λυκειακή Εκπαίδευση (π.χ. ΙΕΚ)
- Φοιτητής-α
- Μεταπτυχιακό Δίπλωμα
- Διδακτορικό Δίπλωμα

4.Επάγγελμα *

- Ελεύθερος Επαγγελματίας
- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Άνεργος/η
- Οικοκυρικά
- Φοιτητής/α
- Άλλο...

5.Προσδιορίστε το επάγγελμα/σχολή συγκεκριμένα.

Κείμενο σύντομης απάντησης

6. Έχετε ανάπηρο άτομο στο οικογενειακό ή κοντινό σας περιβάλλον; *

- Ναι
- Όχι

7. Αν όχι, έχετε ξανά έρθει σε επαφή με ανάπηρα άτομα;

- Ναι
- Όχι

Ενότητα 3 από 4

Δικαιοσύνη του έργου (Occupational Justice) και Συμπερίληψη των Ανάπηρων Ατόμων μέσω της Τέχνης.

Περιγραφή (προαιρετικό)

1. Η αναπηρία είναι: *

- κάποια ελαττωματικά χαρακτηριστικά που έχει το άτομο και το καθιστούν ανίκανο σε δραστηριότητε...
- μια βλάβη, δηλαδή η στέρηση μέρους ή του συνόλου ενός μέλους, ή η ύπαρξη ενός ελαττωματικού μέ...
- μια κατάσταση που εξετάζεται ή θεραπεύεται από κάποιο ιατρό ή ειδικό θεραπευτή.
- κοινωνική κατασκευή, δηλαδή η περιγραφή της σχέσης του ατόμου με το περιβάλλον και όχι ένα ατομ...

2. Η αναπηρία δεν είναι: *

- ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, με ατομική και κοινωνική διάσταση.
- κοινωνική κατασκευή που στηρίζεται σε αρνητικές συμπεριφορές και προκαταλήψεις.
- χαρακτηριστικό του ατόμου που είναι διαφορετικό σε σύγκριση με το φυσιολογικό και μη φυσιολογικό.
- αποτέλεσμα των κοινωνικών, πολιτισμικών, οικονομικών και πολιτικών εμποδίων.

3. Πώς θα έπρεπε κατά την γνώμη σας να αντιμετωπίζονται τα ανάπηρα άτομα; *

- Με την εκπαίδευση των ανάπηρων ατόμων ώστε να τείνουν περισσότερο προς το "φυσιολογικό" για ν...
- Το κράτος και γενικότερα κάθε κοινωνία να έχουν την ευθύνη να μεριμνήσουν για την ύπαρξη προσβα...
- Δημιουργώντας Φιλανθρωπικές Δράσεις για να βοηθήσουμε τα ανάπηρα άτομα, προκειμένου να καλυ...

4. Ποια, κατά την γνώμη σας, είναι πιο συμπεριληπτική έκφραση για την αναπηρία; *

- ειδικές ανάγκες
- ιδιαίτερες ικανότητες
- διαφορετικότητα
- μοναδικότητα/ανθρώπινη ποικιλομορφία

5. Ποια είναι η γνώμη σας για την συμμετοχή ανάπηρων ατόμων στο θέατρο; *

- Το θέατρο αποτελεί βιωματική μάθηση για τα ανάπηρα άτομα αλλά δεν μπορούν να συμμετέχουν ισότ...
- Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες στην συμμετοχή στο θέατρο με τα μη ανάπηρα άτομα, αλλά τ...
- Το θέατρο μπορεί να αποτελέσει έναν χώρο εργασίας για τα ανάπηρα άτομα αλλά δεν μπορούν να συμ...
- Το θέατρο μπορεί να αποτελέσει έναν χώρο εργασίας για τα ανάπηρα άτομα και να συμμετέχουν ισότι...

11. Τα επεισόδια εκφοβισμού (bullying) ανάπηρων ατόμων έχουν αμβλυνθεί στις μέρες μας. *

	1	2	3	4	5	
Διαφωνώ απόλυτα	☐	☐	☐	☐	☐	Συμφωνώ απόλυτα

12. Τα ανάπηρα άτομα αντιμετωπίζονται ισάξια στον χώρο του θεάτρου, με τα μη ανάπηρα άτομα. *

	1	2	3	4	5	
Διαφωνώ απόλυτα	☐	☐	☐	☐	☐	Συμφωνώ απόλυτα

13. Η συμμετοχή ανάπηρων ατόμων σε θεατρικές παραστάσεις συμβάλουν στην άρση/άμβλυνση του στιγματισμού των ανάπηρων ατόμων και στην συμπερίληψη τους στο κοινωνικό σύνολο. *

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

14. Τα ανάπηρα άτομα έχουν ίσες ευκαιρίες στον χώρο της τέχνης, σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό. *

	1	2	3	4	5	
Διαφωνώ απόλυτα	☐	☐	☐	☐	☐	Συμφωνώ απόλυτα

15. Οι θεατρικές παραστάσεις που συμμετέχουν ανάπηρα άτομα, μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρία αλλαγής αντιλήψεων σχετικά με την αναπηρία. *

	1	2	3	4	5	
Διαφωνώ απόλυτα	☐	☐	☐	☐	☐	Συμφωνώ απόλυτα

16. Η συμμετοχή των ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες ομάδες (ανάπηροι, πρόσφυγες, Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ+ κτλ.), σε μία θεατρική/ό παράσταση/θίασο αποτελεί αναντίρρητο δικαίωμα τους. *

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Ενότητα 4 από 4

Παράσταση "Γουτού Γουπατού"

Οι παρακάτω ερωτήσεις αφορούν μόνο την παράσταση Γουτού Γουπατού της ομάδας Εν Δυνάμει.
Παρακαλώ απαντήστε μόνο εάν έχετε δει την παράσταση.

1.Είναι αυτή η πρώτη σας εμπειρία σε θεατρική παράσταση της ομάδας «Εν Δυνάμει»;

Ναι

Όχι

2.Έχετε δει ξανά την παράσταση Γουτού Γουπατού των "Εν Δυνάμει";

Ναι

Όχι

3.Αν ναι, πόσες φορές;

1

2

3

4

5

4.Πώς ενημερωθήκατε για την παράσταση;

Φίλος

Οικογένεια

Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

Άλλο...

5. Σε ποια πόλη/εις είδατε την παράσταση;

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

6. Πριν πόσο καιρό είδατε την παράσταση;

- Περίπου πριν 9 μήνες
- Περίπου πριν 1 χρόνο+
- Λιγότερο από 8 μήνες

7. Θα επιδιώκατε να παρακολουθήσετε άλλη παράσταση της ομάδας "Εν Δυνάμει";

- Ναι
- Όχι

8. Αν ναι, γιατί;

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

9. Αν όχι, γιατί;

Κείμενο σύντομης απάντησης

10. Υπήρξε κάτι από την παράσταση, που ξύπνησε κάτι οικείο μέσα σας: (συναισθήματα, μνήμες, εμπειρίες)

- Ναι
- Όχι

11.Αν ναι, προσδιορίστε.

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

12.Ήταν εύκολο για εσάς να διακρίνετε τους ανάπηρους ηθοποιούς από τους μη ανάπηρους ηθοποιούς;

- Ναι
- Όχι

13.Παρατηρήσατε πόσα ανάπηρα άτομα συμμετείχαν στην παράσταση;

- Ναι
- Όχι

14.Αν ναι, πόσα;

- 1
- 2
- 3
- Περισσότερα

15.Γράψτε μας με δύο λέξεις ή φράσεις, οι οποίες περιγράφουν πως σας φάνηκε η παράσταση;

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

16.Τι σκεφτήκατε όταν είδατε τα ανάπηρα άτομα να συμμετέχουν στην παράσταση;

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

17. Η παράσταση "Γουτού Γουπατού" άλλαξε κάτι στην αντίληψη σας για τα ανάπηρα άτομα;

Ναι

Όχι

18. Αν ναι, ως προς τι;

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

19. Ποια χαρακτηριστικά σε σχέση με τον Μανωλιό αναγνωρίσατε, που δημιουργούν δυσλειτουργία ή εμπόδια στην καθημερινότητα του; Περιγράψτε με λίγα λόγια.

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

20. Τι νοήματα/μηνύματα της παράστασης "κρατήσατε" φεύγοντας από το θέατρο;

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

21. Εδώ μπορείτε να μοιραστείτε σκέψεις, απόψεις, προτάσεις και συμβουλές.

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης